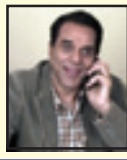

GS CPA, INC.
ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਭ ਅਕਾਊਂਟਿੰਗ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲੋੜਾਂ ਲਈ
Gurpreet Singh, CPA, MBA
Certified Public Accountant
 5450 Lafayette Road, Suite#3,
 Indianapolis, IN 46254
Ph: 317-248-4802
 Fax: 317-800-7947
 e-mail: info@gscpainc.com Website: www.gscpainc.com

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ

AMANTEL.COM
 \$25 'ਚ 2600 ਮਿੰਟ (43.5 ਘੰਟੇ)
 ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ
 24/7 Customer Service ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ
 ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ
 1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

PJ Insurance, Inc.
 5450 Lafayette Road, Suite # 3, Indianapolis, IN 46254
For All Your Insurance Needs.
 Life, Health & Disability insurance
 Home, Auto, Commercial, Worker Comp, Business
 General Liability & other
 "Ask us for new
 Obamacare health
 insurance quote"
 Contact: Satvir K. Singh
 Office Manager
Ph: 317-248-4802
 Email: info@pjinsuranceinc.com

USPS - PP 1 **Fifteenth Year of Publication** ਮਿਡਵੇਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email: punjabtimes1@sbcglobal.net
 ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ **www.punjabtimesusa.com**

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

 Punjab Times, Vol 15, Issue 12, March 22, 2014 20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਪਹਿਲੇ ਚੋਣ ਗੇੜ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਪਛੜੇ

ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਚੋਣ ਨਗਾਰੇ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟਣ ਲੱਗੇ?

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਏ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ 30 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ, ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਬੜਾ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਹਿਚਕਚਾਹਟ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਸੋਸਦ ਮੈਂਬਰ ਮਨੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ ਮੈਦਾਨ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਐਤਕੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੇ ਮੁੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦੇ ਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਡਟ ਕੇ

ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਾਰੇ 13 ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਘਾ

ਬਸਪਾ ਦੀ ਚੁਲ

ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ (ਬਸਪਾ) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਇਕੱਲਿਆਂ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਸਮੀਕਰਨ ਹੋਰ ਪੇਚੀਦਾ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਬਸਪਾ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਬਸਪਾ ਨੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ ਮੱਲਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਸਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਲੁਕਵੀਂ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਾਲਮੇਲ ਵਿਚ ਰੋਕੜ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਲਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਾਫੀ ਹੌਸਲੇ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਈਆਂ 15 ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਆਮ

ਕਰ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀਟਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਰੋਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਘੱਟ ਸੀਟਾਂ ਮਿਲਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਸ ਵਾਰ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿਚ ਹੈ।

ਉਂਜ, ਇਸ ਵਾਰ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਹਵਾ ਵਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਫਤਿਹ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਚਿੱਤੀ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਮ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾ ਕੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਖਾਸ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਐਲਾਨੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਸਿਆਸੀ ਸਮੀਕਰਨ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪਿਛਾਂਹ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 1997 ਦੌਰਾਨ ਬਣੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ 1999 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਅੱਠ ਸੀਟਾਂ ਲੈਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੀ ਜਦੋਂਕਿ 2002 ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ 2004 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਟਿੱਚ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਬਾਰੇ ਘੋਖ ਕਰਨ ਲਈ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਟਿੱਚ

ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਭਗੋੜੇ ਤੇ ਗੈਰ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਤੇ ਅਸਲਾ ਲਾਈਸੈਂਸਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ ਜਾ ਰਹੀ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਸਮੇਂ ਹਰ ਇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਤਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਹੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਨਾਲ ਵੀ ਵੋਟਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟਾਂ ਤੇ ਭਗੋੜਿਆਂ ਤੇ ਅਸਲਾ ਲਾਈਸੈਂਸਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੂਚਨਾ ਭੇਜਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ

ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਲਾਈਸੈਂਸੀ ਹਥਿਆਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਚਾਇਤੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਸਮੇਤ ਹਰ ਵਿੱਤੀ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 'ਤੇ)

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 'ਤੇ)

Dhade & Associates, PC **Immigration Lawyers**
WE FIGHT FOR YOUR RIGHTS!
ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ
 *ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਵੀਜ਼ੇ (ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਆਦਿ)
 *ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ *ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ *ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਟੇਟਸ
 *ਡੀਪੈਰਟੇਸ਼ਨ *ਰਿਵਿਊਜ਼ੀ ਕੇਸ *ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਭੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
 *ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ 6 ਤੋਂ 12 ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
Ph: 248-254-3441
 Fax: (248) 254-3443 www.eagle.pro, Email: info@eagle.pro
 Herman Singh Dhade
 Immigration Lawyer
 7071 Orchard Lake Rd, Suite 320, W. Bloomfield, MI 48322

World Wide Travel
 www.fly2world.com

 ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ \$1025*
 ਦਿੱਲੀ \$875*
 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ \$995*
 DETROIT 734 838 9998
 CHICAGO 312 224 8800
 *ਰੇਟ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਰਾਊਂਡ ਟ੍ਰਿਪ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਸਮੇਤ ਹਨ।
 *ਰੇਟ ਬਿਨਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਤੇ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਕਈ ਸਰਤਾਂ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (ਪੀ ਸੀ ਓ) ਮਿਲਵਾਕੀ

ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ 2014

11 ਅਪਰੈਲ 2014 ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ

Waukesha Expo Center

1000 Northview Rd., Waukesha, WI

PUNJABI VIRSA 2014

ਮਿਲਵਾਕੀ ਵਿਚ ਵਾਰਸ ਭਰਾ
ਮਨਮੋਹਨ ਵਾਰਸ, ਕਮਲ ਹੀਰ ਅਤੇ
ਸੰਗਤਾਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ

WWW.PUNJABIVIRSA.US 310.691.9218

MANMOHAN WARIS, KAMAL HEER & SANGTAR

ਟਿਕਟ: 100 ਡਾਲਰ, 50 ਡਾਲਰ
ਟੇਬਲ \$1000, ਵੀ ਵੀ ਆਈ ਪੀ \$2500

Tickets are available at:
Best Food Store & Maharaja Restaurant

*Free Parking
*Free Food

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਲਾਲੀ ਸਿੰਘੂ ਫੋਨ: 414-788-9813, ਬਰੈਟੀ ਗਿੱਲ ਫੋਨ: 414-334-0047, ਕੁਲਵੰਤ ਢਿੱਲੋਂ ਫੋਨ: 414-248-2792

PCO Members Contact: Kulwant Singh Dhillon Ph: 414-248-2792, Pawanjit Singh Hothi Ph: 414-333-2902
Lally Sidhu Ph: 414-788-9813, Satwinder Singh Pompy Ph: 414-406-901, Bretty Gill Ph: 414-334-0047

Punjabi Cultural Organization (PCO) Milwaukee, WI

ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਟਿਕਟ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਾਈ ਕਿ ਉਹ ਮੈਦਾਨ ਛੱਡ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ। ਇਸੇ ਰਣਨੀਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਹਲਕੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਕਾਂਗਰਸ

ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸ਼ੋਕ ਤੰਵਰ ਨੂੰ ਸਿਰਸਾ ਤੋਂ ਟਿਕਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇੰਝ ਹੀ ਰਾਜਸਥਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਚਿਨ ਪਾਇਲਟ ਨੂੰ ਅਜਮੇਰ ਤੋਂ ਹੀ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਛੱਡਣ ਜਾਂ ਚੋਣ ਨਾ ਲੜਨ ਦੇ ਰੋਅ ਵਿਚ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਾਲੇ ਇਕੋ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਸੀਟ

ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦੇ ਤਿੰਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪੰਜ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਤੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੰਘ, ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸ਼ੀਲਾ ਦੀਕਸ਼ਿਤ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੰਦੀਪ ਦੀਕਸ਼ਿਤ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਅਜੇ ਮਾਕਨ, ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਗਰਵਾਲ ਤੇ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੀਰਥ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਮੌਕੇ ਹੋਏ ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸੁਰੇਸ਼ ਕਲਮਾਡੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕਪਤਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਅਜ਼ਹਰੁਦੀਨ ਜੋ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਜਿੱਤੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਟੱਕ ਸਵਾਈ ਮਾਧੋਪੁਰ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਜੀਤ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਮਹਾਸਮੁੰਦ ਤੋਂ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਦਿਗਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਾਮਾਦ ਪ੍ਰਜਾਦਿਤਿਆ ਸਿਨਹਾ ਪਰਮਾਰ ਨੂੰ ਮੱਧਪ੍ਰਦੇਸ਼ (ਗੁਜਰਾਤ) ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਹੁਣ ਤੱਕ 318 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਹੋਲਾ ਮਹੱਲੇ ਦੌਰਾਨ ਲੱਖਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੋਏ ਨਤਮਸਤਕ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਪੂਰੇ ਜਾਹੇ ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੱਖਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਵੱਖ

ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ

ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਮਹੱਲੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਹੱਲਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ।

ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਚੱਲੇ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਦੌਰਾਨ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸਗੰਜ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਲ੍ਹਾ ਆਨੰਦਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਲ੍ਹਾ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਲ੍ਹਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸਮੁੱਚੇ ਮੇਲਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤ ਲਈ ਲੰਗਰ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ।

ਮਹੱਲੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ (ਸੋਮਵਾਰ) ਪਹਿਲਾਂ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ

ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਮ ਸੰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਜਾਏ ਗਏ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਹੱਲਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ 96ਵੇਂ ਕਰੋੜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਲ੍ਹਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਮਹੱਲਾ ਚਰਨਗੰਗਾ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਚਰਨ ਗੰਗਾ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰਤੱਵ ਦਿਖਾਏ ਗਏ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਵਿਗਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨਯੋਗ

ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਗਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਏ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੇ ਬਕਾਏ ਚੁਕਤਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਵਿਗਿਆਪਕ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਵੱਲ ਉਕਾ ਹੀ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮਜਬੂਰੀਵਸ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ:

ਏ ਜੇ ਸੰਧੂ, ਸ਼ਿਕਾਰੋ
ਵਰਿੰਦਰ ਸਾਹੀ, ਇੰਡੀਆਨਾ
ਹੈਰੀ ਘੁਮਾਣ, ਇੰਡੀਆਨਾ
ਵਿਕੀ ਵਾਸੂਦੇਵਾ, ਮਿਲਵਾਕੀ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਕਾਲੜਾ (ਲਾਈਵ ਟੂ ਯੂ), ਸ਼ਿਕਾਰੋ

—ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਲਾਪਤਾ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਉਘ-ਸੁੱਘ ਨਾ ਮਿਲੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਜਹਾਜ਼ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸੁਰਾਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਸ਼ਾਇਦ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਸਿਗਨਲ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜਹਾਜ਼ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਵਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਕਿਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਗਾਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠਲੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੇ ਇਕ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਅਗਵਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਸ਼! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ।

Don't fall behind on your S-Corp Filing. We are willing to help your company, We offer reliable and cost efficient accounting help.

Business & Personal Taxes, Monthly Sale Tax Reporating, Payroll

ਅਸੀਂ ਇਲੀਨਾਏ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੇ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਵੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Contact: JOY KAUR

Ph: 847-884-1040

820 W Golf Road, Schaumburg, IL 60194

Fax: 847-892-0497, Email: Suburbantax@gmail.com

Singh Tax & Accounting Services LLC.

Individual & Business Taxes, Accounting, Payroll & Financial Consulting Services.

ਆਈ ਆਰ ਐਸ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਸਬੰਧੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸਾਂ, ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ ਲਈ ਪਾਵਰ ਆਫ ਅਟਾਰਨੀ, ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਕਾਂਟਰੈਕਟ, ਐਸਟੇਟ ਪਲੈਨਿੰਗ ਅਤੇ ਟਰੱਸਟਾਂ, ਨਵੇਂ ਬਿਜਨਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ, ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ ਪੱਤਰਾਂ, ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਅਰਜੀਆਂ ਭਰਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Ph:248-982-2036

Fax:616-855-5575

Mohan Singh M.COM, MBA (Finance), ACA Master in Taxation. IRS Enrolled agent, Notary Public

Office Locations

38969 Cheshire Dr., Northville, MI 48167

38565 Joy Rd., Westland, MI 48185

Email : jhand_mohan@yahoo.com; or info@SinghTaxServices.com For More Detail check our web site at :www.SinghTaxServices.com

INDIAN BAZAAR

ਇੰਡੀਅਨ ਬਜ਼ਾਰ

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

- ਖਾਣਾ ਸ਼ੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ
- ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
- ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ
- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ 10% ਛੋਟ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ। ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

Ph: 317-534-5151, 317-997-9140

ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਓ
DESIGNER LEHANGAS, SUITS, SAREES, KIDS WEAR

ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਲਹਿੰਗੇ, ਸੂਟ ਤੇ ਸਾੜੀਆਂ
ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ

Gidha Bhangra Dressess On Rent

Preet BOUTIQUE

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਲਈ ਕਲੀਰੇ, ਗਾਨੇ, ਸੁਰਮੇਦਾਨੀ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਚੁੜਾ, ਜਾਗੋ ਮਟਕੀ, ਪਰਾਂਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

Call: 317-603-4018, 317-332-1387

E-mail: spkaurus@yahoo.co.in
Facebook preetboutique

334 S. Emerson Ave., GREENWOOD, IN 46143

ਭਾਰ ਘਟਾਓ, ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰ ਵਧਣ, ਸੂਗਰ, ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਕਬਜ਼, ਕਮਰ ਦਰਦ, ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ, ਹਰਦਮ ਥਕੇ ਰਹਿਣ, ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਨ ਆਦਿ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

> ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਦੇਸੀ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਵਜ਼ਨ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

> ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਪਿਛਲੇ 32 ਸਾਲ ਤੋਂ 72 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਰਬਲ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

Safe & Easy Weight Loss

Ph:317-886-4858

www.punjabiweightloss.blogspot.com
www.goherbaliife.com/skaur

ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ 15 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ 21 ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਹਿਮ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ਬੇਲੋੜੀ ਤੇ ਅਣਬਿਆਨੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਯਾਫ਼ਤਾ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਵੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ 1993 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਭ ਮੁਖਰਜੀ, ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਨਜੀਬ ਜੰਗ ਨੇ ਵੀ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ

ਪੰਦਰਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਰਕਰਾਰ

ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਬਾਰੇ ਅਪੀਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ।

21 ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 15 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਮੱਗਲਰ ਵੀਰੱਪਨ ਦੇ ਗਰੋਹ ਦੇ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1993 ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦੇ 22 ਮੁਲਾਜ਼ਮ

ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। 21 ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 24 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਸੰਥਾਨ, ਮੁਰਗਨ ਤੇ ਪੋਰਾਰੀਵਾਲੇਨ ਜੋ 1991 ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ

ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ 15 ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਹਿਮ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਿਚ ਹੋਈ ਦੇਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ 21 ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਲਾਗੂ ਲੈਣ ਦੇ ਛਿੱਤੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬੈਚ ਪਾ ਕੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਤਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਇਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਰਹਿਮ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਿਚ ਹੋਈ ਦੇਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰਾਹਤ ਜਾਂ ਛੋਟ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਸਰਕਾਰ ਮੁਤਾਬਕ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਆਸ ਜਾਗਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਧੇਰੇ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਪੀ. ਸਦਾਸ਼ਿਵਮ, ਜਸਟਿਸ ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਸ਼ਿਵ ਕੀਰਤੀ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਬੈਚ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਾਇਜ਼ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੁਤਾਲਿਆ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬੈਚ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੈਰਿਟ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬੈਚ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾਣ, ਨਾ ਕਿ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। 21 ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਬੈਚ ਨੇ 12 ਅਪਰੈਲ 2013 ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰੀ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਦੋ ਮੈਂਬਰੀ ਬੈਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਜਿਹੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਾਲੀਆ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿਰਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਰਲੇ ਕੇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰਕੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਬਦਲੀ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਨਕਸਲੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹੀਆਂ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਜਾਨਾਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਨਕਸਲ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਸਮੇਤ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 9471 ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਤੇ 2712 ਕੇਂਦਰੀ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਕੁੱਲ 12 ਹਜ਼ਾਰ 183 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਮੌਤਾਂ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਬਿਹਾਰ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਝਾਰਖੰਡ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਉਡੀਸਾ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ 2010 ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 1005 ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੂਕਮਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਦੇ 11 ਜਵਾਨਾਂ ਸਮੇਤ 16 ਲੋਕ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਹਮਲਾ

ਉਥੋਂ ਪੰਜ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਈ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕਈ ਆਗੂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ।

ਨਕਸਲ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੰਦ ਕੁਮਾਰ ਪਟੇਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਸਮੇਤ 25 ਲੋਕ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ 25 ਮਈ, 2013 ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਵਿਦਿਆਚਰਨ ਸ਼ੁਕਲਾ ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਗੁਜ਼ਰਾਓਂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਮ ਤੋੜ ਗਏ ਸਨ।

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੂਚਨਾ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ ਦੀਆਂ 90 ਬਟਾਲੀਆਂ (90 ਹਜ਼ਾਰ ਜਵਾਨ) ਤੇ ਇਕ ਇੰਡੀਅਨ ਰਿਜ਼ਰਵ ਨਾਗਾ ਬਟਾਲੀਅਨ (ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਜਵਾਨ) ਨੇ ਨਕਸਲ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: 16ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਲਈ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 37500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਖਰਚੀਲੀ ਮੰਨੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਮੀਡੀਆ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਸਾਲ 2009 ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ 2012 ਵਿਚ ਹੋਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਲਾਂ ਤੇ ਸਮਰਥਕ ਸਮੂਹਾਂ ਨੇ ਕੁੱਲ 42700 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ। ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਮੀਡੀਆ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹੋਏ

ਖਰਚ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਾਗਤ ਵਿਚ ਹੋਏ ਵਾਧੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੁੰਮਨਾਮ ਰਕਮ 'ਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਵੀ ਲਈ ਹੈ।

ਆਮ ਚੋਣ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚ ਤੋਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਗਤੀ ਮਿਲਣ ਦੀ

ਉਮੀਦ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਖਰਚ 2014 ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਤਿਮਾਹੀ ਵਿਚ ਮੀਡੀਆ ਸਮੂਹਾਂ ਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਸਰੇ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਡੀਸਨ ਮੀਡੀਆ ਮੁਤਾਬਕ ਚੋਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਵਿਗਿਆਪਨ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ 4900 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਾਲਾ ਧੰਨ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਕ ਸੰਸਦੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰ 70 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਾਸਤਵਿਕ ਖਰਚ ਇਸ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 10 ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਤੀ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਮਗਰੋਂ ਫੌਜ ਨੇ ਰਚਿਆ ਇਤਿਹਾਸ

ਚੇਨਈ: ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਘੁਸਪੈਠ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਕਾਮ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲਦੀ ਉਸ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਨੇ ਖੁਦ ਫੌਜ ਵਿਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਨਵੀਂ ਮਿਸ਼ਾਲ ਪੇਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। 26 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਿਅਾ ਸੇਮਵਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਸਲਾ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਪਾਸਿੰਗ ਆਊਟ ਪਰੇਡ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਿਅਾ ਸੇਮਵਾਲ ਸਮੇਤ 62 ਔਰਤਾਂ ਤੇ 194 ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। 2012 ਵਿਚ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਤਵਾਂਗ ਵਿਚ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ 14 ਰਾਜਪੂਤ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੇ ਨਾਇਕ ਅਮਿਤ ਸ਼ਰਮਾ ਹਲਾਕ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਸੇਮਵਾਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ ਸੀ। 14 ਰਾਜਪੂਤ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੇ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਕਰਨਲ ਅਰੁਣ ਅਗਰਵਾਲ ਨੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਖਵਾਹਿਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਮਾਂ ਪ੍ਰਿਅਾ ਨੂੰ ਹੋਸਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਮਿਤ ਨੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਅਫਸਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕਰਨਲ ਅਗਰਵਾਲ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਪ੍ਰਿਅਾ ਦੇ ਭਰਾ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਕੋਈ ਹਾਮੀ ਨਾ ਭਰੀ ਤੇ ਉਹ ਖੁਫ਼ਾ ਵੀ ਹੋਏ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਿਅਾ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ।

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਮੀਡੀਆ ਉਤੇ ਵਿਕੇ ਹੋਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਵਿਕੇ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਮੀਡੀਆ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ 'ਬਰੈਂਡਕਾਸਟ ਐਂਡੀਟਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਬੀ.ਈ.ਏ) ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਹੌਲੀਆਂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਮੀਡੀਆ ਬੜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਤੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ, ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਗਰੋਂ ਆਪ ਆਗੂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਨ ਉਤੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੂਰਾ ਮੀਡੀਆ ਵਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਵਾਦ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨਵਾਂ ਵਿਵਾਦ ਛੇਤੀਆਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਦੋਸ਼

ਲਾਏ ਹਨ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਭਾਰੀ ਰਕਮਾਂ ਅਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਦੇ ਆਗੂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਸਿਰਫ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ, ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ ਵੱਲੋਂ ਜਦੋਂ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਮੀਡੀਆ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਇਕ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਵੱਲੋਂ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਦੀ ਇਥੇ ਹੈ, ਮੋਦੀ ਉਥੇ ਹੈ, ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਮੋਦੀ ਵੀ ਇਹੋ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਈ ਟੀ.ਵੀ ਚੈਨਲ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ

ਜੇਤਲੀ ਦੇ ਰੋਡ ਸ਼ੋਅ ਸਮੇਂ ਗੈਸੀ ਗੁਬਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੇਰੀ ਮੌਕੇ ਲਾਰੈਂਸ ਰੋਡ ਚੌਕ ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਉਹ ਵਾਲ-ਵਾਲ ਬਚ ਗਏ ਜਦੋਂਕਿ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਲੋਕ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਾਦਸਾ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਉਸ ਵੇਲੇ

ਵਾਪਰਿਆ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਜੇਤਲੀ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਮਾਲ ਰੋਡ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਲਾਰੈਂਸ ਰੋਡ ਚੌਕ ਤੋਂ ਐਮ.ਐਮ. ਮਾਲਵੀਆ ਰੋਡ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੀਲੀਅਮ ਗੈਸ ਨਾਲ ਭਰੇ ਗੁਬਾਰੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਛੱਡਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਜੇਤਲੀ ਨੂੰ ਫਤਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਅਜੇ ਇਹ ਕਾਰਕੁਨ ਸ੍ਰੀ ਜੇਤਲੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗੁਬਾਰੇ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਜੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਉਸ

ਵੇਲੇ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਪਟਾਕਿਆਂ ਦੀ ਚੰਗਿਆਤੀ ਨਾਲ ਗੁਬਾਰੇ ਤੇਜ਼ ਧਮਾਕੇ ਨਾਲ ਫਟ ਗਏ। ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਅੱਗ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭੰਬੂਕਾ ਵੀ ਉੱਠਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਸੇਕ ਨਾਲ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਤੇ ਹੱਥ ਸੜ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਕੌਂਸਲਰ ਪ੍ਰਧੂ ਮਹਾਜਨ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗ ਦਾ ਸੇਕ ਲੱਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ।

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਤੁੜ 'ਆਪ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ

ਤਰਨ ਤਾਰਨ: ਹਲਕਾ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ, ਜਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਜਥੇਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਜਥੇਦਾਰ ਤੁੜ ਦੇ ਵਾਰ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਲਕਾ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਨੂੰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਘਟ ਰਹੀ ਆਬਾਦੀ 'ਤੇ ਫਿਕਰ ਜ਼ਾਹਿਰ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਮ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ ਛੇਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਘਟਦੀ ਆਬਾਦੀ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ 'ਹਮ ਦੇ ਹਮਾਰੇ

ਦੇ' ਦੀ ਨੀਤੀ ਉਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦਰ ਵਿਚ ਕਮੀ ਲਿਆਂਦੀ ਪਰ ਅੱਜ ਬਾਕੀ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਾਫੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਤੋਂ 'ਹਮ ਦੇ ਹਮਾਰੇ ਚਾਰ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ-ਬੱਚੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਗ਼ਲਤਾਨ ਹੋਣ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਜਣਨ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣਾ ਕੇ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਘਟਣਾ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਇਕ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗਹਿਰਾ ਸਦਮਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ (49 ਸਾਲ) ਇੰਡੀਆ ਪਿੰਡ ਬੜਵਾ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ। ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਬੀਬੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਪਤੀ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਬੇਟਾ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (27 ਸਾਲ), ਇਕ ਬੇਟੀ ਨਵਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (24 ਸਾਲ) ਅਤੇ ਦਾਮਾਦ ਵਰਨਜੋਤਵੀਰ ਸਿੰਘ ਹੋਨੀ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ 773-627-9113 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Help Wanted for Motel

Front desk clerk, Night auditor and House-keeper needed for Days Inn Motel in Indiana. Must have legal status and should be fluent in English.

Front desk clerk must be proficient in computer usage.

Contact: Phone (219)-741-2119

ਮੋਟਲ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਆਨਾ ਸਥਿਤ ਡੇਅਜ਼ ਇਨ ਮੋਟਲ ਲਈ ਫਰੰਟ ਡੈਸਕ ਕਲਰਕ, ਨਾਈਟ ਆਡੀਟਰ ਅਤੇ ਹਾਊਸਕੀਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਲੀਗਲ ਸਟੇਟਸ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣੀ ਆਉਂਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਫਰੰਟ ਡੈਸਕ ਕਲਰਕ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਫੋਨ 219-741-2119

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ

ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ? ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ?

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂੰ

ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਡਿਫੈਂਸ

♦ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼

♦ 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼

♦ ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ (10 ਸਾਲਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੇਸ)

♦ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਮੋਸ਼ਨ

ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

NEW YORK
T 718.672.8000
75-20 ASTORIA BLVD, SUITE 170
JACKSON HEIGHTS, NEW YORK 11370

CALIFORNIA
T 510.796.9000
39180 LIBERTY STREET, SUITE 118
FREEMONT, CA 94538

© ADMITTED IN THE STATE OF NEW YORK ONLY

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਲੋਡ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਸਾਨੂੰ ਭੇਜੋ, ਤੁਰੰਤ ਅਦਾਇਗੀ ਪਾਓ।

*ਸਸਤੀਆਂ ਦਰਾਂ
*ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ
*ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ

Rates as low as 2.0%

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਪਾਲ ਫੋਨ 1-800-705-3863

Trucking Companies-Improve Your Cash Flow

***Low Rates *One-Time Discounts *No Minimums**

Call Paul at 1-800-705-3863

Transportation Funding Group, Inc.

Minneapolis, MN 55426

Punjab Times**Established in 2000
15th Year in Publication**Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746**Fax:847-705-9388**Email: punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com**Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

Corrpondents**Detroit, MI**

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Texas, Virginia, Ne-
vada, Washington, Oregon, Arizona,
Georgia, Florida, New York, New
Jersey, Connecticut, Oklahoma, Penn-
sylvania, Missouri, Kentucky**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ****ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 95 ਡਾਲਰ,****ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ****ਨੋਟ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।**Disclaimer**The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੀਆਂ ਜੇਤੂ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਇਨਾਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ
ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਚੌਥੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ
ਕੱਪ ਦੀ ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ
ਗਿਆ ਜਦੋਂਕਿ ਫਿਲਮੀ ਸਿਤਾਰੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ
ਅਦਾਇਗੀ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ
ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ 14 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਚੌਥੇ ਵਿਸ਼ਵ
ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੀ ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਬਣੀ ਸੀ। ਤਿੰਨ
ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮਾਂ
(ਮੁੰਡੇ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ) ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ
ਇਨਾਮੀ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਦੇ
ਕਿਸੇ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਚੌਥੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਦਾ ਕੋਈ
ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੌਥੇ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ
ਜੇਤੂਆਂ ਵਾਸਤੇ 6.67 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਇਨਾਮੀ
ਰਕਮ ਰੱਖੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਵਿਜੇਤਾ ਨੂੰ ਦੋ ਕਰੋੜ
ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਟੀਮ ਨੂੰ
ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ
ਖੇਡ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ
ਬਣਦੀ ਇਨਾਮੀ ਰਕਮ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ
ਲੇਕਿਨ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਅਜੇ ਇਨਾਮੀ
ਰਕਮ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ
(ਮੁੰਡੇ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ) ਦੇ 28 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਤੋਂ
ਇਲਾਵਾ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਕੋਚਾਂ ਤੇ ਮੈਨੇਜਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ

ਇਨਾਮੀ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨਾਮੀ ਰਕਮ ਵਿਚੋਂ
ਪੰਜ ਫੀਸਦੀ ਰਕਮ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਤੇ ਕੋਚ ਨੂੰ
ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਦੇ ਕਪਤਾਨ
ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ
ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਇਨਾਮੀ ਰਕਮ
ਲੇਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਦੇ ਕੋਚ
ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ
ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨਾਮੀ ਰਕਮ ਦੇ ਚੈੱਕ ਤਿਆਰ ਹੋ
ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਜਲਦੀ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ।ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਚੌਥਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ
ਕੱਪ ਬਰਿੰਡਾ ਵਿੱਚ 30 ਨਵੰਬਰ, 2013 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ
ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ
ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਕਲਾਕਾਰ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਪੁੱਜੀ
ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਫਿਲਮੀ
ਐਕਟਰ ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਜਾ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ
ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਫੈਰਿਸੈਵੂਲ
ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ
ਤੇ ਫਿਲਮੀ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਦੇ 6.45 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ
ਲਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਰਿਸੈਵੂਲ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ 90
ਫੀਸਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ
ਫਿਲਮੀ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਐਡਵਾਂਸ ਰਕਮ
ਹੀ ਲਈ ਸੀ।ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਜੋ ਅਸਲ
ਸਿਤਾਰੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਇਨਾਮੀ ਰਕਮ ਪੁੱਜੀ
ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਿੱਚ
ਇਨਾਮੀ ਰਕਮ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੀ ਗਈ
ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੇ
ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ
ਨੌਕਰੀਆਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਸ ਮਗਰੋਂ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ
ਹੈ। ਏਨਾ ਕੁ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ
ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੀ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਵਿਚੋਂ
7 ਖਿਡਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਤੀਜੇ
ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਕੱਪ ਦੀਆਂ ਜੇਤੂ ਖਿਡਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ
ਨੌਕਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨਾਮੀ ਰਕਮ।
ਚੌਥੇ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਰੈਫਰੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਾਣ
ਭੱਤੇ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਹਨ। ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਿੱਚ
ਕਰੀਬ 30 ਰੈਫਰੀ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਰੈਫਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ
ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਹਾਲੇ ਤੱਕ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੈਫਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ

ਪਟਿਆਲਾ: ਪਟਿਆਲਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੱਬਰ
ਖਾਲਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ
ਕਤਲ ਕੇਸ ਅਧੀਨ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ
ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਭਿਓਰਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ
ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ
ਤਿੰਨ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਤੇ ਇਕ ਬੰਦੂਕ ਸਮੇਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ
ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ
ਉਹ ਅਪਰਾਧਕ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਹੋਰ
ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਯੂ.ਪੀ. ਤੇ ਨੇਪਾਲ
ਦੇ ਰਸਤਿਓਂ ਅਸਲਾ ਵਗੈਰਾ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਬਾਬਾ
ਭਨਿਆਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ
ਹੋਰ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਫਿਰਾਕ ਵਿਚ
ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਚੋਣਾਂ
ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਮੁਸਤੈਦੀ ਤਹਿਤ
ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪਟਿਆਲੀ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ.
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ
ਕਾਬੂ ਕੀਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਆਲਮਪੁਰ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਆਲਮਪੁਰ (ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ
ਸਾਹਿਬ), ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਵਾਸੀ
ਮਿਰਜਾਪੁਰ-ਸੰਧਾਰਸੀ ਬਾਣਾ ਘਨੌਰ, ਜਸਵੀਰ
ਸਿੰਘ ਯੋਧਾ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਹੁਲਕਾ (ਬਨੂੜ),
ਸਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੱਮੀ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਗੀਗੇਮਾਜਰਾ,ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਖੁੱਡਾ ਅਲੀਸ਼ੇਰ (ਮੁਹਾਲੀ)
ਤੇ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਬੂੜੇਲ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ)
ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਬਰਾੜ ਦੀ
ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਾਬੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ
315 ਬੋਰ ਦੀ ਇਕ ਰਾਈਫਲ ਤੇ 315 ਬੋਰ ਦੇ
ਦੋ ਪਿਸਤੌਲ ਸਮੇਤ ਇਕ 32 ਬੋਰ ਦਾ ਪਿਸਤੌਲ
ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਆਲਮਪੁਰ, ਅਮਰਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਤੇ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਧਾ ਜਮਾਨਤ
'ਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੋਧਾ ਬੂੜੇਲ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋੜ ਕੇ
ਭੱਜੇ ਭਿਓਰਾ ਦੀ 2006 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ
ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਨਾਲ ਹੀਫਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੰਜ
ਏ.ਕੇ.-47 ਰਾਈਫਲਾਂ ਤੇ ਪੰਜ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪਿਸਤੌਲ
ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਸਨ। ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਆਲਮਪੁਰ
ਨੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਦੇ 2004 ਵਿਚ ਬੂੜੇਲ
ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ
ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਵਾਰਾ ਨੇ
ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਏਰੀਆ ਕਮਾਂਡਰ
ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 13 ਕੇਸ ਦਰਜ
ਹਨ। ਹਵਾਰਾ ਦੇ ਹੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਾਥੀ ਰਹੇ
ਅਮਰਜੀਤ ਕਾਲਾ ਨੂੰ ਇਕ ਕੇਸ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ
ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੈ।
ਉਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਧੂਰੀ ਤੇ ਨੂਰਪੁਰ ਬੇਦੀ ਵਿਖੇ ਵੀ
ਕੇਸ ਦਰਜ ਹਨ।

ਪੈਰੋਲ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰੇਆਮ ਉਲੰਘਣਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ
ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ
ਪੈਰੋਲ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ
ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਹਰਿਆਣਾ ਨਾਲੋਂ ਮਾੜੇ ਹਨ।
ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦੋਹਾਂ ਰਾਜਾਂ,
ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਹਿ
ਸਕੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇਪੈਰੋਲ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ
ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਬਾਰੇ
ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਐਚ.ਸੀ. ਅਰੋੜਾ
ਵੱਲੋਂ ਜਨਹਿੰਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਤੇ ਜਸਟਿਸ
ਅਰੁਣ ਪਾਲੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ
ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 29 ਅਪਰੈਲ
ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਰੋੜਾ ਵੱਲੋਂ ਜਨਹਿੰਤ
ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ
ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਮੇਂ
ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਿਹਾਈ ਸਬੰਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ
ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ
ਦੋਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ
ਢੁਕਵੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ
ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ
ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਹਾਂ
ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੈਰੋਲ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ
ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ
ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਹਰਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ
ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੈਰੋਲ ਦੀ
ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁੱਲ 207 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚੋਂ
ਪੰਜ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ 1
ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਚੋਣ ਗੇੜ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਪਛੜੇ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ-ਗੱਠਜੋੜ 13 ਵਿਚੋਂ 11
ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ
ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 2007 ਦੌਰਾਨ ਮੁੜ
ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ
2009 ਦੌਰਾਨ ਹੋਈਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ
ਕਾਂਗਰਸ ਮੁੜ ਅੱਠ ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ
ਸਫਲ ਰਹੀ।ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ
ਹੈ ਕਿ 2012 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ
ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ-
ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸੱਤਾ
ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ, ਉਹ
ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਕਰਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ
ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ
ਸੀਟਾਂ ਘਟੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਲਾਭ
ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ
1997 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ
ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੱਠਜੋੜ ਸਦਕਾ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ
ਗੱਠਜੋੜ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਫਸਵੀਂ
ਟੱਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ
ਹਲਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਮੁੱਖ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ
ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦਰਮਿਆਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ
ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ
ਦੇ ਗਠਨ ਅਤੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੀ
ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਵਾਰ
ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਰ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋਣ ਦੀ
ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਟਿੱਚ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)ਵਰ੍ਹੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ
ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਠੋਕੇ 'ਤੇ
ਦੇਣ ਉਪਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਚੋਣ ਜਾਬਤਾ ਲਾਗੂ
ਰਹਿਣ ਤੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ
ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਾਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ
ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ
ਠੋਕੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਮਿਆਦ 28 ਮਈ ਚੋਣ
ਜਾਬਤੇ ਤੱਕ ਵਧਾਈ ਜਾਵੇ।ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ
ਤੇ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਦੇਣ ਨਾਲ ਵੋਟਰਾਂ
ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ
ਇਹ ਕੰਮ ਚੋਣ ਜਾਬਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੀਤਾ
ਜਾਵੇ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਰ
ਸਾਲ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਲਈ ਮਾਰੂ
ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਘੱਟ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ
ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਏ: ਮੱਕੜ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ
ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਦੁਖਦਾਈ
ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣਾ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ
ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ
ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ
ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦੀ
ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ
ਸਰਕਾਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕੂਟਨੀਤਕ
ਸਬੰਧਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਬਾਅ ਬਣਾਵੇ।

ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ

ਬਠਿੰਡਾ: ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਛੱਡ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਨੌਜਵਾਨ ਆਗੂ ਅਮਨਾ ਸਧਾਣਾ ਦਾ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਅਮਨਾ ਸਧਾਣਾ ਦੀ ਆਪਣੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਕਤਲ ਉਸੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਅਮਨਾ ਸਧਾਣਾ ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ ਵਿਚ ਲੱਖਾ ਸਧਾਣਾ ਦੇ ਸਾਥੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਸਧਾਣਾ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਮਨਾ ਸਧਾਣਾ ਦੇ ਭਰਾ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਗੁਰਲਾਲ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਲਾਲੀ ਤੇ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਪੁੱਤਰ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਸਧਾਣਾ 'ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਮਨਾ ਸਧਾਣਾ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਨਿੱਕੂ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਰਾ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮੁਤਾਬਕ ਰਾਤ ਤਕਰੀਬਨ ਢਾਈ ਵਜੇ ਦੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲਾਂ 'ਤੇ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਗੇਟ 'ਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਛਿੜਕ ਕੇ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ।

ਹਮਲਾਵਰ ਖੁਦ ਮੁੱਖ ਗੇਟ 'ਤੇ ਪੌੜੀ ਲਾ ਕੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਅੱਗ ਕਾਰਨ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਧੂੰਆਂ ਭਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਮਨਾ ਸਧਾਣਾ ਅਚਾਨਕ ਉਠ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਭੱਜ ਕੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ

ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਰਾ ਨੇ ਵੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕੀਤੀ ਪਰ ਹਮਲਾਵਰ ਉਸ 'ਤੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭੱਜਣ ਵਿਚ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਗਏ।

ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਨਾ ਸਧਾਣਾ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਗੁਰਲਾਲ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਲੱਤਾਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਦੀ ਰੰਜਿਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੀ। ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਸ਼ਰੀਕੇ ਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਹ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦਰਜ ਹਨ।

ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੋਣ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਦਲਬਦਲੀਆਂ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲ ਪਿਆ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ (ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ.) ਦੇ ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀਆਂ ਬਦਲਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਤੇ ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਕਈ ਸਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਗੁਣਗੁਣ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਕੁੰਮ ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਦੋ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਪੈਂਤੜਾ ਬਦਲਦਿਆਂ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਉਪਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾਈ ਉਥੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਫ਼ਾਂ ਦੇ ਪੁਲ

ਬੰਨ੍ਹੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਦੋ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਜੀਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੈਨ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਈ ਸਿਆਸੀ ਝਟਕੇ ਲੱਗ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨੀਂ 'ਕ੍ਰਿਸਟ' ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ 'ਹੀਰਿਆਂ' ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੋਧੀ ਹਵਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਤੋਂ ਹੀ ਭੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਜਰਨੈਲ ਹੀ ਮੈਦਾਨ ਛੱਡ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਕੀ ਲੜਾਈ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ ਦੀ ਥਾਂ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲੜਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਂਜ ਸ੍ਰੀ ਜੇਤਲੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਕਾਰਨ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਧੇ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਰਗੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੇ। ਜਦਕਿ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਭਰੇ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਵਿਚ

ਦਖ਼ਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਮੌਕੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਜ਼ੂਲ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ ਸੀ ਪਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜ ਕੇ ਇਹ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਖੇ ਵਿਸਾਖੀ ਮੌਕੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜੇਕਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ।

JSR TRUCKING, INC.

ਡਰਾਈਵਰ, ਓਨਰ ਆਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਟੀਮ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

OH, KY, IN, NJ, PA, NY, MD, DE, KS, MO, OK, AZ, CA
MOST TRIP FROM IN, KY, OH TO PA, NJ, NY.

For IN, OH, KY to NJ, PA, NY

\$600.00 Round Trip

**ਲੋਕਲ ਡਰਾਈਵਰ 40 ਸੈਂਟ ਮੀਲ
ਲੌਂਗਹਾਲ 38 ਸੈਂਟ ਮੀਲ**

ਇਕ-ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਤਜ਼ਰਬਾ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 317-702-2803 ਜਾਂ 317-215-4536

ਕੱਚੀ ਕੁਕ ਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਵਚੀਟਾ, ਕੈਨਸਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਕੱਚੀ ਕੁਕ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਮੁਫਤ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

316-691-8300 ਜਾਂ 316-518-5382

12-15

ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਕੈਨਸਸ ਸਿਟੀ, ਮਿਜ਼ੌਰੀ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ, ਸਹਾਇਕ ਕੁੱਕ, ਵੇਟਰ ਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 816-806-6065

Gas Stations For Lease

**5 Gas Stations/Convenience Stores for lease
in Sioux City, Iowa**

High volume gas & inside sales

Gas 55,000 to 60,000 gallons monthly

\$90,000 to \$120,000 monthly

Lease all or single store

For more information

Inder Singh 712-299-0838

ਸਿਓਕਸ ਸਿਟੀ, ਆਇਓਵਾ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ

5 ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ/ਕਨਵੀਨੀਐਂਸ ਸਟੋਰ

ਲੀਜ਼ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹਨ

ਗੈਸ: 55 ਤੋਂ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਗੈਲਨ ਮਾਸਿਕ

ਇਨਸਾਈਡ ਸੇਲ: 90 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ 120 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਮਾਸਿਕ

ਕੋਈ ਇਕ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਸਟੋਰ ਲੀਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ: 712-299-0838

ਚੋਟਾਲੇ ਨੂੰ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਬਾਦਲ ਅਸਫਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੋਕ ਦਲ (ਇਨੈਲੋ) ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀਆਂ 10 ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀਆਂ ਗੱਠਜੋੜ ਕਰਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਇਨੈਲੋ ਨਾਲ ਚੋਣ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਯਤਨ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹੇ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਰਟੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਜ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਬਣਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਨੈਲੋ ਨੇ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਿੰਨ ਟਿਕਟਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਸਿੱਖ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ। ਇਨੈਲੋ ਨੇ ਸਾਰੇ ਚੋਣ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਰਨਾਲ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਆਰ ਕੇ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕਾਲਾਂਵਾਲੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਚਰਨਜੀਤ

ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਰਸਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਨੈਲੋ ਦੇ ਯੂਥ ਵਿੰਗ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਅਜੇ ਚੋਟਾਲਾ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦੁਸ਼ਯੰਤ ਚੋਟਾਲਾ ਨੂੰ ਹਿਸਾਰ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੁੜਗਾਓਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ, ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸੈਣੀ, ਕੌਮੀ ਸਕੱਤਰ ਪਦਮ ਦਹੀਆ ਨੂੰ ਸੋਨੀਪਤ, ਅੰਬਾਲਾ ਰਾਖਵੀਂ

ਸੀਟ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਬੁਲਾਰੇ ਅਸ਼ੋਕ ਸ਼ੇਰਵਾਲ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੁਸੁਮ ਬਾਲਾ ਸ਼ੇਰਵਾਲ, ਰੋਹਤਕ ਸੀਟ ਤੋਂ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਖਰਕਤਾ ਤੇ ਭਿਵਾਨੀ-ਮਹਿੰਦਰਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਇਨੈਲੋ ਵਿਧਾਇਕ ਰਾਓ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨੈਲੋ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਟਿਕਟਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 30 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ

ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਨੈਲੋ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਧਾਇਕ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੱਦ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਜਿੱਤੇ ਸਨ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਨੈਲੋ ਨੇ ਇਹ ਪੱਤਾ ਖੋਡਿਆ ਹੈ।

ਸਿਰਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਕਾਲਾਂਵਾਲੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਇਨੈਲੋ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਪੂਰੀ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਕਾਲਾਂਵਾਲੀ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਵਿਧਾਇਕ ਅਕਾਲੀ ਘੱਟ ਤੇ ਇਨੈਲੋ ਵਿਧਾਇਕ ਵੱਧ ਲਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨੈਲੋ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਨੈਲੋ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਾਲੇ ਚੋਣ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਿਆ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਨੈਲੋ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਫਿਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਜੇਲੂ ਮੰਤਰੀ ਫਿਲੌਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੰਮਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਬਿਊਰੋ): ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈ.ਡੀ) ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਫਿਲੌਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਮਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮੁੱਲ ਦੇ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਡਰੱਗ ਰੈਕਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਈ.ਡੀ ਨੇ ਦਮਨਵੀਰ ਨੂੰ 28 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਚਾਰ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ 24 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਦੁਬਈ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਮਨਵੀਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਈ.ਡੀ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪਹਿਲੀ ਪੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੁੜ ਸੰਮਨ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਪੈਂਦੇ ਵਿਚ ਫੜੇ ਗਏ ਸਰਗਨੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ ਨੇ ਦਮਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੋਰਾਇਆ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਚੰਨੀ ਲਾਲ ਗਾਬਾ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਾਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਦਮਨਵੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗਾਬਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰਚ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸੰਮਨ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ।

1996 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿੱਤਰੇ ਸਨ ਉਮੀਦਵਾਰ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 1952 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ 1996 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰੇ ਸਨ ਜਦੋਂ 543 ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਕੌਮੀ ਤੇ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਕੁੱਲ 13952 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ। 1996 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਸੀਟ ਲਈ ਔਸਤ 25.69 ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸਨ।

1952 ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1977 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਸੀ। 1952 ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ 489 ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਕੁੱਲ 1874 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਸਨ। 1957 ਵਿਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 494 ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਘਟ ਕੇ 1519 ਰਹਿ ਗਏ। 1962 ਵਿਚ ਕੁੱਲ 1985 ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਨ।

1967 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 520 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੁੱਲ 2369 ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਨ।

1971 ਵਿਚ 518 ਸੀਟਾਂ ਲਈ 2784 ਜਦਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1977 ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾ ਕੇ 542 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਘਟ ਕੇ 2349 ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। 1980 ਦੀਆਂ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕਦਮ ਵੱਡਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 4629 ਉਮੀਦਵਾਰ ਡਟੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਚੋਣ ਦੌਰਾਨ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਗਈ ਤੇ 1996 ਤੱਕ ਇਹ 13952 ਤੱਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਚੋਣ ਸੁਧਾਰਾਂ ਤਹਿਤ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਜੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਾਰੀ ਵਾਧੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਫੀ ਠੱਲ੍ਹ ਪੈ ਗਈ ਤੇ 1998, 1999 ਤੇ 2004 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 4648 ਤੋਂ 5435 ਤੱਕ ਰਹੀ। 2009 ਵਿਚ ਇਸ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮੁੜ ਵੱਡਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਕੁੱਲ 8070 ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਡਟੇ।

ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ: ਕੈਪਟਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਪੱਖਪਾਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਅਹਿਮ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਮਾਣ ਮਰਿਆਦਾ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਅਗਰ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਧਾਇਕ ਜਾਂ ਆਗੂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੇਵਲ ਇਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਜੋਗਿੰਦਰਪਾਲ ਜੈਨ ਅਕਾਲੀ

ਦਲ ਵਿਚ ਗਏ ਸਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਠਿੰਡਾ ਸਮੇਤ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੇਗੀ, ਉਹ ਉਥੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਜਾਣਗੇ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਸ. ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਕਤਲਾਫ ਕਦੀ ਖ਼ਤਮ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਂ ਕਦੀ ਵੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਦੀ ਸਰਗਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ 37 ਸਾਲ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਰਹੇ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਕੰਮ ਦੇਵੇਗੀ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਜੇ ਪਾਰਟੀ ਚਾਹੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭਾਬੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਲਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਬਸਪਾ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਕ ਸੰਗਰੂਰ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਸੀਟ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ 12 ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਹਲਕਿਆਂ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਬਸਪਾ ਦੇ ਕੌਮੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਨਰਿੰਦਰ ਕਸ਼ਯਪ ਨੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲੀ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕੇ. ਐਸ. ਮੱਖਣ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ, ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਧੀਮਾਨ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਸੰਤ ਰਾਮ ਮਲੀਹ, ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਰਬਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਜਰਗ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਕਸ਼ਯਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਸਪਾ ਮੁਖੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ

ਕਿ ਬਸਪਾ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕੱਲਿਆਂ ਚੋਣ ਲੜੇਗੀ। ਮਾਇਆਵਤੀ 16 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਚੋਣ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨਗੇ। ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਪਸਾਰ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਮਾੜੇ ਮਾਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਆ ਰਹੇ ਨਿਘਾਰ ਨੂੰ ਚੋਣ ਮੁੱਦੇ

ਬਣਾਏਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਪਸਾਰ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤੰਤਰ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਐਲਾਨੀਆਂ 12 ਟਿਕਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਜੱਟ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਖੱਤਰੀ ਅਰੋੜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਸਪਾ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਟਿਕਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤ 'ਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੱਤਣ ਸਬੰਧੀ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਕਿਆਸ ਅਰਾਈਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਕਿਆਸ ਵੀ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਕਿੰਨੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਇਕ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ 1951-52 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 1874 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 745 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਯਾਨੀ 40 ਫੀਸਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਜ਼ਬਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਜਦਕਿ 2009 ਵਿਚ 8070 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 6829 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਯਾਨੀ 85 ਫੀਸਦੀ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋਈ ਸੀ।

ਇਹ ਰੁਝਾਨ 1996 ਦੀਆਂ 11ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਦੋਂ 91 ਫੀਸਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਰਕਮ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋਣਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਸਾਲ 13952 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 12688 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰਨ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ 28 ਫੀਸਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਨ ਜਦਕਿ 62 ਫੀਸਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਾਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਨ। 1991 ਤੇ 1996 ਵਿਚ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਖਰਾਬ ਰਹੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ 97 ਫੀਸਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ 1996 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਰਹੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕੁਲ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 91 ਫੀਸਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 49 ਫੀਸਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਰਕਮ ਤੋਂ ਖੁੰਝਣਾ ਪਿਆ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਲਈ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਛੇਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਵੋਟਾਂ ਨਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਕਮ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਆਮ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਹੁਲ-ਮੋਦੀ ਭੇੜ

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਸਲ ਲੜਾਈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਸੋ ਪੰਝੀ ਕਰੋੜ ਜਨਤਾ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਹਿਸ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨਹੀਂ ਬਣ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਚਲਾਵਾਂ ਜਿਹਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਵੱਡਾ ਭੇੜ ਕਦੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਬਨਾਮ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਬਣਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਮੁਹਿੰਮਬਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਸਰੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੇਚਾ ਵੱਡੀ ਬਹਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲੀ ਮੁੱਦੇ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਧੜੇ ਦੀ ਆਪਸੀ ਟੱਕਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਾਤੇ-ਮੋਟੇ ਓਹੜ-ਪੋਹੜ ਨਾਲ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੁਝ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਖੜੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭੇੜ ਦੀਆਂ ਜਾਹਰਾਂ ਧਿਰਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਸਿਰਫ ਸਿਆਸੀ ਭੇੜ ਭਿਤਨ ਲਈ ਹਨ, ਅਸਲੀ ਲੜਾਈ ਤਾਂ ਲੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਜਨਤਾ ਤੇ ਲੁੱਟ-ਖਾਣੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਉਹੋ ਰਹਿਣੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਅੰਗ ਹਾਂ, ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਤੇ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਜੋ ਕੁਝ ਦਿੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਸੱਚ ਨਹੀਂ, ਮੀਡੀਆ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਤਹਿਿਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਕੁਝ ਲੁਕਾਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਕੀ ਹੈ ਮੀਡੀਏ ਨਾਲ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦਾ ਵਿਵਾਦ? ਇਹੋ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਫੰਡ ਉਗਰਾਹੀ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਖਾਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੱਛਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁਣ 'ਫੰਡ ਰੇਜਿੰਗ ਡਿਨਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮੱਰਥਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹੁੰਦੇ, ਦੂਸਰੇ ਲੋਕ ਵੀ ਮਿਥੀ ਗਈ ਟਿਕਟ ਦੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕੇ ਵਿਚ ਆ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਬੈਠੇ ਸਮਝ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਉਥੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਵਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵਿਵਾਦ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉਤੇ ਬਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਮੀਡੀਏ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਵੱਡੇ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਬਾਰੇ ਸੱਚਾਈ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਲੁਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੀਡੀਆ ਚਲਾਵੀਂ ਜਿਹੀ ਚਰਚਾ ਕਰ ਕੇ

ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਹੀ ਛੱਡ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਰਚਾ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਦਾ ਭਾੜਾ ਪਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੋਵੇਂ ਜਦੋਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦੇ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਗੱਲ ਝੂਠੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੀਡੀਆ ਇਸ ਚਰਚਾ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਖਬਰ ਦੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਕਿੰਨੇ ਗੇੜੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ, ਇਸ ਦਾ ਭੇਦ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇੱਕ ਮੀਡੀਆ ਘਰਾਣੇ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਵਕਤ ਸਿਰ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਹਾਜ਼ ਵਰਤਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਈ ਦਿਨ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਉਹ ਜਹਾਜ਼ ਉਸ ਮੀਡੀਆ ਘਰਾਣੇ ਨੇ ਕਿਸ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

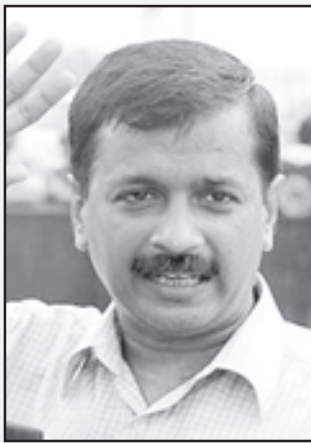
ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਬੰਮੂ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਭੇਜਦਾ ਤੇ ਪੰਜ-ਤਾਰਾ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਭੇਦ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਨੇ ਉਦੋਂ ਉਛਾਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਰਿਆ।

ਮੀਡੀਏ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੀਡੀਆ ਨਾ ਸਮਝੀਏ, ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਲੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲੁੱਟ-ਖਾਣੀ ਧਿਰ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਿਆਸੀ ਸੁਧਾਰਕ ਸਮਝ ਕੇ ਨਾ ਚੱਲੀਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਿਆਏ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ। ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਫ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਵਰਗ-ਵੰਡ ਦਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਆਏ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਲੀਡਰ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦਾ ਸਾਥੀ ਆਖਣ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ

ਖੁੰਢਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਤ ਵਿਨੋਬਾ ਭਾਵੇਂ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਾਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਦਾਨ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਵਿਨੋਬਾ ਦੇ ਭੂਮੀ-ਦਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਪਰ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਿ ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਈਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵੰਡਣ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਡੰਗ ਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬੀਤੇ ਮਹੀਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਸਾਂਭ ਲਿਆ ਸੀ। ਵਿਨੋਬਾ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਫਿਰ ਸਿੱਟਾ ਕੀ ਨਿਕਲਿਆ? ਸਿੱਟਾ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਨਿਕਲਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੱਲਦੇ ਵਾਂਗ ਚੱਲਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਗਿਣ-ਮਿਥ ਕੇ ਪੁਰਾਣੀ ਲੀਹ ਉਤੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰਕ ਪਰਦੇ ਵਾਲਾ ਯਤਨ ਸੀ।

ਜਿਹੜੀ ਰਾਜਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਅੱਜ ਮਾਣਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਮ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜੰਮੇ ਸਨ। ਫਾਂਸੀਆਂ ਉਤੇ ਉਹ ਝੁਲ ਗਏ ਤੇ ਅੰਡੇਮਾਨ ਦੀਆਂ ਸਖਤੀਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਝੱਲੀਆਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਦੂਸਰੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੀ ਭੰਨੀ ਹੋਈ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਐਕਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗੀ, ਉਹ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਬੜਾ ਸੌਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਮਾਨ ਉਸ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਏਧਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਬਾਪ ਤਿੰਨ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆਈ ਪੋਰਬੰਦਰ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਦਾ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਸੀ। ਓਧਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਦੇ ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਕਰਾਚੀ ਵਿਚ ਮਿੱਲਾਂ ਸਨ। ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦਾ ਖਾਨਦਾਨ ਕਿੰਨਾ ਅਮੀਰ ਸੀ ਤੇ ਵਕੀਲੀ ਪੇਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਅਮੀਰਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸੰਬੰਧ ਸਨ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਗੁੱਝਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਦਾ ਬਾਪ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕੋਤਵਾਲ ਦੇ ਘਰ ਜੰਮਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਉਸ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ

ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ

ਆਪਣੇ ਕੋਝੇਪਣ ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਕਿਵੇਂ ਲਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁਝ ਨਾਮਣੇ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਟੂ-ਜੀ ਟੈਲੀਕਾਮ ਸਪੈਕਟਰਮ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮੀਡੀਆ ਵੀ ਛੱਡ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਮੀਡੀਆ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਚੁੱਪ ਵੱਟੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵਲਾਵੇਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਮੀਡੀਆ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਆਈ ਐਸ ਆਈ ਦਾ ਕਾਰਿੰਦਾ ਬਣਿਆ ਗੁਲਾਮ ਨਬੀ ਫਾਈ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੈਮੀਨਾਰ ਰੱਖ ਕੇ ਭਾਰਤੀ

ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਰੀ ਜਾਣ, ਉਹ ਨਕਸਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹਿਸਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਖਿਆ ਗਿਆ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਉਸ ਨੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਆਖੀ, ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸੋਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਸੂਤਰ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਅਪਨਾ ਲਿਆ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਤਾਂ ਕਰੇ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਸਵੱਛਤਾ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਗੰਦ ਹੁੰਝਣ ਲਈ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵਰਗੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਲਹਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਚੇਤ ਤੌਰ ਉਤੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਕੁਝ ਧਿਰਾਂ ਸੁਚੇਤ ਤੌਰ ਉਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਰਦੀਆਂ ਹੋਣ, ਉਹ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਕਾਂਡ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਈ ਕਾਂਡ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖੋਹਣ ਲਈ ਗਰੀਬ ਕਿਰਤੀਆਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਕਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ, ਉਪਰੋਂ ਰਾਜਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਹੇਠਾਂ ਜਗੀਰਦਾਰ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਬੋਹਲ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁੜ ਆਉਂਦੇ ਸਾਂ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਚੱਲੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤ ਬਾਰੇ ਉਹ ਬਾਬੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਿੱਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਕਾਮਰੋਡ ਰੇਤ ਦੇ ਟਿੱਲੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਖੇਤ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦੀਆਂ ਪਰਚੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਿੱਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਕਾਮਰੋਡ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਅੰਗ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਂਗ ਉਸ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਰਾਜ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦਾ ਬਚਪਨ ਜੈਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਨੰਦ ਲਾਲ ਉਸ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਸੀ।

ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਲਿਆਕਤ ਅਲੀ ਖਾਨ ਅੱਜ ਵਾਲੇ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਕਰਨਾਲ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਨਵਾਬ ਘਰਾਣੇ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ ਸੀ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਨਬੂ ਰਾਮ ਗੋਂਡਸੇ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਬਿਰਲਾ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਭਵਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿਖਰਲੇ ਪ੍ਰਜੀਪਤੀ ਬਿਰਲੇ ਦਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਦਾ ਅੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜੰਮੇ ਤੇ ਪ੍ਰਜੀਪਤੀਆਂ ਦੇ ਭਵਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕ ਹੀ ਸੱਤਾ ਸੋਂਪਣ ਲਈ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਿਉਂ ਲੱਗੇ ਸਨ? ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਆਏ ਦਿਨ ਉਠ ਰਹੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲੜਾਈ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਬਨਾਮ ਮੀਡੀਆ ਜਾਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਹੁਲ-ਮੋਦੀ ਦੀ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਵਿਨੋਬਾ ਭਾਵੇਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੱਕ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਸਲ ਮੁੱਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਸਿਰਫ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਸਿਰਫ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹੈ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ, ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਤੇ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਮੰਗਣ ਲਈ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਆਏ ਦਿਨ ਡਾਂਗਾਂ ਖਾਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹੱਲ ਦਾ ਅਸਲੋਂ ਸਧਾਰਨੀਕਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

Jet Airways, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

EARLY BIRD SALE!!!!

Domestic fares
available

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

J FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
J FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies
and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮੋਹਾਲੀ, ਪੰਚਕੂਲਾ ਅਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ
ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ
ਖਰੀਦ-ਵੇਚ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਪੁਨੀਆ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ: 94173-34049

ਅਸੀਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 22 ਮਾਰਚ 2014

‘ਆਪ’ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਅਰਥ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਲਈ ਚੋਣ ਪਿੜ ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਖ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਐਤਕੀਂ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ 9 ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਹੁਲ ਰਹੀ ਜਮਾਤ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮ-ਸੇਵਕ ਸੰਘ (ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ.) ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿੰਗ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ‘ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਬੇਹੱਦ ਮਾੜੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਰੱਖ ਨੂੰ ਡੱਕਣ ਲਈ 2002 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ‘ਚ ਹੋਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਉਣਾ ਲੋਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਹਿੰਮਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਇਸ ਇਕ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤ ਲੈਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਪਰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਸਿਰਫ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਉਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ। ਉੱਜ ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੁ ਯੋਗਦਾਨ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਬਿਜਨਸ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠਲੇ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇਕ ਖਾਸ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਇਕ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਪੁੱਠੀ ਪੈ ਗਈ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਮੋਦੀ ਉਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਾ-ਲਾਉਂਦਾ ਖੁਦ 1984 ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੀ ਸਰਗਰਮੀ ਸਿਰਫ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਇਸੇ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਐਤਕੀਂ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੇ, ਭਾਵੇਂ ਨਾ; ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਮੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮੁੱਖ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਣ ‘ਤੇ ਹੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ ਇਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਇਬ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਐਤਕੀਂ ਸਿਆਸੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰੀ ਚੌਥੀ ਧਿਰ-ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਧਿਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬੜੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਉਤੇ ਛਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਧਿਰ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਸਭ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਧਿਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਾਬ-ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਲਹਾਲ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ‘ਆਪ’ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਰਗੀ ਜਿੱਤ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਸਕੇਗੀ ਪਰ ਇੰਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਜ਼ਰੂਰ ਛੱਡਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਡਲ ਬਾਰੇ ‘ਆਪ’ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਪਹੁੰਚ ਅਪਨਾਉਣ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ‘ਆਪ’ ਕੌਮੀ ਸਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ 70ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ‘ਜੀ ਆਇਆਂ’ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਜਿੱਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਰੱਖ ਨੂੰ ਮੋੜਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੁੱਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ‘ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਅਖੌਤੀ ‘ਲੋਕ ਸੇਵਾ’ ਵਾਲਾ ਚਰਿੱਤਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਐਤਕੀਂ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ‘ਆਪ’ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਸੁਣਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਿਚ ਇਹ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ‘ਆਪ’ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮੁਹਾਣਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭੂਮਿਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਨਿਭਾਏਗੀ। ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ‘ਆਪ’ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਨਿੱਤਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਿਰੋਲ ਇਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਉਡਾਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣੇਗੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬੱਸ ਇਹੀ ਦੇਖਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਿਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਿੱਘਰ ਚੁੱਕੇ ਸਿਆਸੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਸਫਾਈ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ‘ਝਾੜੂ’ ਫੇਰ ਸਕੇਗੀ।

ਸਾਡੇ ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ ਕੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਸਾਂਸਦ !

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਚਾਰ-ਪੰਜ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਸਕੂਲੀ ਅਧਿਆਪਕ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਇਕ ਟੋਟਕਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ। ਉਹ ਦਿਨ ਬਿਰਲੇ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਬਿਰਲੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਜਿੰਨਾ ਅਮੀਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਦੂਜਾ ਬੋਲਿਆ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਅਮੀਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਪਹਿਲੇ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਕਿਧਰਲਾ ਹਿਸਾਬ ਹੋਇਆ ਬਈ, ਬਿਰਲੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਬਿਰਲੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਮੀਰ? ਉਹਨੇ ਭੇਤ ਸਮਝਾਇਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਆਕੜ ਵਿਚ ਆਪ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਕੁੱਟ ਲਿਆ ਕਰੂੰ! ਇਹ ਭੁੱਲਿਆ-ਵਿਸਰਿਆ ਟੋਟਕਾ ਹੁਣ ਅਕਸਰ ਚੇਤੇ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦਾ ਅਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਕੁਛ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਂਸਦਾਂ (ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰਾਂ) ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਦੋ-ਚਾਰ ਨਹੀਂ, ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਂਸਦ ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ ਕੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਂਸਦ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦ ਬਿਰਲੇ ਸਾਂਸਦ ਬਣ ਕੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਪੱਖੋਂ ਸਾਂਸਦ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮੀਰੀ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ, ਜੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਲਾਮਡੋਰੀ ਦੀਆਂ ਮੌਜਾਂ ਦੇਖ ਲੈਣ, ਆਪਣੇ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਂਸਦ ਦਾ ਪੀ ਏ ਲੱਗ ਕੇ ਹੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਣ। ਫੇਰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਅਨੇਕ ਸਾਂਸਦਾਂ ਦਾ ਕਮਾਲ ਦੇਖੋ, ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ ਕੁੱਟਣੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ!

ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈਏ। ਤਨਖ਼ਾਹ ਅਤੇ ਪੈਰ ਪੈਰ ਉਤੇ ਮਿਲਦੇ ਅਨੇਕ-ਅਨੇਕ ਭੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੋਨ, ਬਿਜਲੀ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਸਟਾਫ਼ ਸਭ ਮੁਫ਼ਤ ਹੈ। ਟੱਬਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਸਮੇਤ ਹਰ ਛੋਟੇ, ਵੱਡੇ ਤੇ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਲਾਜ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਨਹੀਂ, ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਓ। ਰੇਲ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਵੀ ਮੁਫ਼ਤ ਹੈ। ਨਾਲ ਘਰਵਾਲੀ ਜਾਂ ਘਰਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਜਾਓ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਵਿਚ ਵਤਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਸਵਾਗਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਵਾਗਤ-ਕਰਤਾ ਧੁਰ ਜਹਾਜ਼ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਰਹੇ; ਕਿਸੇ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਖਲੋਣਾ ਨਾ ਪਵੇ; ਅੱਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹਰ ਹਵਾਈ ਕੰਪਨੀ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੱਕ ਮੁਫ਼ਤ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਰਹੇ।

ਸਜੀ-ਧਜੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵੀ ਮੁਫ਼ਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਮੁਫ਼ਤ ਫ਼ਲੈਟ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਕਿਰਾਇਆ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਮਾਸਕ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਦੁਬਾਰਾ ਚੁਣ ਕੇ ਆਏ ਉਹ ਏਕੜਾਂ ਵਿਚ ਪਸਰੇ ਹੋਏ ਬੰਗਲੇ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਕਿਰਾਇਆ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਓ ਸਰਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਸੋਫ਼ੇ-ਪਰਦੇ ਮੁਫ਼ਤ ਧੁਆਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਰ ਖਰੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਵਿਆਜ-ਮੁਕਤ ਕਰਜ਼ਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮੁਫ਼ਤ ਪਟਰੋਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਭਵਨ ਦੀ ਕੈਟੀਨ ਵਿਚ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੋਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਡਾਕ-ਖਰਚ ਜਿਹੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪੂਰੀ ਸੂਚੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਣਾਉਣੀ ਅਸੰਭਵ ਹੀ ਹੈ। ਅਰਬਾਤ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਸੂਚੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ, ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਦੰਗ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪੁੱਠਾ ਡਿੱਗ ਪਵੇ!

ਸਾਂਸਦਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਮਾਈ ਟੈਕਸ-ਮੁਕਤ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਦੇ ਸਾਂਸਦ ਨੂੰ 20,000 ਰੁਪਏ ਮਾਸਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫੇਰ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹਰ ਵਾਰ ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬੱਸ ਭਾਰਤੀ ਸਾਂਸਦ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਜਦੋਂ ਦਿਲ ਕਰੇ, ਆਪਣੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਦਾਇਗੀ ਆਪ ਹੀ ਵਧਾ

ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਰਾਹ ਫੜਨਾ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਫ਼ਰਮ ਦੇ ਕਰੋ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਲਵੋ, ਲੱਖਾਂ ਲੈ ਲਵੋ। ਕਿਸੇ ਬਿਲ ਉਤੇ ਵੋਟਾਂ ਸਮੇਂ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਵੇਲੇ ਦੇ ਝਾਰਖੰਡੀ ਸਾਂਸਦਾਂ ਵਾਂਗ ਕਰੋੜਾਂ ਲੈ ਲਵੋ! ਸਾਡੇ ਨੇਤਾ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਾਂਸਦ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚਦੇ!

ਇਸ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ ਕੁੱਟਣ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਬੜਾ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ। ਸਾਂਸਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨੌਕਰਾਂ ਲਈ ਕੁਆਰਟਰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਾਰ ਲਈ ਗੈਰਜ ਵੀ। 2012 ਤੋਂ 2013 ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਂਸਦ ਅਜਿਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਥਾਂਵਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਰਜੀਆਂ, ਧੋਬੀਆਂ, ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਹਾਕਰਾਂ, ਤੰਬੂਆਂ ਵਾਲਿਆਂ, ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ, ਆਦਿ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਲਈ

ਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣ ਕੇ ਮੌਜ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਿਆਦ ਹਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਵਧ ਕੇ ਸਾਲ-ਸਾਲ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਚੋਣ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਸਾਂਸਦ ਅਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਨੇਤਾ, ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਨੇਤਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗਵਰਨਰ ਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਉਤੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਕਦੀ-ਕਦਾਈਂ ਦਿੱਲੀ ਪਧਾਰਨ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮੁਫ਼ਤੋਂ-ਮੁਫ਼ਤੀ ਵਾਂਗ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕਹਾਵਤ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ, ਦੂਜੇ ਧਰਾਉਣਾ, ਤੀਜੇ ਦਾਦੇ-ਮਘਾਉਣਾ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਘਰੋਂ ਟਾਹੁਣਾ। ਪਰ ਇਹ ਮਹਿਮਾਨ ਸਾਲਾਂ-ਬੱਧੀ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਸਤੇ ਕਿਰਾਏ ਉਤੇ ਲਏ ਇਹ ਮਹਿਮਾਨਘਰ ਅੱਗੇ ਮਹਿੰਗੇ ਕਿਰਾਏ ਉਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਮਹਿਮਾਨ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਂਸਦਾਂ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣ ਕੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ

ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਮਾਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੰਗੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਂਸਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ, ਤਿੰਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਦੋ-ਦੋ ਹੋਰ ਕਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੀਤ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਗਾਹਕ ਬਣ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦਾ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣ ਕੇ ਕੋਈ ਅਤਿਵਾਦੀ ਵੀ ਇਸ ਬੇਹੱਦ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਐਲਾਨੇ ਹੋਏ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆ-ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਂਸਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਖ਼ਤਰੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਹਰ ਸਾਂਸਦ ਨੂੰ 40,000 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਪੀ ਏ, ਭਾਵ ਇਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਦਫ਼ਤਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਚੋਣ-ਹਲਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਹੋਣਹਾਰ ਕਾਰਕੁਨ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਰੱਖ ਲੈਣ। ਇਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਕਾਜ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਰ 104 ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਤੇ 42 ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ, ਭਾਵ ਕੁੱਲ 146 ਸਾਂਸਦ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ 191 ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਦਿਖਾ ਕੇ ਇਹ ਮਾਇਆ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 60 ਪੁੱਤ, 7 ਹੁੰਗਾਂ, 27 ਧੀਆਂ, 39 ਪਤਨੀਆਂ, 4 ਪਤੀ, 7 ਭਰਾ, ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਸਾਂਸਦ ਬਾਹਰਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਖਦੇ ਵੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ-ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕੇ ਟਰਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। 251 ਸਹਾਇਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਜਰਤ, ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲਗਭਗ 8,000 ਰੁਪਏ ਮਾਸਕ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ 2,000 ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ 146 ਸਾਂਸਦਾਂ ਵਿਚ ਵੀ 38 ਭਾਜਪਾ ਦੇ, 36 ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ, 15 ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੇ, 12 ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤੇ ਦੋ-ਦੋ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਹੋਰ ਕਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਹੋਰ ਅਜਿਹਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਸਾਂਸਦਾਂ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਲਈ ਮਾਮੂਲੀ ਕਿਰਾਇਆ ਲੈ ਕੇ, ਜੋ ਅਸਲ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਹੂਲਤ ਕਿਸੇ ਨੇਮ-ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ, ਬੱਸ ਸਾਂਸਦਾਂ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਬਣਾ ਲਈ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਸਾਂਸਦ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਹੈਸੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਫ਼ਲੈਟ ਜਾਂ ਬੰਗਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਹੁਣ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਂਸਦਾਂ

ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਰ ਵੀ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਬਲਰਾਮ ਜਾਖਤ ਅਕਤੂਬਰ 2009 ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਂਸਦ ਗਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਹਿਮਾਨ ਹੈ। ਕੈਮਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੇਟਾਂ ਦੀਆਂ ਦੱਬੀਆਂ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੰਗਾਰੂ ਲਕਛਮਣ, ਜੋ ਕੁਛ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਚੱਲ ਵਸਿਆ ਹੈ, 22 ਅਪਰੈਲ 2010 ਤੋਂ 22 ਮਈ 2012 ਤੱਕ ਇਕ ਸਾਂਸਦ ਦਾ ਮਹਿਮਾਨ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਹ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਛੱਡਣੀ ਪਈ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਗਲੇ ਦਿਨ 23 ਮਈ 2012 ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਂਸਦ ਦਾ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਰੋਹਤਕ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਾਂਸਦ ਦੀਪੇਂਦਰ ਹੁਡਾ ਨੇ 22 ਸਤੰਬਰ 2009 ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਘਰ ਦੁਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੈਂਬਰਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਭੀਮ ਸਿੰਘ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆਂ ਮਹਿਮਾਨ ਹੈ। ਉਹ 1 ਜੂਨ 2007 ਤੋਂ 17 ਅਗਸਤ 2010 ਤੱਕ ਇਕ ਭਾਜਪਾ ਸਾਂਸਦ ਦਾ ਅਤੇ 17 ਅਗਸਤ 2010 ਤੋਂ 2 ਮਾਰਚ 2013 ਤੱਕ ਇਕ ਹੋਰ ਭਾਜਪਾ ਸਾਂਸਦ ਦਾ ਮਹਿਮਾਨ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੁਣ ਉਹ ਇਕ ਤੀਜੇ ਆਜ਼ਾਦ ਸਾਂਸਦ ਦਾ ਮਹਿਮਾਨ ਹੈ। ਵਿਚ-ਵਿਚਾਲੇ ਉਹ 26 ਅਕਤੂਬਰ 2012 ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਇਕ ਚੌਥੇ, ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਂਸਦ ਰਾਹੀਂ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਦੂਹਰਾ ਮਹਿਮਾਨ ਵੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ. ਐਨ. ਰਾਓ ਇਕ ਸਾਂਸਦ ਦੀ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋਈ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣਦਿਆਂ 6 ਜੂਨ 2011 ਤੋਂ 11 ਜੂਨ 2013 ਤੱਕ 3 ਸਾਂਸਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਚੀ ਸਾਂਸਦ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਵੇਰਾ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜ਼ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਸਾਂਸਦ ਉਹਦਾ ਅੱਠ ਸਾਲ ਮਹਿਮਾਨ ਰਿਹਾ, ਇਕ ਹੋਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਕ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਟਿਕਿਆ ਰਿਹਾ। ਵੇਰਾ ਦਾ ਕਮਾਲ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ 2008 ਤੋਂ ਮਾਰਚ 2013 ਤੱਕ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਉਹਨੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪੰਜ ਹੋਰ ਘਰ ਅਲਾਟ ਕਰਵਾ ਲਏ।

ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਰੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਸਾਫ਼ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨੇਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਇਕ ਵੀ ਘਰ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਹਾਊਸਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜੇ. ਪੀ. ਅਗਰਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਲੀਹ ਤੁਰ ਪਈ, ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਘਰ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ।” ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਹਾਊਸਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਭੁਬਨੇਸ਼ਵਰ ਕਲੀਟਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ, “ਮੈਂ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਨੇਮ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਵਰਜਦੇ ਹਨ।”

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਬਠਿੰਡੇ ਵਾਲਾ ਕੁੰਡਾ?

ਸੰਗ ਸ਼ਰਮ, ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਕੌਮ ਦਾ ਮੋਹ, ਸੱਚ ਮੂਲੋਂ ਸਿਆਸਤ ‘ਚੋਂ ਹੜ੍ਹ ਗਿਆ ਏ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਚੋਣ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਿਸਟਮ, ਲੁੱਚ-ਪੁਣੇ ਦੀ ਕਾੜ੍ਹਨੀ ਕੜ੍ਹ ਗਿਆ ਏ। ‘ਪੀ.ਪੀ.-ਪੰਜੇ’ ਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਂਝ ਪੈ ਗਈ, ਨੂੰਹਾਂ ਜਿਉਂ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਦੇ ਲੜ ਗਿਆ ਏ। ਚਾਂਦ ਮਾਰੀ ਏ ਚੱਲ ਪਈ ਤੋਹਮਤਾਂ ਦੀ, ਪਾਚਾ ਭੰਡੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਏ। ਰੰਗ ਅਜਬ ਬਠਿੰਡੇ ਦੀ ਚੋਣ ਵਾਲਾ, ਕਾਲਾ ਡੋਰੀਆ ਕੁੰਡੇ ਨਾਲ ਅੜ ਗਿਆ ਏ! ਇਕ ਬੀਬੀ ਦਾ ਥਾਪੜਾ ਦਿੱਲੀਓਂ ਲੈ, ਦਿਉਰ, ਭਾਬੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਏ!

1857 ਦਾ ਗਦਰ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ

1857 ਦੇ ਗਦਰ ਵੇਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਛਾਉਣੀ ਵਿਚ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਰਾਵੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਰ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਨਾਲੇ ਨੇੜੇ ਮਾਰ ਕੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਥਾਂ ਗ਼ੱਦਾਰ ਐਲਾਨ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁਧ ਲੜੇ ਸਨ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਸਤਵੰਤਾਂ ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਗ਼ਦਰ ਦੇ ਪੱਖ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਤਰਕ ਹਨ। ਦਾਅਵਿਆਂ ਅਤੇ ਬੇਦਾਵਿਆਂ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਵਾਰਸਾਂ ਦੀ ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਾਚਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਨਾਲ

ਜਤਿੰਦਰ ਮੋਹਰ

ਫੋਨ: 91-97799-34747

ਮੁਕਾਮੀ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਭਾਰੂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਬਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਦੀ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਝੱਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਗੀਰਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਗੀਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਖਤਿਆਰ ਹੇਠ ਲਿਆਂਦਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਖਿੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਲੈਣ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਦੇਸੀ-ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦਾ ਸੇਕ ਝੱਲਣ ਵਾਲੇ ਖੁਦ ਹਮਲਾਵਰ ਬਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬੇ (ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਬਰੋਟ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਏ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਕੁਚਲਿਆ ਸੀ। ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਕਬਾਇਲੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਜੰਮੂ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (ਤਾਰੀਖ਼-ਕਸ਼ਮੀਰ, ਲੇਖਕ ਸਈਦ ਮਹਿਮੂਦ ਆਜ਼ਾਦ)। ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਏ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਾਦੀ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਲੁਟਮਾਰ, ਉਜਾੜੇ ਅਤੇ ਧੱਕੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਨਲੂਏ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹਦਾ ਭੈਅ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਬਰਕਰਾਰ ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਕਬਾਇਲੀ ਬੀਬੀਆਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 'ਰਾਗੇ ਹਰੀ ਸਿੰਘ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਡਰਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲਾਂ ਦਾ ਮੁਸਲਿਮ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਬਾਬਤ ਰਵੱਈਆ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਬਾਇਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਕਈ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨੇ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਬਦਲ ਲਏ। ਅੱਜ ਵੀ ਪਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਜਾਬਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਿੱਖਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਹ ਇਸਮਾਈਲ ਅਤੇ ਸਈਅਦ ਅਹਿਮਦ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਾਲਾਕੋਟ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਈਅਦ ਅਹਿਮਦ, ਪਠਾਣ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਲਖਨਊ ਕੋਲ ਰਾਏ ਬਰੇਲੀ ਦਾ ਸੀ। ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ, ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਉਹਨੇ 1820 ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮਰਜ਼ੀਵਤੋ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਾ ਵੰਡਿਆ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ: 'ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋਂਦਾਂ ਟੱਪ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ... ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੇਕਸੂਰ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।' ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਮਿਲੀ। 1826 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਜਹਾਦੀ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਮੁਕਾਮੀ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨੇ ਅਹਿਮਦ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਾਪੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਖਾਲੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਨਲੂਏ ਅਤੇ ਵੇਨਤੂਰਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਅਹਿਮਦ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਆਣ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਫੁੱਟ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਕਬਾਇਲੀ ਦਸਤਿਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਫੌਜ ਉੱਤੇ ਗੁਰੀਲਾ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕਈ ਝੜਪਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਪਠਾਣ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਜਹਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਮਤਭੇਦ ਉਭਰਨ ਕਰ ਕੇ

ਅਹਿਮ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਸਤਾਨਾਂ ਵਿਰੁਧ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਖਿੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਜੰਗ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਟੇਕ 'ਪਾੜੇ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ' ਦੀ ਨੀਤੀ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਪੂਰਬੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਝੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਬੀਆਂ ਵਿਰੁਧ। ਇਹੀ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1857 ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਅਸਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਅੱਜ ਤੱਕ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਪੇਚੀਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਤਰੀਕਾਂ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਢੇਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਮਨਭਾਉਂਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ 'ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸ' ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਨੂੰ ਕੂੜ-ਕਬਾੜ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੀ ਥਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਡੇਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚਤਾ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅਲਹਿਦਗੀ ਵਿਚ ਦੇਖਣਾ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵੱਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਹਿਮਦ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ। ਮਈ 1831 ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫੌਜੀ ਦਲ ਨੇ ਬਾਲਾਕੋਟ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਅਲੱਗ-ਬਲੱਗ ਹੋਏ ਅਹਿਮਦ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। (ਰਾਜਮੋਹਨ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਪੰਜਾਬ: ਏ ਹਿਸਟਰੀ ਫਰੌਮ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਟੂ ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ')।

ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੁੱਤਰਣ ਕਾਰਨ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ-ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਗਲਬੇ ਹੇਠੋਂ ਨਿੱਕਲ ਕੇ ਦੂਜੇ ਗਲਬੇ ਹੇਠ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਸੋ, ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁਧ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨੇ 1857 ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਵੇਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਪਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਸਤਾਨ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੁਕਾਮੀ ਲੋਕ ਅਤੇ ਰਿਆਸਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਸਤਾਨਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਵਿਰੁਧ ਬਣਦੀ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਨਵਾਬ ਸਿਰਾਜੁਦੌਲਾ ਅਤੇ ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ ਵਰਗੇ ਸ਼ਾਸਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜ ਗੁਆ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ

ਵਾਕਿਆ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬੈਠ ਗੁਰਮਤਾ ਕੀਤਾ ਚਲੇ ਜਾਏ ਫਰੰਗੀ ਨੂੰ ਮਾਰੀਏ ਜੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਇ ਸਾਡੇ ਇੱਕ ਘਤੀ ਵਿਚ ਪਾਰ ਉਤਾਰੀਏ ਜੀ ਭਾਈ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇ ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਹਾਰੀਏ ਜੀ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਮਾਰ ਕੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਫੌਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਉਤਾਰੀਏ ਜੀ

ਪੈਂਚ ਲਿਖਦੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪੜਤਲਾਂ ਦੇ ਸਾਡੀ ਅੱਜ ਹੈ ਵੱਡੀ ਚਲੰਤ ਮੀਆਂ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਡਾਹ ਤੋਪਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਸਾਧ ਤੇ ਸੰਤ ਮੀਆਂ ਅਸਾਂ ਮਾਰੇ ਚੋਫੇਰੇ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਭਾਰੇ ਅਸਾਂ ਮਾਰਿਆ ਕੁਲੂ ਭਟੰਤ ਮੀਆਂ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੋਈ ਹੋਈ ਜਿਹੜੀ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਮੀਆਂ

ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਡੇਰੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਣੇ। ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਡੇਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਫੌਜੀ ਅੱਡੇ ਵਰਗਾ ਸੀ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ 3000 ਘੋੜ-ਸਵਾਰ ਅਤੇ 1200 ਬੰਦੂਕਧਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਡੇਰਾ ਸਿਆਸੀ ਪਨਾਹਗੀਰਾਂ ਦੀ ਠਾਹਰ ਸੀ ਅਤੇ ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੇ ਗਲਬੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਸਿੱਖ-ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜੰਗ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਮੂਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁਧ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਮਨਗਰ, ਚਿੱਲੀਆਂਵਾਲੀ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਜੰਗ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜਰਨੈਲ ਫੜੇ ਜਾਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਪਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, "ਛੇਤੀ ਹੀ ਕੌਮੀ ਜੰਗ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।" ਆਦਮਪੁਰ ਦੀ ਝਿੜੀ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਮੱਠਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਸੰਨ 1856 ਵਿਚ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਤੋਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸੰਨ 1857 ਦਾ ਗ਼ਦਰ ਫੁੱਟ ਪਿਆ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਖਿੱਤਾ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਗ਼ਦਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੂਰਬੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਸਤਾਨਾਂ ਵਿਰੁਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉੱਤਰੀ-ਪੱਛਮੀ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਜਿਹਨੂੰ ਮੁਰੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਵੰਤਾਂ ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 'ਪੂਰਬੀਏ' ਅਤੇ ਕਬਾਇਲੀ ਕਿਹਦੀ ਧਿਰ ਬਣਦੇ ਸਨ? ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਸਤਾਨਾਂ ਵਿਰੁਧ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਾਬਰੀ ਅਤੇ 'ਪੂਰਬੀਆਂ' ਅਤੇ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਬਣਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਬਾਗੀ 'ਪੂਰਬੀਏ' ਅਤੇ ਕਬਾਇਲੀ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ?

ਗ਼ੈਰ-ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਗੀਆਂ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਰੁਧ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਰੁਧ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਉੱਤਰ-ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਲੋਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਕੀ ਇਸ ਤਰਕ

ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ 'ਜੁਝਾਰੂ' ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਪਾਲਾ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ? 'ਜਦੋਂ ਜਾਗੋ ਉਦੋਂ ਸਵੇਰਾ' ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਹੌਤ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਵੀਂ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਸੂਝ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀਆਂ ਅਪਾਰ ਉਚਾਈਆਂ ਛੂਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘੇਰੇ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੀ ਢਾਬ ਉੱਤੇ ਬੇਦਾਵੇ ਪੜਵਾ ਕੇ ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੁਕਤਿਆਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ

ਤਫ਼ਸੀਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿੰਦੀ ਫੌਜੀਆਂ ਵਿਚ ਸੀ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁਧ ਲੜੇ ਸਨ। ਬੱਬਰ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਬਣੇ। ਕਈ ਡਾਕੂ ਬੱਬਰਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਏ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

1857 ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਗ਼ਾਵਤ ਰਾਜੇ-ਰਜਵਾੜਿਆਂ ਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁਧ ਦੂਜੀ ਜੰਗ 'ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ' ਸੀ। ਜੇ ਸਤਵੰਤਾਂ ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਉਘੜਵਾਂ ਤਰਕ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਤਰਕ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ 'ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ' ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਨੂੰ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਜੇਰਾ ਦਿਖਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਵਾਮ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਸਤਾਨਾਂ ਵਿਰੁਧ ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਨੂੰ 'ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ' ਦੇ ਖਾਤੇ ਪਾ ਕੇ ਮੂਲ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਬਤ ਅਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਆਪੋ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਟੈਨਲੇ ਵੋਲਪਰਟ ਕਿਤਾਬ 'ਏ ਨਿਊ ਹਿਸਟਰੀ ਔਫ ਇੰਡੀਆ' ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸਤਵੰਤਾਂ ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਸਮੇਂ ਅਵਾਮ ਉੱਤੇ ਢਾਹੇ ਗਏ ਕਹਿਰ ਬਾਬਤ ਤਫ਼ਸੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, "ਜਿਉਂ

ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਖ਼ਬਰ ਲਾਹੌਰ, ਪਿਸ਼ਾਵਰ, ਸ਼ਿਮਲਾ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਵਹਿਸ਼ੀ ਨਸਲੀ ਹਿੰਸਾ ਫੁੱਟ ਪਈ। ਵਾਨਟਨ ਨੇ ਬੇਕਸੂਰ ਪੇਂਡੂਆਂ ਅਤੇ ਨਿਹੱਥੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਪਣੇ ਘਰੇਲੂ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਗਿਆ। ਗ਼ਦਰ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਨਸਲੀ ਹਿੰਸਾ ਨਿਤ ਦਿਨ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।" ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਗ਼ਦਰ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸਤੰਬਰ 1857 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਫ਼ਤਿਹ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ। ਜਾਹਨ ਲਾਰੈਂਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਬਾਗੀ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੇ ਖੂਬ ਆਹੂ ਲਾਏ ਸਨ। 1858 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਲਾਰੈਂਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਨਫਰੀ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ ਪਝੰਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਹਿਮ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਸਤਾਨਾਂ ਵਿਰੁਧ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਖਿੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਜੰਗ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਟੇਕ 'ਪਾੜੇ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ' ਦੀ ਨੀਤੀ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਪੂਰਬੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਝੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਬੀਆਂ ਵਿਰੁਧ। ਇਹੀ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1857 ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਅਸਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ

ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਅੱਜ ਤੱਕ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਪੇਚੀਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਤਰੀਕਾਂ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਢੇਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਮਨਭਾਉਂਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ 'ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸ' ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਨੂੰ ਕੂੜ-ਕਬਾੜ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੀ ਥਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਡੇਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚਤਾ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅਲਹਿਦਗੀ ਵਿਚ ਦੇਖਣਾ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵੱਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੰਨ 2014 ਵਿਚ 1857 ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 1857 ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਸਾਨੂੰ ਕੀਮਤੀ ਸਬਕ ਪੜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਈ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਘੜਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਲਮੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਨਸਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦਾ ਰਾਹ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੇ ਪੱਧਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਖਿੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂ ਬਾਬਤ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਅਤੇ ਸਾਂਝ ਦੀਆਂ ਬਰਾਬਰ ਮਿਸਾਲਾਂ ਲੱਭੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਇਹ ਰਹੇਗਾ ਕਿ 'ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ' ਦੀ ਸੋਚ ਮੁਤਾਬਕ ਅਸੀਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਅਤੀਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਹੈ।

ਇਉਂ ਮਿਲਿਆ ‘ਮਾਂਦੀਨ’ ਦਾ ਮਤਲਬ

ਨਾਵਲਕਾਰ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਨੌਕਰੀ ਪੇਸ਼ਾ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੀ ਵਿਅੰਗਮਈ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੋਤਲੀ ਜੁਬਾਨ ਬੋਲਦਾ ਇਸ ਜੋੜੇ ਦਾ ਲਾਡਲਾ ਇਕਲੌਤਾ ਬੇਟਾ ਅਚਾਨਕ ਅੱਧੀ ਕੁ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਠ ਕੇ ਰਿਹਾਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਲਵੱਟੇ ਜਿਹਾ ਲੈਦਿਆਂ ‘ਉਂ... ਉਂ... ਉਂ’ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ‘ਯਾਈ’ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਫਜ਼ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਇਸ ‘ਯਾਈ’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਜੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਤਨੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੇਟਾ ਮਨਿਆਈ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਤੀ ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ... ਇਹ ਦਵਾਈ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੋਣੈ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ‘ਚ ਇਸੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਯੁੱਧ ਛਿੜ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ‘ਯਾਈ’ ਜਾਂ ‘ਆਈ’ ਦੇ ਪਛੇਤਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਸਟਾਂ ਬਣਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਦੇ-ਜਿਦੀ ਦੇਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸੁਝਾਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟੀ ਜਾਣ। ਜੇ ਇਕ ਜਣਾ ਕਾਕੇ ਵੱਲੋਂ ਰਜਾਈ ਮੰਗਣੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਮਲਾਈ। ਬਹਿਸ-ਮੁਬਹਿਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਬੱਚੇ ‘ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੌਂ ਵੀ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਨਾਇਕ ਕਾਕਾ ਜੀ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਮੰਮੀ-ਭਾਪੇ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਸ਼ੇਪੰਜ ‘ਚ ਪਾ ਕੇ ਘੜੀ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਸੌਂ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਹੀ ਚਾਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਫਸੇ ਰਹੇ। ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਕੇ ਨੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਕ ਕਾਗ਼ਜ਼ ਨੇ ਭੱਬਲਭੂਸੇ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਿਸ ਉਤੇ ਕੰਬਭਤ ਪਤਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਨੁਸਖਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਾਕਾ ਤਾਂ ‘ਯਾਈ’ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੌਂ ਗਿਆ ਪਰ ਸਾਡੀ ਸਿਰਦਰਦੀ ਬਣੇ ਕਾਗ਼ਜ਼ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਨੇ ਅੰਤਿਮ ਅਤੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ ਚਹੁੰ-ਪੰਜਾਂ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਈ ਰੱਖਿਆ।

ਮੋਟਾਪਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਪਰ ਭਾਰ ਘਟਾਉਣ ਅਥਵਾ ਪਤਲੇ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੰਨੀ ਪੈਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕੰਨ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ; ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਬੀਬੀਆਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਵੱਲ ਵਧੇਰੇ ਤਵੱਜੋਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀ ਇਕ ਜਾਣੂ ਬੀਬੀ ਨੇ ਮਹਾਨ ਪਰਉਪਕਾਰ

ਕਰਦਿਆਂ ਪਤਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਨੁਸਖਾ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਆ ਫੜਾਇਆ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਨੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਮੁਤਾਬਕ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਨੁਸਖਾ ਫੜਾਉਣ ਮੌਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਨੇ ਜ਼ਰਾ ਪਰਦੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, “ਭੈਣੇ, ਜਿਸ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਦਿਉਰ-ਦਰਾਣੀ ਨੇ ਇਹ ਨੁਸਖਾ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਚਨ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿਓ। ਜਿਹਨੂੰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰੇ। ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਅਤੀਏ, ਮੈਂ ਕਿੰਦਾਂ ਜਤਨ ਕਰ ਕੇ ਇਹਦੀ ਫੋਟੋਸ਼ੈਟ ਕਰਵਾਈ ਐ।”

ਲਗਦੇ ਹੱਥ ਉਸ ਨੇ ਨੁਸਖੇ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਝੰਡੇ ਗੱਡਦਿਆਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ, ਅਖੇ, ਮੇਰੇ ਦਿਉਰ-ਦਰਾਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਟਾਪੇ ਕਾਰਨ ਬੁੱਲ-ਬੁੱਲ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਮਹੀਨੇ ‘ਚ ਹੀ ਐਨੇ ਸਮਾਰਟ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਜਮਾਂ ਈ ਪਛਾਣ ਨੀ ਹੁੰਦੇ, ਛਾਂਟਵੇਂ ਸਰੀਰ ਹੋ ਗਏ ਦੋਹਾਂ ਦੇ।

ਦਾਲ ‘ਚ ਕੁਛ ਕਾਲਾ ਕਾਲਾ ਹੋਣ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖੁਤਕ ਗਈ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੇ ਇਹ ਨੁਸਖਾ ਪਹਿਲੀ ਪੜ੍ਹਤ ਲਈ ਹੀ ਮੇਰੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦਰਅਸਲ ਉਹ ਬੜੀ ਟੁੱਟੀ-ਭੱਜੀ ਜਿਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ‘ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕ ਅੱਖਰ ਵਿੰਗ-ਧੜਿੰਗੇ, ਦੂਜਾ ਫੋਟੋਸ਼ੈਟ ਫਿੱਕੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਨੁਸਖੇ ‘ਤੇ ਫੌਰੀ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਤਨੀ ਨੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ‘ਚ ਕਿਉਂ ਲਿਆ ਫੜਾਇਆ ਸੀ।

“ਦੇਖਿਉ ਤਾਂ ਕੀ-ਕੀ ਕਿੰਦਾਂ-ਕਿੰਦਾਂ ਖਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਐ ਇਹਦੇ ‘ਚ?”

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਐਨਕਾਂ ਦੇ ਸੀਸੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਕੇ ਨੁਸਖਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨਿੱਠ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਪੇਪਰ ਚੈਕ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਦਰੁਸਤੀ ਨਾਲੇ-ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਅੱਧਪੜ੍ਹ ਨੇ ਪਾਲਕ ਨੂੰ ਪਾਕਲ, ਦਲੀਆ ਨੂੰ ਦਲਿਆ, ਟਮਾਟਰ ਨੂੰ ਟਾਮਟਰ, ਸਾਗ ਨੂੰ ਫਾਗ, ਮੂਲੀ ਨੂੰ ਮੂਲਿ, ਮੋਠ ਨੂੰ ਮੁਠ ਵਗੈਰਾ-ਵਗੈਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਸੂਚੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਇਸ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ। ਕਿਤੇ

1, 2, 3, 8, 10 ਆਦਿਕ ਹਿੰਦਸੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਹਿੰਦਸਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ‘ਚ ਲਿਖ ਕੇ ਅੱਗੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਵੇਰਵਾ। ਜਿਵੇਂ ਦਸ ਨੰਬਰ- ਦਲੀਆ ਖਾਣਾ ਤਿੰਨ ਟਾਈਮ। ਪੰਦਰਾਂ- ਪਾਲਕ ਦਾ ਸੁਪ ਪੀਣਾ। ਸੋਲਵਾਂ- ਫਲਾਣੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉਬਾਲ ਕੇ ਖਾਣੀਆਂ।

ਅਖੇ, ਲਿਖੇ ਮੁਸਾ ਪੜ੍ਹੇ ਖੁਦ। ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹੋਰ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਨੁਸਖਾ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ, ਪਰ ਉੱਨੀ ਨੰਬਰ ‘ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਬੇਹੌਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਠਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 19 ਅੱਗੇ ਦੇ ਇੰਚ ਖਾਲੀ ਥਾਂ, ਛੱਡ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ‘... ਮਾਂਦੀਨ ਫਲੂਟ ਖਾਣਾ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨੋਂ ਟੈਮ।’

ਇਹ ਮਾਂਦੀਨ ਫਲੂਟ (ਫਰੂਟ) ਕਿਹੜੀ ਬਲਾ ਹੋਈ ਭਲਾ? ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਅਤਾਉਣੀ ਪੈ ਗਈ। ਸੋਚ ਉਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਘੋੜੇ ਚੁਤਰਫੀਂ ਦੁੜਾਏ ਪਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਪਕੜ ‘ਚ ਨਾ ਆਵੇ। ‘ਕੱਲਾ ਹੀ ਘੋਂਚਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਂ ‘ਮਾਂਦੀਨ ਫਲੂਟ’ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਸੀ। ਇਹ ਟੇਵਾ ਜਿਹਾ ਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਨੁਸਖੇ ਵਾਲਾ ਕਾਗ਼ਜ਼ ਫੜ ਕੇ ਘੋਖ-ਘੋਖ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਪਰ ਸਮਝ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਨਾ ਪਵੇ। ਕਈ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਘਰੇ ‘ਮਾਂਦੀਨ ਫਲੂਟ’ ਗੂੰਜਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਇਹ ਬੁਝਾਰਤ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ।

“ਆਪਣੇ ਚਿੱਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਲੇਖਕ ਬਣੀ ਫਿਰਦੇ ਐਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੁਹਾਥੋਂ ਪੜ੍ਹ ਨੂੰ ਹੋਈ।” ਨੁਸਖੇ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਾਹਲੀ ਪੈ ਰਹੀ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਤਿੱਖਾ ਤਾਹਨਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ? ‘ਜਥੇ ਬਾਣ ਲਾਗਯੋ ਤਥੇ ਰੋਸ ਜਾਗਿਉ?’ ਮੈਂ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭੇ ਦਾ ਮਹਾਨਕੋਸ਼... ‘ਮਾਂਦੀਨ ਫਲੂਟ’ ਨੂੰ ਪਦ-ਛੇਦ ਕਰ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਤਮਾਮ ਦੇਸੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ‘ਮਾਂਦੀਨ ਫਲੂਟ’ ਤਲਾਸ਼ਿਆ ਪਰ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਨਾ ਪਾਈ।

ਅਚਾਨਕ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ‘ਮਾਂਦੀਨ’ ਕੋਈ ਉਰਦੂ, ਅਰਬੀ, ਫਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ

ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸੋਚਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਪਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ‘ਚ ਆਏ ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੋਸ਼ ਪੜਤਾਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਪੂਰੀ ਆਸ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਇਹ ਖੋਜ-ਬੀਨੀ ਵੀ ਨਿਸਫਲ ਸਿੱਧ ਹੋਈ। ‘ਮਾਂਦੀਨ’ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁੱਤੇ-ਸਿੱਧ ਹੀ ਜ਼ਿਹਨ ‘ਚ ਛੁਪਿਆ ਪਿਆ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਂ ਚੇਤੇ ਆਇਆ, ਮਾਤਾਦੀਨ ਜੋ ਸ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲਤੀ ਦੀ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮਹਾਵਤ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਪਲ ਦੀ ਪਲ ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਆਈ ਚਮਕ ਉਸੇ ਪਲ ਉਡ-ਪੁਡ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਹਨ ‘ਚ ਚਾਣਚੱਕ ਟਪਕੇ ਇਸ ਮਾਤਾਦੀਨ ਦੀ ਕੋਈ ਅੰਗਲੀ-ਸੰਗਲੀ ਵੀ ‘ਮਾਂਦੀਨ’ ਨਾਲ ਨਾ ਜੁੜ ਸਕੀ। ‘ਮਸਲਾ-ਏ-ਮਾਂਦੀਨ’ ਅਣ-ਸੁਲਝਿਆ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਪਤਨੀ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖਕ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤਾਹਨਾ, ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਫਾਨਾ ਬਣ ਕੇ ਖੁੱਤਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਸੋਚਿਆ, ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖਾਂ ਪਰ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੀ ਹਦੂਮੈਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਉਹ ਇਹ ਹੀ ਨਾ ਸਮਝੇ ਕਿ ਵੱਡਾ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦੈ, ਅਰਥ ਇਕ ਮਾਤਚੂ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਘੁੰਡੀ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀਆਂ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਕਈ ਵਿਉਂਤਾਂ-ਜੁਗਤਾਂ ਉਭਰੀਆਂ ਪਰ ਸਫਲਤਾ ਪੱਲੇ ਪੈਂਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਈ। ਮਸਲਨ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਨੁਸਖਾ ਅਜਮਾ ਕੇ ਪਤਲੇ ਪਤੰਗ ਬਣੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਦਿਉਰ-ਦਰਾਣੀ ਕੋਲੋਂ ਕਿਸੇ ਆਨੇ-ਬਹਾਨੇ ਇਸ ਨਾਮੁਰਾਦ ‘ਮਾਂਦੀਨ’ ਦਾ ਮੂੰਹ-ਸਿਰ ਲੱਭ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਬਾਬੇ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਹੋਏ ਵਚਨ ਦੇ ਪੰਗੇ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜਿਹਾ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਿਆ।

“ਅੱਜ ਨੌਵਾਂ ਦਿਨ ਹੋ ਗਿਐ ਫਲਾਣਿਆਂ ਦੇ ਘਰੇ...”

ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਮੇਜ਼ ਦੁਆਲੇ ਚਾਹ ਪੀਣ ਬੈਠਿਆਂ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਜਿਉਂ ਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਉਤਲਾ ਫਿਕਰਾ ਬੋਲਿਆ, ਮੈਂ ਇਕ ਦਮ ਚੌਂਕਿਆ, “ਆਉ ਬਈ ਆਉ ਆਉ!... ਮਾਂ ਕਾ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-915-1268

ਦੀਨਾ ‘ਮਾਂਦੀਨ’ ਆ ਗਿਆ ਅਤਿੱਕੇ ਅੱਜ!!” ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਬਿਟਰ-ਬਿਟਰ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਝਾਕਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਿਥੋਂ ਇਲਹਾਮ ਹੋ ਗਿਐ ‘ਮਾਂਦੀਨ’ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ?”

ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਜੰਗਲ ਖਾਧਾ ਬੰਦ ਜਿੰਦਰਾ ਬਣ ਕੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ‘ਮਾਂਦੀਨ’ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਚਾਬੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਪਤਨੀ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਬੋਲੇ ਗਏ ਉਕਤ ਵਾਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦ ਅੱਜ ਨੌਵਾਂ ਦਿਨ... ‘ਮਾਂਦੀਨ’ ਦੀ ਘੁੰਡੀ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਗਏ।

ਅਚਨਚੇਤ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਨੁਸਖੇ ਦੀ ਉਘੜ-ਦੁਘੜੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨਾਲ ਨੌਵਾਂ ਦਿਨ ਠਾਹ ਕਰ ਕੇ ਟਕਰਾ ਗਿਆ। ਅੱਧਪੜ੍ਹ ਬਾਬਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਹੋਣਾ ਕਿ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਦਸਮਾਂ ਦਿਨ, ਸਤਾਰਮਾਂ ਦਿਨ ਜਾਂ ਉੱਨੀਮਾਂ ਦਿਨ ਕਹਿ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਦਸਵਾਂ, ਸਤਾਰਵਾਂ ਜਾਂ ਉਨੀਵਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਿਹਾਰੀ ਬਿਹਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਬਾਬੇ ਨੇ, ਉਨੀਵਾਂ ਦਿਨ ਫਰੂਟ ਖਾਣਾ, ਸਿਰਫ ਤਿੰਨੋਂ ਟਾਈਮ ਨੂੰ ਇਉਂ ਲਿਖ ਮਾਰਿਆ-

“19 ਮਾਂਦੀਨ ਫਲੂਟ ਖਾਣਾ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨੋਂ ਟੈਮ।’

ਲੋਕ ਗੀਤ ਜਨ ਸਧਾਰਨ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ, ਗਮੀਆਂ-ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਉਮੰਗਾਂ ਅਤੇ ਉਦਗਾਰਾਂ ਦੀ ਹੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੇ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਿਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗਾਥਾ ਨੂੰ ਵੀ ਬਿਆਨਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਗੀਤ ਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਰਚੇ ਜਾਂਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਆਬਸ਼ਾਰਾਂ ਹਨ ਜੋ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਵਹਿ ਤੁਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬੀ, ਨਸ਼ੇਦੀ ਅਤੇ ਵੈਲੀ ਪਤੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਜਿਹੜਾ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਸੰਤਾਪ ਦੀ ਗਾਥਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਦਨਾਮਈ ਸੁਰ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੌਜ ਮਸਤੀ ‘ਚ ਝੁਮਦੇ, ਬਾਘੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ, ਬੱਕਰੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ, ਲੜਾਈਆਂ

ਸੁਖਦੇਵ ਮਾਦਪੁਰੀ

ਫੋਨ: 91-94630-34472

ਲੜਦੇ ਤੇ ਨੱਚਦੇ ਗਾਉਂਦੇ ਗੱਭਰੂਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹਨ। ਕੋਈ ਗੱਭਰੂ ਦਾਰੂ ਪੀ ਕੇ ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ,

ਜੇ ਜੱਟੀਏ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਨੀ ਜਾਣਦੀ
ਪਿੰਡ ਨਾਨੋਵਾਲ ਕਕਰਾਲਾ
ਜੇ ਜੱਟੀਏ ਮੇਰਾ ਘਰ ਨੀ ਜਾਣਦੀ
ਖੂਹ ਤੇ ਦਿਸੇ ਚੁਬਾਰਾ
ਜੇ ਜੱਟੀਏ ਮੇਰਾ ਖੂਹ ਨੀ ਜਾਣਦੀ
ਖੂਹ ਆ ਤੁਤੀਆਂ ਵਾਲਾ
ਜੇ ਜੱਟੀਏ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਨੀ ਜਾਣਦੀ,
ਨਾਉਂ ਮੇਰਾ ਦਰਬਾਰਾ
ਦਾਰੂ ਪੀਂਦੇ ਦਾ, ਸੁਣ ਜੱਟੀਏ ਲਲਕਾਰਾ।
ਜਿਹੜੇ ਗੱਭਰੂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਆਦਤ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਾਸੇ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਅਜਿਹੇ ਨਿੱਤ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਬੰਦੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਮੁਕਲਾਵਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਆਤਮਾ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਨਾਜ਼ਕ ਜਿਹੀ ਨਾਰ ਦੀ ਹੋਣੀ ‘ਤੇ ਹੰਝੂ ਕਰਦੀ ਹੈ,

ਛੋਡ ਸ਼ਰਾਬੀਆ ਲੜ ਮੇਰਾ

ਸੁਖਾ ਨੰਦ ਦੇ ਦੋ ਮੁੰਡੇ ਸੁਣੀਂਦੇ
ਬਹੁਤੀ ਪੀਂਦੇ ਦਾਰੂ
ਘੋੜੀ ਮਗਰ ਬਛੇਰੀ ਸੌਂਹਦੀ
ਬੋਤੀ ਮਗਰ ਬਤਾਰੂ
ਕਣਕਾਂ ਰੋਜ਼ ਦੀਆਂ
ਛੋਲੇ ਬੀਜ ਲੈ ਮਾਰੂ
ਏਸ ਪਟੋਲੇ ਨੂੰ
ਕੀ ਮੁਕਲਾਵਾ ਤਾਰੂ।

ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਪੇ, ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਵੱਡੇ ਘਰ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਲੁਕ ਜਿਹੀ ਧੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚਣੀ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਮੇਵਾਰੀ ਪੈਣ ‘ਤੇ ਮੁੰਡਾ ਆਪੇ ਸੁਧਰ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰੰਤੂ ਸੁਖ ਦੀ ਥਾਂ ਧੀ ਨੂੰ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਗਿੱਧੇ ਦੇ ਪਿਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,

ਸੁਣ ਵੇ ਤਾਇਆ
ਸੁਣ ਵੇ ਚਾਚਾ
ਸੁਣ ਵੇ ਬਾਬਲ ਲੋਭੀ,
ਦਾਰੂ ਪੀਣੇ ਨੂੰ
ਮੈਂ ਕੂੰਜ ਕਿਉਂ ਡੋਬੀ।

ਮਾਪਿਆਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ-ਕੁੜੀ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤੀ-ਅੱਗੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਭਾਗ। ਪਰ ਕੂੰਜ ਕੁਰਲਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਪਤੀ ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ-ਦਾਰੂ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਭੰਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਕਰਦੀ ਏ ਪਰੰਤੂ ਅੱਗੋਂ ਛੱਡਣ ਦਾ ਡਰ ਤੇ ਮਜਬੂਰੀਆਂ,

ਦਾਰੂ ਪੀਤਿਆਂ ਸਿੰਘਾ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਵਡਿਆਈ
ਭਲਾ ਜੀ ਤੇਰੇ ਮੁੱਖ ਪਰ ਜਰਦੀ ਛਾਈ
ਦਾਰੂ ਪੀਤਿਆਂ ਨਾਜੇ ਸਭ ਵਡਿਆਈ
ਭਲਾ ਨੀ ਮੇਰੇ ਨੈਣਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਸਵਾਈ
ਭੰਨਾਂ ਪਿਆਲਾ ਭੰਨ ਟੁੱਕੜੇ ਜੀ ਕਰਦਾ

ਭਲਾ ਜੀ ਦਾਰੂ ਦੀ ਅਲਖ ਮੁਕਾਈ
ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਛੋਡਾਂ ਨਾਜੇ ਹੋਰ ਵਿਆਹਾਂ
ਭਲਾ ਨੀ ਜਿਹੜੀ ਭਰੇ ਪਿਆਲਾ ਦਾਰੂ ਦਾ
ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਛੋਡੀਂ ਸਿੰਘਾ ਹੋਰ ਨਾ ਵਿਆਹੀਂ
ਭਲਾ ਜੀ ਤੇਰੇ ਪਿਆਲੇ ਦੀ ਜਤਤ ਜੜਾਈ।
ਔਰਤ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਭਲਾ ਕੌਣ ਮਹਿਸੂਸੇ
ਖਰਵੇ ਪਤੀ ਅਗਲੀ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ,

ਘਰ ਛੱਡ ਦੇ ਕਮਜਾਤੇ
ਮੇਰੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਦਾ
ਸ਼ਰਾਬ ਕਈ ਐਥਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ-
ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਲੋਕੀਂ ਕੀ ਕੀ ਨੂੰ ਕਰਦੇ। ਕੂੰਜ ਕਰਲਾਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰੇ,

ਟੁੱਟ ਪੈਣਾ ਤਾਂ ਜੂਆ ਖੇਡਦਾ
ਕਰਦਾ ਅਜਬ ਬਹਾਰਾਂ
ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਕਦੇ ਨੀ ਛੱਡਦਾ
ਦੇਖ ਓਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ
ਗਹਿਣੇ ਕੱਪੜੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸਾਰੇ
ਕੁਕਾਂ ਕਹਿਰ ਦੀਆਂ ਮਾਰਾਂ
ਜੇ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਸੋਟਾ ਫੇਰੇ
ਦੁਖੜੇ ਨਿੱਤ ਸਹਾਰਾਂ
ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪੱਕਾ
ਨਿੱਤ ਪਾਵਾਂ ਫਿਟਕਾਰਾਂ
ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਘਰ ਜੇ ਆਵੇ
ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰ ਕਰ ਹਾਰਾਂ
ਛੱਡ ਦੇ ਵੈਲਾਂ ਨੂੰ
ਲੈ ਲੈ ਤੱਤਤੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰਾਂ।

ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸ਼ਰਾਬੀ ਜੀਜਾ ਆਪਣੀ ਸਾਲੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਵਤਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਟ-ਲਾਅਣਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ,

ਸਾਲੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੁਣ ਵੇ ਜੀਜਾ
ਇਹ ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ

ਜਾਹ ਵਗ ਜਾ ਤੂੰ ਪਿੰਡ ਆਵਦੇ
ਹਿੱਕ ਕਾਸ ਨੂੰ ਦਹਿੰਦਾ
ਬੋਤਲ ਪਟਕੇ ਪੀਨੈ ਦਾਰੂ
ਰੋਜ਼ ਸ਼ਰਾਬੀ ਰਹਿੰਦਾ
ਨਾਰ ਬਿਗਾਨੀ ਦੇ
ਬੋਲ ਮੂਰਖਾ ਸਹਿੰਦਾ।

ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਪਾਸ ਉਤਨੀ ਕੁ ਜ਼ਮੀਨ ਮਸੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਘਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਤੋਰ ਸਕੇ। ਫਸਲ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਾਮਲੇ ਹੀ ਤਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਰਾਬੀ ਜੱਟ ਦੀ ਨਿਗੂ ਰੁਪਏ ਖਤਮ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ‘ਤੇ ਆ ਟਿੱਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਦੁਖ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅੱਗੇ ਫੋਲਦੀ ਹੈ,

ਸੱਗੀ ਮੰਗਦਾ ਮਾਏ
ਫੁੱਲ ਮੰਗਦਾ ਨਾਲੇ
ਨਾਲੇ ਮੰਗਦਾ ਮਾਏ
ਅਧੀਆ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ
ਸੱਗੀ ਦੇ ਦੇ ਪੀਏ
ਫੁਲ ਦੇ ਦੇ ਨਾਲੇ
ਮੱਥੇ ਮਾਰ ਪੀਏ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੇ।

ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਪਿਆਲੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਡਕਾਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਔਰਤ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਵੀ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਸਤਿਆ ਸੂਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,

ਕੀਹਦੇ ਹੋਸਲੇ ਲੰਬਾ ਤੰਦ ਪਾਵਾਂ
ਪੁੱਤ ਤੇਰਾ ਵੈਲੀ ਸੱਸੀਏ।
ਆਖਰ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਪਤੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਐਬੀ ਪਤੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿੰਨੀ ਕਸਕ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ,
ਕਦੇ ਨਾ ਪਹਿਨੇ ਤੇਰੇ ਸੂਹੇ ਵੇ ਸੋਸਨੀ
ਕਦੇ ਨਾ ਪਹਿਨੇ ਤਿੰਨ ਕੱਪੜੇ

ਲੋਕ ਧਾਰਾ

ਵੇ ਮੈਂ ਕਿੱਕਣ ਵਸਾਂ, ਖਾਂਦਾ ਨਿੱਤ ਬੱਕਰੇ।
ਉਹ ਬੜੀ ਅਧੀਨਗੀ ਨਾਲ ਉਹ ਨੂੰ
ਸਮਾਝਉਂਦੀ ਵੀ ਹੈ,
ਛੱਡ ਦੇ ਵੈਲਦਾਰੀਆਂ
ਨਹੀਂ ਲੰਘਣੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਲਾਂਘੇ
ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਪਿਆਲੀ ਕੇਵਲ ਵੱਸਦੇ ਰੱਸਦੇ
ਘਰ ਦਾ ਹੀ ਉਜਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਬਲਕਿ ਸ਼ਰਾਬੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਗਾਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,

ਖਾ ਲੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਚੰਦਨ ਵਰਗੀ ਦੇਹੀ।
ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਟਿਆਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਗੱਭਰੂ ਨਿਕੰਮਾ, ਸ਼ਰਾਬੀ ਤੇ ਐਬੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਬਾਕੀ ਮੁਟਿਆਰ ਸ਼ਰਾਬੀ ਗੱਭਰੂ ਦੇ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਰਾਗਲੇ ਲੜ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ,

ਬੀਬਾ ਵੇ ਬਾਗ ਲਵਾਨੀ ਆਂ ਪੰਜ ਬੂਟੇ
ਹੁਣ ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਸਭ ਬੂਟੇ
ਛੋਡ ਸ਼ਰਾਬੀਆ ਲੜ ਮੇਰਾ
ਅਸਾਂ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਘਰ ਤੇਰਾ
ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਘੇਰੀ ਆਂ ਵੇ
ਬਾਗ ਵੇ ਲਵਾਨੀ ਆਂ ਪੰਜ ਦਾਣਾ
ਐਸ ਜਹਾਨੋਂ ਕੀ ਲੈ ਜਾਣਾ
ਛੋਡ ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਲੜ ਮੇਰਾ
ਅਸੀਂ ਨਾ ਜਾਣਦੇ ਘਰ ਤੇਰਾ
ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਘੇਰੀ ਆਂ ਵੇ।

ਕਿੰਨਾ ਭੈੜਾ ਅਸਰ ਹੈ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰੂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ। ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਹੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਨਸ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਸਰੂਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ ਜਿਹੜੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਬਣ ਜਾਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਹਨ,

ਦੁਧ ਬਣ ਜਾਨੀ ਆਂ
ਮਲਾਈ ਬਣ ਜਾਨੀ ਆਂ
ਗਟਾ ਗਟ ਪੀ ਲੈ ਵੇ
ਨਸ਼ਾ ਬਣ ਜਾਨੀ ਆਂ।

ਕਾਂਗਰਸਵਰਮਨ ਟੈਮੀ ਡਕਵਰਥ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਪਹੁੰਚੇ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਇਲੀਨਾਏ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸਵਰਮਨ ਟੈਮੀ ਡਕਵਰਥ ਲੰਬੇ ਅੰਤਰਾਲ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ

ਵਿਚ ਇਕ ਫੌਜੀ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਉਡਾਉਂਦਿਆਂ ਇਕ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਲੱਤਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਹੌਸਲਾ ਛੱਡਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੂਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਨ

ਕਾਰਜ ਬਿਨਾ ਬਹੁਤੀ ਮਦਦ ਦੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਇਲੀਨਾਏ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਡਕਵਰਥ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ ਆਖ ਕੇ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਤੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਥਾਈਲੈਂਡ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਦੋਵਾਂ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਆਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਣੀ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸਵਰਮਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ ਅਕੀਦੇ ਤੋਂ ਮੁਤਫਿਕ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਮਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਸੀਲੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣ

ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ

ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਾਹੜੀ ਕੇਸ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਬਾਰੇ

ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫੇਰੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਫੇਰੀ ਦਾ ਇਤਿਜਾਮ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਡੈਮੋਕਰੈਟ ਇਕਾਈ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ. ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ। ਬੀਬੀ ਟੈਮੀ ਡਕਵਰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਅਤੇ ਸੰਡੇ ਸਕੂਲ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦਾ ਵੀ ਚੱਕਰ ਲਾਇਆ।

ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਟੈਮੀ ਡਕਵਰਥ ਦੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਮਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਰਾਕ

ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਬੇਸ਼ਕ ਉਹ ਵੀਲ ਚੇਅਰ ਵਿਚ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਮੇਰਾ ਦੇ ਸਾਰੇ

ਤਾਂ ਤਲਵਾਰ ਚੁਕਣੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕੇਅਰ, ਮੈਡੀਕੇਡ, ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਉਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ

ਜਾਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਿੰਦਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਗੋ ਨੇ

ਬਿਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਡਕਵਰਥ ਵਲੋਂ ਕੋ-ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜ਼ਕੀਆ ਨੇ ਮੋਦੀ ਵਿਰੁਧ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ

ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ: ਮਰਹੂਮ ਕਾਂਗਰਸ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਅਹਿਸਾਨ ਜਾਫਰੀ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਜ਼ਕੀਆ ਜਾਫਰੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ.) ਵੱਲੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਤੀਸਤਾ ਸੇਤਲਵਡ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਮੈਟਰੋਪਾਲਿਟਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮੋਦੀ ਅਤੇ 59 ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੰਗਿਆਂ ਲਈ ਫੌਜਦਾਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਦੀ 'ਕਲੇਜਰ ਰਿਪੋਰਟ' ਵਿਚਲੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

999 N. Main Street, #206
Glen Ellyn, IL 60137

Discounted fares to India on: Qatar Airways, Emirates, Air India, Etihad Airways, Lufthansa, and more

Ph: 630-858-7200

Tandoori King

79 Michigan Rd., Indianapolis, IN

Ph: 317-755-1622, 317-755-1677

7220 Rockville Road, Indianapolis IN 46214

(Intersection of Rockville Rd & Girls School Rd)

Best North Indian Food in Indianapolis

ਤੰਦੂਰੀ ਚਿਕਨ, ਬਟਰ ਚਿਕਨ, ਸਾਗ ਪਨੀਰ, ਚਨਾ ਮਸਾਲਾ ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਓਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਮੁੜ ਮੁੜ ਆਓਗੇ

Our speciality is that we use less oil for cooking and cook according to the choice of customers that they need spicy or mild.

ਟਰੱਕਾਂ ਲਈ ਵਾਧੂ ਪਾਰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਟਰੱਕਰ ਵੀਰਾਂ ਲਈ 10% ਛੋਟ

\$5 off on \$26 purchase
\$4 off on \$21 purchase

(317) 240-8000

Customers can go online for coupons.
www.tandoorikingindy.com

Lunch Buffet
11 AM to 3:00 PM

Lunch Special
\$1 off

Dinner Time
Daily 5:00 PM-9:30 PM

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਮਕਾਨ
ਵੇਚਣ/ਖਰੀਦਣ ਲਈ
ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾਂ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ

Ph: (734) 612-9984

Either Buying or Selling a
Home in Michigan
"Always Go with the Winner"

COLDWELL BANKER

44644 Ann Arbor Road Plymouth, MI 48170

Email: KarnGill@Hotmail.com

Website: www.KarnGill.com

ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਕਾਂਡ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਮਈ 'ਚ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਜੱਜ ਟੀ.ਪੀ. ਗਰਗ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਿਬੇੜਨ ਤੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਦੋ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 16 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਪੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ। ਜੱਜ ਟੀ.ਪੀ. ਗਰਗ ਨੇ ਹਿਸਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਨਿਬੇੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਉਹ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸੁਣਾ ਦੇਣ।

ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਕੀਮਤ ਪੀੜਤਾਂ ਨੇ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਉਸ ਕੀਮਤ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕੀਮਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਨਾਵਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਸੂਚੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਨਾਨਾਵਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਨਾਵਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ ਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾਨਾਵਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ

ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ

ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਐਸ.ਐਚ.ਓ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਤੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ ਰਾਮਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ 'ਤੇ ਜੱਜ ਨੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਪੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸੌਂਪਣ ਦਾ

ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 16 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਕਰੇਗਾ। ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਮਨਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਆਸਪੁਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੈਅ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰ-ਦਰ ਦੀਆਂ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਣੀਆਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਪੰਜ ਕਮੇਟੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਉਥੋਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪੰਜ ਆਗੂਆਂ ਸਮੇਤ ਛੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ. ਗਾਂਧੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਰ.ਐਸ. ਜੀਤ, ਜੂਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਿੰਘ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤ ਵਧੀਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੀ ਸੰਪਰਦਾ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਭੂਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਣ ਖੁਣੋਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੱਤ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਵਿਚਾਲੇ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ

ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਲੱਥ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਇਹ ਘਟਨਾ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਧੀਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਜੋਂ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਇਸ ਨਿਯੁਕਤੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪਟਨਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਧਾਰਾ 307, 324 ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸਮੇਤ ਤਿੰਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਤਾਲਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਹਕੀਮ ਦੀ ਹੱਤਿਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬੈਬਰ ਪਖਤੂਨਵਾ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਬਾਇਲੀ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਬਕਦਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਖਾਨਦਾਨੀ ਦਵਾਖਾਨਾ ਨਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਸਿੱਖ ਹਕੀਮ ਦਾ ਮੁਸਲਿਮ ਕਰਿੰਦਾ ਜਦੋਂ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਬੈਬਰ ਪਖਤੂਨਵਾ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਹੱਤਿਆ ਉਪਰੰਤ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਰਨਾ ਭਰਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਅੱਠ ਜਣੇ ਤਨਖਾਹੀਏ ਕਰਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਤੇ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ, ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ. ਗਾਂਧੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਨਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਵਧੀਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗਿਆਨੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਮੀਤ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੱਠ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੋਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਮਹਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਰ.ਐਸ. ਗਾਂਧੀ, ਜੂਨੀਅਰ ਮੀਤ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਸੋਨੂੰ ਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਗ਼ੈਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਪਰ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਮੈਂਬਰ ਗ਼ੈਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਤਵੱਜੋ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਆਗੂ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕੇ ਹੋਏ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਪ੍ਰ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਸੱਦ ਕੇ ਪੰਜ ਤਖ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਥੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਰਾਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤ ਵਧੀਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਐਲਾਨਿਆ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਧੀਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਧੀਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੱਤ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵਜੋਂ ਦਸਤਾਰ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗਠਿਤ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਲਹਾਲ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਈ ਆਨਲਾਈਨ

ਲੰਡਨ: ਬਰਤਾਨਵੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁਣ ਆਨਲਾਈਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਲੇਖ, ਚਿੱਠੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵਿਚ 12.7 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਫ਼ੌਜੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵੀ ਜਨਤਕ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਫ਼ੌਜੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਝੂਠੀ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਰਚੇ ਤੋਂ 400 ਗਜ਼ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਜੰਗ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰਾਈਟਨ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀਆਂ ਉਹ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਥੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਰਸੋਈ ਘਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਰਸੋਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕੁੱਲ ਨੌਂ ਰਸੋਈਆਂ ਸਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਿਲੇਬਸਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ!

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ-ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਸੂਫੀਇਜ਼ਮ ਬਾਰੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਕੇ ਵਤਨ ਪਰਤੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਕੁੰਜੀਵਤ ਭਾਸ਼ਣ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਫੀਇਜ਼ਮ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੁਸਲਿਮ ਸੂਫੀ ਸੰਤ ਅਸਾਂ ਸਾਡੇ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਪਵਾਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਖੇ ਬਣਾਈ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਸਾਈਂ

ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਪਾਸੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਰਖਵਾਈ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵਜ਼ੀਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ

ਪੇਪਰ 'ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸ਼ਬਦ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਕਰਵਾਏ ਜਨਰਲ ਨਾਲਿਜ ਦੇ ਪੇਪਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦੀ ਇਸ ਘਟੀਆ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਧ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਨੂੰ ਰੋਸ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਇਸ ਘਿਨਾਉਣੀ ਹਰਕਤ ਨਾਲ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਠੋਸ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕੋਝੀ ਤੇ ਘਿਨਾਉਣੀ ਹਰਕਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਥਾਹ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਵੰਡ ਹੋਇਆਂ ਤਕਰੀਬਨ 67 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਮਾਨਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾ-ਦਲੀਲ ਭਾਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਾਹੌਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਡਾ. ਮੁਜਾਹਦ ਕਾਮਰਾਨ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਬਾਰੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਉਣਗੇ।

ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗੀ ਪਈ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਮਹਿੰਗੀ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ. ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਰ ਸੀਟ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਕਿਆਸ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਭਾਜਪਾ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਵੱਲੋਂ 7 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ 'ਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਭਾਜਪਾ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਵੱਲੋਂ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਪੱਛਮੀ ਦਿਲੀ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 12 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ. ਸਿੱਧੂ ਕੋਲੋਂ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਮੰਗੀ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਹੀ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਭਾਜਪਾ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਜੇਤਲੀ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਜੇਤਲੀ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਚੋਣ ਜਿਤਾਉਣ ਲਈ ਅੱਡੀ-ਚੋਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਏਗਾ। ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚਾਲੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਗਰੀ ਦੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਜੇਤਲੀ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਥਾਨਕ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਜੇਤਲੀ ਨੂੰ ਹੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਸ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਇਸ

ਵਾਰ ਟਿਕਟ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਆਗੂ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਕੋਲ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਾਰਨ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋਟਲ ਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਏ.ਪੀ.ਐਸ. ਚੱਠਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ. ਸਿੱਧੂ ਅਜਿਹੇ ਆਗੂ ਸਨ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਇਹ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੀ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਨਾ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮਰਨ ਵਰਤ 'ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਣਗੇ।

ਸ. ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਇਸ ਐਲਾਨ ਮਗਰੋਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਕਸੂਤੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ

ਫਸ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਣਦੇਖਿਆ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਦੁਰੀਆਂ ਵਧ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜੋ ਹੁਣ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਲਈ ਭਾਰੀ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਸ. ਸਿੱਧੂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਜੇਤਲੀ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਲਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਨ ਹਨ। ਸਾਬਕਾ ਅਕਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੜਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਹਲਕਾ ਵਧੇਰੇ ਸਿੱਖ ਵਸੋਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਇਥੋਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਵੱਲੋਂ ਖਾਲਸਾਈ ਸੋਚ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਮੌਕੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ 'ਤੇ ਲਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤਖ਼ਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਮਣੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਟੇਜ ਲਾਈ ਗਈ।

ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਏ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕੇ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਵਾਇਤੀ

ਹਥਿਆਰਾਂ, ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਜੰਗਜੂ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਬਰ-ਜੁਲਮ, ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦਿਹਾੜਾ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਮੁੱਚੀ ਇਨਸਾਫਪਸੰਦ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਜਿਥੇ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਆਈ ਗਿਰਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਮੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ

ਲਈ ਵੀ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰੋ. ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖਾਲਸਾਈ ਸੋਚ ਉੱਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਵੱਲੋਂ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ, ਇਖਲਾਕੀ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਕੌਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 20 ਦੇ ਕਰੀਬ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ।

**24 ਘੰਟੇ
ਸੱਤੇ ਦਿਨ
ਸੁਣੋ**

Listen on :
Radio Sets (CA, WA, NV)
Dial in
832-551-5029 or 605-475-6868
Android & iPhone App
www.PunjabiRadioUSA.com
Ph: 408-272-5200

Inventory of Houses on market is getting low. When are you going to buy your home?
Interest rate are still Low. Buy Now!

Madan Khatri

Call Madan Khatri 847-530-1550

www.PropertyZoo.com

Recognized as the 2013 Multi-Family Broker of the Year by the MORE* MLS Board Committee.

Interest Rates could move up!

Buy A Home anywhere in Metro NOW !!

A Broker who can work with you from Beginning to End, Call Now!

Prudential at 25 Turner Ave, Elk Grove Village, IL

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile

(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

**Refinance up to 125% value of the house.*

**Loans
Available
In
Most
States!**

> 100% FHA Financing > Residential (Purchase & *Refinance) > Self Employed > Cash Out Refinance > Investment Property Loans > Jumbo Loans > Commercial Property With Business or Business Only

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com

✓ ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ✓ ਘਰੋਂ ਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਦੋ ਫੋਨ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ

✓ ਬਗੈਰ ਪਿੰਨ ਤੋਂ ਵਰਤੋਂ

✓ ਸਪੀਡ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ ਸੈਟ ਕਰੋ

\$25 2,500 Minutes

ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ

ਸਾਡੀ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ।

Limited Time Offer. Restrictions & Additional Fees Apply.

800.914.1013 • 408.659.9400

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੀ 14ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਭਰੀ ਇਕ ਸ਼ਾਮ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ’ ਸਨਿਚਰਵਾਰ 5 ਅਪਰੈਲ 2014

ਗਾਇਕ ਮੰਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੰਗਾ

ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ, ਸ਼ਾਮਬਰਗ 1521 W. Schaumburg Rd., Schaumburg, IL 60194

ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ
ਕਲਾਕਾਰ

ਗਾਇਕ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਧਾਮੀ

ਗਾਇਕ ਤਰਸੇਮ ਅਟਵਾਲ

ਗਰੈਂਡ ਸਪਾਂਸਰ

ਰਾਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ

ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ

ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ

ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ

ਨਿੱਕ ਗਾਖਲ

ਸਪਾਂਸਰ (ਸ਼ਿਕਾਗੋ): ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸੰਘਾ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਡਸਾ, ਭੁਪਿੰਦਰ (ਭਿੰਦਾ) ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਰੋਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਸੋਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਸਾਣਾ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਬਿੱਲਾ ਚਾਹ ਵਾਲਾ), ਮਿੱਕੀ ਕਾਹਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਗਿੱਲ, ਕਰਨਲ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਾ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੰਦੇਸ਼ਾ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਜੱਸੀ, ਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਨੀਪਾਲ, ਰਛਪਾਲ ਖੰਗੂੜਾ, ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ ਸੀ, ਲੱਕੀ ਸਹੋਤਾ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਲੱਖਣ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਜਸਕਰਨ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰੀਆ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਿੱਧਾ, ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ। **ਇੰਡੀਆਨਾ:** ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲਾਂ, ਕਮਲਜੀਤ ਵਿਰਕ, ਤੀਰਥ ਅਟਵਾਲ, ਪ੍ਰਿਥਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ, ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ; **ਮਿਸ਼ੀਗਨ:** ਰਾਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਲਾਡੀ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਿੱਪਲ। **ਮਿਲਵਾਕੀ:** ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ; **ਓਹਾਇਓ:** ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ। **ਨਿਊ ਯਾਰਕ:** ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ। **ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ:** ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ (ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ), ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਫਰਵਾਲਾ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੱਜ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਇਆ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਦੁਸਾਂਝ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਗੁਰਦਾਵਰ ਸਿੰਘ ਮਹੇਤੂ, ਸਰਬਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਵੱਦੀ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੈਪੀ।

ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ: ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਹੈਰੀਟੇਜ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਅਮੈਰਿਕਨ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿੱਖ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਆਸਾ), ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ-ਮਿਲਵਾਕੀ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ-ਇੰਡੀਆਨਾ, ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਇੰਡੀਆਨਾਪੋਲਿਸ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ-ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ-ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ, ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕਲੀਵਲੈਂਡ (ਓਹਾਇਓ), ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਡੇਅਟਨ (ਓਹਾਇਓ), ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਗਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਇੰਡੋ-ਅਮੈਰਿਕਨ ਕਲਚਰਲ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਇੰਡੋ-ਅਮੈਰਿਕਨ ਹੈਰੀਟੇਜ ਫੋਰਮ ਫਰਿਜ਼ਨੋ, ਇੰਡੋ ਯੂ ਐਸ ਹੈਰੀਟੇਜ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਫਰਿਜ਼ਨੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਹੈਰੀਟੇਜ ਸੁਸਾਇਟੀ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ।

ਮੀਡੀਆ ਸਹਿਯੋਗੀ: ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਡਾਟ ਕਾਮ, ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪਰਦੇਸੀ, ਸਿੱਖ ਟੀ ਵੀ, ਰੇਡੀਓ ਦੇਸੀ ਜੰਕਸ਼ਨ, ਰੇਡੀਓ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਯੂ ਐਸ ਏ।

ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ

ਗੁਰਬਚਨ ਭੁੱਲਰ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੱਰਾ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਜਤਿੰਦਰ ਪੰਨੂੰ

ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ

ਜਤਿੰਦਰ ਮੱਹਰ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ

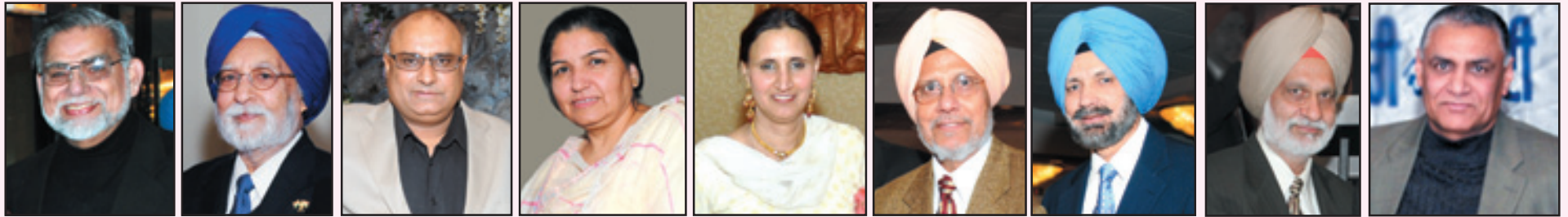
ਇਕਬਾਲ ਜੱਬੋਵਾਲ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਬੇਲਾਗ, ਬੇਬਾਕ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਈ

e-mail: punjabtimes1@sbcglobal.net, website: www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਡਾ. ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ ਸੰਧੂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਨਿੱਕੀ) ਸੇਖੋਂ ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ

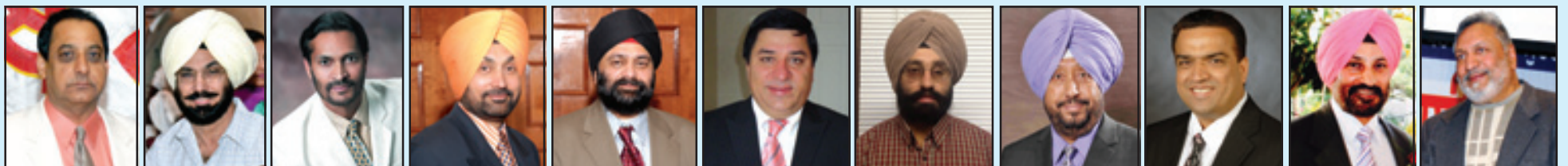
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਸਰਬਜੀਤ ਬਿਆੜਾ ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗੀ

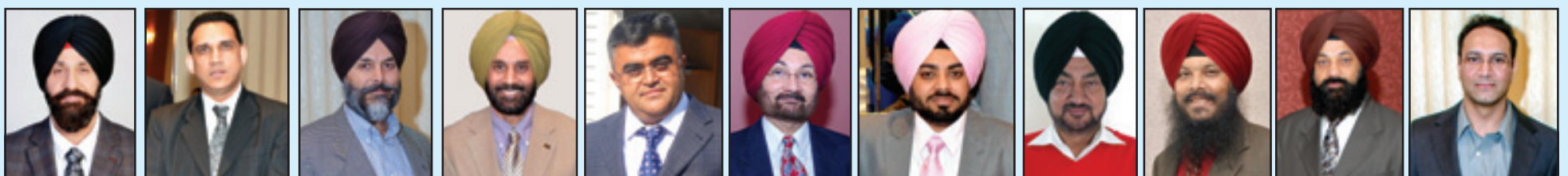

ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ (ਨੀਟੂ) ਕਾਹਲੋਂ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਇੰਦਰਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ

ਮੁੱਖ ਸਪਾਂਸਰ

ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਪਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ (ਰੀਮੈਕਸ) ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਵੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਹਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌੜਾ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧਰ ਕਰਨ ਗਿੱਲ ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਰਨ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੇਪਾਰਾਏ ਦਲਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ ਲਾਲੀ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੰਦਰ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਰਾਣਾ ਵਿਰਕ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਧੂ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ ਜੱਸੀ ਪਰਮਾਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਲੱਕੀ ਸਹੋਤਾ ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਅਮਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੰਦੇਸਾ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੱਧੂ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਲਮ ਹਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰਚਾ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ ਲਾਲੀ ਸਿੱਧੂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਰਾਹੀ ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਮਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੇ ਅਸਮਾਨੀ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਭੁੱਕੀ ਦਾ ਭਾਅ

ਬੀਕਾਨੇਰ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਖਾਸਕਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਰੀ ਵੱਡੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ। ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਭਾਅ ਦੁੱਗਣੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੋਸਤ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਪਲਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੱਦ ਨੇੜਲੇ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਠੇਕਿਆਂ 'ਤੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਪੋਸਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿਚ 400 ਤੋਂ 700 ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਦੂਰ ਪੈਂਦੇ ਠੇਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀਮਤ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸੌ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਅਰਜਨਸਰ ਦੇ ਠੇਕੇ ਬਾਹਰ ਭੁੱਕੀ ਦਾ ਭਾਅ 27 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ 1000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਹੋਣ ਦਾ ਬੋਰਡ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਲਵਾ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਪੋਸਤ ਦੀ ਖਪਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਰਚੂਨ ਵਿਚ ਭੁੱਕੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਹੁਣ 1700 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਉਪਰ ਚਲੀ

ਗਈ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੋਸਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕੀਮਤ 500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਠੇਕੇਦਾਰ ਭੁੱਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 700 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਵੇਚ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਭੁੱਕੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਅਰਜਨਸਰ ਦੇ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਠੇਕੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਸਪਲਾਈ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਭੁੱਕੀ ਦੀ ਕੀਮਤ 700 ਤੋਂ 1000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਬੋਹਰ ਨੇੜਲੇ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਮਾਲਾ ਰਾਮਪੁਰਾ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਭੁੱਕੀ 1200 ਰੁਪਏ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਲਕਾ ਲੰਬੀ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਹਰੀਪੁਰਾ ਦੇ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਕੀਮਤ 1400 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਗਰੀਆ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਭੁੱਕੀ 1300 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਨਵੀਆਂ ਫਰਮਾਂ ਕੋਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਚੋਣਾਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੋਸਤ ਦੇ ਭਾਅ ਇਕ ਦਮ ਵਧੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਤਸਕਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਲਵਾ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਭੁੱਕੀ ਦੀਆਂ ਖੇਪਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਵੋਟਰ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਵੰਡੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੁਰਸੀ ਖਾਤਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ-ਕੰਡੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕੰਬਾਇਨਾਂ ਤੇ ਰੀਪਰ ਗੁਜਰਾਤ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਫਸਲ ਦੀ ਕਟਾਈ ਵਾਸਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਧਰ ਦੀ ਇਹ ਲੰਘਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਠੇਕਿਆਂ 'ਤੇ ਭੁੱਕੀ ਦੀ ਸੇਲ ਵੱਧ ਗਈ

ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਦੋ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ 160 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਭੁੱਕੀ ਦੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਵੀ ਰਗੜਾ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ 27 ਅਗਸਤ, 2013 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਠੇਕਿਆਂ ਤੋਂ ਭੁੱਕੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਕਰੀਬਨ 22 ਹਜ਼ਾਰ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੋਸਤ ਦੇ ਨੰਬਰ ਵਿਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਠੇਕੇਦਾਰ ਭੁੱਕੀ 129 ਰੁਪਏ (ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਅ) ਵਿਚ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਵੇਚ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਉਪਰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਕੇਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਰੋਕੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਪਿੰਡ ਕੰਦੂਖੇੜਾ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਪੁਲਿਸ ਨਾਕਾ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਖਾਤਰ ਪਰਦੇਸੀ ਹੋ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਮਲੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭੁੱਕੀ ਦੀ ਤੋਟ ਕਾਰਨ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਨਸ਼ੇਦੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਡੇਰੇ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ ਹਨੂੰਮਾਨਗੜ੍ਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਮਲੀਆਂ ਦਾ ਕੈਪ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੰਗਾਨਗਰ ਤੇ ਹਨੂੰਮਾਨਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਸਿਰਫ਼ ਭੁੱਕੀ ਪੋਸਤ ਕਰਕੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਦਿਹਾੜੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ-ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਹਰੀਪੁਰਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦਰਜਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਗੁੰਝਲਾਲਾ ਵਿਚ ਇਹ ਅਮਲੀ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਡੇਰੇ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 150 ਰੁਪਏ ਦਿਹਾੜੀ ਦੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਠੇਕੇ ਤੋਂ ਭੁੱਕੀ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਭੁੱਕੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਟੋਕ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਿੰਡੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਵੀ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ

ਸਸਤੇ ਨਸ਼ੇ ਲਈ ਰਾਜਸਥਾਨ 'ਚ ਲਾਏ ਡੇਰੇ

ਭੁੱਕੀ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਇਹ ਲੋਕ ਨਸ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਇਥੋਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਵਸਨੀਕਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚਾਰ ਅਮਲੀ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਵੀ ਗੁਆ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਲੇ 20 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਅਮਲੀ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਰੂ ਘਰ

ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਅਮਲੀ ਪੱਕੇ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਅਮਲੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਡਾਲੀ ਮੰਗ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਢਾਬਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਅਮਲੀ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਢਾਬਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਭੁੱਕੀ ਦਾ ਠੇਕਾ ਹੈ।

ਸੰਗਰੀਆਂ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਦਰਜਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਕੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੰਡੀ ਦੇ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਦੋ ਅਮਲੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਤਾ ਟਿਕਾਣਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚੰਗੀ ਪੈਲੀ ਸੀ ਜੋ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਗਰੀਆਂ ਵਿਚ ਛੋਟਾ-ਮੋਟਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਸਾਦੁਲ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਪਿੰਡ ਮਾਲਾ ਰਾਮਪੁਰਾ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਫੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹੱਦ 'ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੰਦੂਖੇੜਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਤਾਂ ਅਮਲੀਆਂ ਦਾ ਲਾਂਘਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਫਸਲਾਂ ਦਾ

ਭਾਰਤ ਚੰਦਰੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ

ਵਿਆਨਾ: ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਅਫ਼ੀਮ ਤੇ ਡੋਡਿਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੱਦੋਂ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਕਾਫੀ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਤੇ ਮਾਲੀਆ ਸਕੱਤਰ ਸੁਮਿਤ ਬੋਸ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ 57ਵੇਂ ਇਜਲਾਸ ਦੌਰਾਨ ਬੋਲਦਿਆਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੂਗੋਲਿਕ ਪੱਖੋਂ ਭਾਰਤ ਅਫ਼ੀਮ ਤੇ ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫਸ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਲਈ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੁਲਕ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਬੋਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇਦੀਆਂ ਦੀ ਅਸਲ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਨਸ਼ੇਦੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਦੂਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਡਰੱਗ ਕੰਟਰੋਲ ਸਿਸਟਮ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਨੇ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੌਮੀ ਨੀਤੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ, 1985 ਵਿਚ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਕੇ ਕਈ ਅੜਿੱਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਬੋਸ ਨੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਲਈ ਆਨਲਾਈਨ ਨਿਗਰਾਨੀ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਜਿਥੇ ਉੱਦਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਕਾਰੋਬਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ।

ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭੁੱਕੀ ਖਾਤਰ ਬਹੁਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਹ ਲੋਕ ਵੱਸ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕਮਾਈ ਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਗਾਹਕ ਹਨ। ਪੀਲੀਆਂ ਬੰਗਾਂ ਵਿਚ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਠੇਕੇ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਪੈਂਦੇ ਕਈ ਢਾਬਿਆਂ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਮਲੀ ਵੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬੀਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਹੜਪਣ ਲਈ ਰਚਿਆ ਸੜ ਕੇ ਮਰਨ ਦਾ ਡਰਾਮਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮਾਨਵਾਲਾ ਨੇੜੇ ਕਾਰ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਮਰੇ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣਾ ਚਾਟੀਵਿੰਡ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ 22 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕਾਰ ਵਿਚ ਦੋ ਆਦਮੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੜ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੜ ਕੇ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਵਜੋਂ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦਫ਼ਾ 174 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ।

ਹੁਣ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਡਰਾਮਾ ਬੀਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਹੜਪਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਕਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਕਤ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ, ਲੜਕਾ ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ, ਨੂੰਹ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਬੀਮਾ

ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੇ ਅਸਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੇ ਵਾਰਦਾਤ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਕਾਰ ਸਵਿੱਫਟ ਨੰਬਰ: ਪੀ.ਬੀ-02ਬੀ.ਪੀ.(ਟੈਪਰੇਰੀ) 3552 ਬਰਾਮਦਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਰਹਿੰਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਬਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਹ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਉਦੋਂ ਮਰੇ ਦੱਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ 167 ਰਾਣਾ ਗਾਰਡਨ ਮਕਬੂਲਪੁਰਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਭੁੱਲਰ ਹਾਲ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਮਾਹਲ ਦੇ ਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਦੇ ਬੀਮੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ।

ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਦੇ ਬੀਮੇ ਲੈਣ ਲਈ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਮਲਾ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਮੁਢਲੀ ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਰੋਚਕ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਕਿ ਉਕਤ ਮਰੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਬੀਮੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਦੂਜੀਆਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੀਮਾ ਕਰਾਉਣ ਸਮੇਂ ਉਦੋਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਕਰਵਾਏ ਬੀਮੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੂਜੀਆਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਮਕੈਨਿਕ ਵਜੋਂ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਇੰਜ ਘੜੀ ਤਰਕੀਬ

ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ 21 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਦੋ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਬੀਟ ਨੰਬਰ: ਪੀ.ਬੀ-02ਸੀ.ਬੀ-1670 ਵਿਚ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਆ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਦੀ ਦਰਮਿਆਨੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਕਤ ਬੀਟ ਕਾਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕਾ ਕੇ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਜਲੰਧਰ ਉਪਰ ਨੇੜੇ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ ਮਾਨਵਾਲਾ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਕੇ ਪੈਟਰੋਲ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨੇ ਜਣੇ ਸਫ਼ਾਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਰੁਪੋਸ਼ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਕਤਲਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ, ਭਰਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਣਜੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਬੱਬਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਗੱਗੋਬੁਰਾ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਸਾਲੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਬਨਵਾਲੀਪੁਰ ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਇਤਲਾਹ ਦੇ ਕੇ ਦੋਨਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੜ ਚੁੱਕੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਜੋਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਵਜੋਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਕਤ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਪਰਚਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਰ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਲਈ ਵੀ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਕੈਨਿਕ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਵੀ ਆਮਦਨੀ ਦੇ ਐਸੇ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਮੁਤਾਬਕ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਥੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਕਰੀਬ 26 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ।

ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਕਿੱਸਾ ਕਬੱਡੀ ਦਾ' ਰਿਲੀਜ਼

ਮੁਕੰਦਪੁਰ (ਬਿਊਰੋ): ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਕਾਲਜ ਮੁਕੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਇਸੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੀਹਵੀਂ ਖੇਡ ਪੁਸਤਕ 'ਕਿੱਸਾ

ਧਨੰਤਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਪ੍ਰਿੰ. ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ, ਸਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ, ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ,

ਕਬੱਡੀ ਦਾ' ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਏ ਭਰਵੇਂ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸੈਂਟਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਬਕ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਂਗ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਵਧੀਆ ਨਮੂਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਕਾਵਿਮਈ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕ 'ਖੇਡ ਅਤੇ ਸੋਹਤ ਵਾਰਤਾ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ।

'ਕਿੱਸਾ ਕਬੱਡੀ ਦਾ' ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਭੇਤ ਭਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ 'ਖੇਡੋ ਮੁੰਡਿਓ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਖੜ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿਓ ਮੋਤਾਂ' ਤੋਂ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਆ ਕੋਡੀ ਹੁਣ ਕਰੋਤਾਂ 'ਤੇ' ਦੇ ਹੋਕੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਬੱਡੀ ਸਰੀਰਕ ਕਰਤਬਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਦੀਆਂ ਹੀ ਬਾਤਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ।

ਡਾ. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੇ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਹਾ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ

ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਸਮਸ਼ਾਦ ਅਲੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਹੀਓ, ਦੇਵਿੰਦਰ ਖਾਨਦਾਨੀ, ਬਲਦੇਵ ਔਲਾ, ਦਲਜੀਤ ਜੌਹਲ, ਬਲਦੇਵ ਢੀਂਡਸਾ, ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਸਟਾਫ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਕਈ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

13 ਕਰੋੜ ਵਿਚ ਖਰੀਦਿਆ ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ

ਆਬੂਧਾਬੀ: ਸੰਯੁਕਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰਾਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਆਬੂਧਾਬੀ ਵਿਚ ਨਿਲਾਮੀ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ 21 ਲੱਖ ਡਾਲਰ (13 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਦਾ ਕਰਕੇ ਖਰੀਦਿਆ।

ਖਾੜੀ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੰਪਨੀ ਇਤਸਲਾਤ ਦਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ 7777-777 ਦੇ ਬੰਪਰ ਪੈਕੇਜ ਦੀ ਨਿਲਾਮੀ 78,77,777 ਦਰਮ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋਈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਨੰਬਰ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਆਬੂਧਾਬੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਪਤੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

TheAnuAttorney Immigration Law Firm Law offices of Anu Peshawaria

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability *Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice Immigration & Bankruptcy in all 50 states.
More than 20 year experience in US immigration & Indian law

US IMMIGRATION

*Green Cards (Investor, Employment)
*E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
*Family Green Card, Fiancee Visa
*Deportation Defense, VAWA, U Visa
*Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
*H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students, Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:

Seattle, WA

Ph: 206-774-0907

Fremont, California

Ph: 510-353-0102

Cell Phone 510-299-1907

Toll free: 1-866-586-6297

anu@anuattorney.com

www.anuattorney.com

Weekends & Evening
Appointments
Available

FAMILY LAW

*Divorce *Annulment
*International Custody

INCORPORATIONS

*International Contracts, Mergers
*Attorney Supreme Court of India

*Bankruptcy Consultation & Filing

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538

801, Pine Street, # 24 C, Seattle, Washington 98101

Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

Syan Video Production, Inc.

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਫਿਰ
ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ-ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ
ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਏ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera shooting/Digital Still Photography
(with flush mount album)

Live Video Display With Large Screens

DJ Service with Laser Lights

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

Call Toll Free:
1-800-RAJ-SYAN

(with 17 years Experienced)

Call: 734-261-0936

734-890-1767

e-mail: raj@syanvideo.com

visit at: www.syanvideo.com

Dhillon Truck Stop Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ
ਰੇਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph: 575-576-4111, 575-815-8536

ਆਖਰੀ ਕਿਸ਼ਤ

ਸ਼ਹੀਦਾਨਿ-ਵਫ਼ਾ

ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖਾਂ ਜੋਗੀ

ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਰੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖਾਂ ਜੋਗੀ ਨੇ ਇਕ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ 1913 ਵਿਚ ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਮ 'ਸ਼ਹੀਦਾਨਿ ਵਫ਼ਾ' ਲਿਖੀ ਸੀ। 37 ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਉਰਦੂ ਨਜ਼ਮ ਸਾਕਾ ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ ਦਿਲ ਕੰਬਾਊ ਘਟਨਾ ਦੀ ਝਾਕੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਜ਼ਮ ਦੇ 110 ਬੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਬੰਦ ਦੇ 6-6 ਮਿਸਰੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਇਹ ਨਜ਼ਮ ਨੂੰ ਮਰਸੀਏ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਫਲਸਫ਼ੇ ਨੂੰ ਖੂਬ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਰਸੀਏ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰੁਣਾ ਤੇ ਬੀਰ ਰਸਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਦਭੁਤ, ਰੌਦਰ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਰਸਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਮੁਹਾਰਤ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 1915 ਵਿਚ ਸਾਕਾ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ 'ਗੰਜਿ-ਸ਼ਹੀਦਾਂ' ਨਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਮ ਵੀ ਲਿਖੀ। 'ਸ਼ਹੀਦਾਨਿ-ਵਫ਼ਾ' ਦੀ 11ਵੀਂ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਕਿਸ਼ਤ ਇਸ ਵਾਰ ਛਾਪੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਐਸਾ ਨਾ ਹੋ ਕਿ ਤਖ਼ਤ ਸੇ ਤਖ਼ਤਾ ਨਸੀਬ ਹੋ।

101

ਐਸਾ ਨਾ ਹੋ ਕਿ ਤਖ਼ਤ ਸੇ ਤਖ਼ਤਾ ਨਸੀਬ ਹੋ।
ਦੁਸ਼ਮਨ ਤੁਮਾਰੀ ਜਾਨ ਕਾ ਹਰ ਇਕ ਹਬੀਬ ਹੋ।
ਤੁਮ ਆਲੀ-ਖਾਨਦਾਂ ਹੋ, ਸ਼ਰੀਫ਼-ਓ-ਨਜੀਬ ਹੋ।
ਦੇਖੋ ਬਚਾ ਰਹਾ ਹੂੰ ਗਤੇ ਕੇ ਕਰੀਬ ਹੋ।
ਕਯੋਂ ਰਹਮ ਕਰਕੇ ਲੇਤੇ ਹੋ ਦੋਜ਼ਖ ਜਹਾਨ ਮੇਂ।
ਜੋਤੇ ਹੁਏ ਹੈ ਤੀਰ ਮੁਕੱਦਰ ਕਮਾਨ ਮੇਂ।
(ਹਬੀਬ=ਦੋਸਤ, ਨਜੀਬ=ਅਸੀਲ)

102

ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਬ ਕਿ ਸਾਂਪ ਕਾ ਸਰ ਭੀ ਹੈ ਤੋਤਨਾ।
ਬੇਜਾ ਹੈ ਫਿਰ ਤੋ ਬੱਚਾ-ਏ-ਅਫ਼ਈ ਕੋ ਛੋਤਨਾ।
ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੈ ਜੋ ਖਜ਼ਾਨਾ ਬਟੋਰਨਾ।
ਬੱਚੇ ਕੀ ਪਹਲੇ ਬਾਪ ਸੇ ਗਰਦਨ ਮਰੋਤਨਾ।
ਨਾਜ਼ਿਮ ਥਾ ਇਸ ਲਯੀਨ ਕੀ ਬਾਤੋਂ ਮੇਂ ਆ ਗਯਾ।
ਬੇਮਿਹਰ ਬੇਧਰਮ ਕੀ ਥਾ ਘਾਤੋਂ ਮੇਂ ਆ ਗਯਾ।
(ਅਫ਼ਈ=ਸੱਪ, ਲਯੀਨ=ਲਾਹਣਤੀ)

103

ਦੋ ਭਾਈ ਸ਼ੇਰ ਖਾਨ-ਓ-ਖਿਜ਼ਰ ਖਾਂ ਪਠਾਨ ਬੇ।
ਮਲੇਰ-ਕੋਟਲਾ ਕੇ ਜੋ ਮਸ਼ਹੂਰ ਖਾਨ ਬੇ।
ਇਕ ਰੋਜ਼ ਆ ਕੇ ਰਨ ਮੇਂ ਲੜੇ ਕੁਛ ਜਵਾਨ ਬੇ।
ਗੋਬਿੰਦ ਇਨ ਕੇ ਬਾਪ ਕੀ ਲੇ ਬੈਠੇ ਜਾਨ ਬੇ।
ਨਾਜ਼ਿਮ ਨੇ, ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਨੇ ਉਨ ਸੇ ਕਹਾ ਕਿ ਲੋ।
ਬਦਲਾ ਪਿਦਰ ਕਾ ਇਨ ਕੇ ਲਹੂ ਕੇ ਬਹਾ ਕੇ ਲੋ।

104

ਕਹਨੇ ਲਗੇ ਵੁਹ ਤੁਮ ਤੋ ਨਿਹਾਯਤ ਜਲੀਲ ਹੋ।
ਨਾਮਰਦੀ ਕੀ ਬਤਾਤੇ ਜਰੀ ਕੋ ਸਬੀਲ ਹੋ।
ਮੁਖ਼ਤਾਰ ਤੁਮ ਹਮਾਰੇ ਹੋ ਯਾ ਤੁਮ ਵਕੀਲ ਹੋ?
ਨਾਹਕ ਬਯਾਨ ਕਰਤੇ ਜੋ ਬੋਦੀ ਦਲੀਲ ਹੋ।
ਬਦਲਾ ਹੀ ਲੇਨਾ ਹੋਗਾ ਤੋ ਹਮ ਲੋਗੇ ਬਾਪ ਸੇ।
ਮਹਫੂਸ ਰੱਖੇ ਹਮ ਕੋ ਖੁਦਾ ਐਸੇ ਪਾਪ ਸੇ।
(ਨਿਹਾਯਤ ਜਲੀਲ=ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਮੀਨਾ, ਜਰੀ=ਬਹਾਦਰ, ਸਬੀਲ=ਤਰੀਕਾ)

105

ਝਾਤੂ ਸਾ ਖਾ ਕੇ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਗਏ।
ਜੱਲਾਦ ਸਾਰੇ ਕਤਲ ਸੇ ਬੇਜ਼ਾਰ ਹੋ ਗਏ।
ਜ਼ਯਾਦਾ ਦਲੇਰ ਫਿਰ ਸਿਤਮ-ਆਜ਼ਾਰ ਹੋ ਗਏ।
ਦੀਵਾਰ ਮੇਂ ਚੁਨਨੇ ਕੋ ਤੋਯਾਰ ਹੋ ਗਏ।
ਈਟੋਂ ਮੰਗਾਈ ਚੂਨਾ ਭੀ ਫ਼ੌਰਨ ਬਹਮ ਕੀਯਾ।
ਯਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬਯਾਨ ਕਾ ਫਿਰ ਜੋ ਸਿਤਮ ਕੀਯਾ।
(ਬੇਜ਼ਾਰ=ਬੇਦਿਲ, ਆਜ਼ਾਰ=ਜ਼ਾਲਿਮ, ਬਹਮ=ਇਕੱਠਾ, ਯਾਰਾ=ਤਾਕਤ)

106

ਲਪਕੇ ਲਈਨ ਦੋਨੋਂ ਵੁਹ ਸ਼ਹਸ਼ਾਦਗਾਨ ਪਰ।
ਹਮਲਾ ਕੀਯਾ ਜਲੀਲੋਂ ਨੇ ਹਰ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਪਰ।
ਥਾ ਇਨ ਕਾ ਕਿੱਸਾ ਲੇ ਕੇ ਚਲੋਂ ਅਬ ਮਚਾਨ ਪਰ।
ਬੁਨਯਾਦ ਥੀ ਧਰਮ ਕੀ ਖੁਦੀ ਜਿਸ ਮਕਾਨ ਪਰ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਲਾਲ ਬੋਲੇ, "ਨਾ ਛੂਨਾ ਹਮਾਰੇ ਹਾਥ।
ਗਤਨੇ ਹਮ ਆਜ ਜ਼ਿੰਦਾ ਚਲੇਗੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕੇ ਸਾਥ।"

107

ਹਾਥੋਂ ਮੇਂ ਹਾਥ ਡਾਲ ਕੇ ਦੋਨੋਂ ਵਹ ਨੌਨਿਹਾਲ।
ਕਹਤੇ ਹੁਏ ਜਬਾਂ ਸੇ ਬੜੇ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ।
ਚਿਹਰੇਂ ਪਿ ਗਮ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾ ਥਾ ਔਰ ਨਾ ਥਾ ਮਲਾਲ।
ਜਾ ਠਹਰੇ ਸਰ ਪਿ ਮੌਤ ਕੇ ਫਿਰ ਭੀ ਨਾ ਥਾ ਖ਼ਜ਼ਾਲ।
ਜਿਸ ਦਮ ਗਲੇ ਗਲੇ ਥੇ ਵੁਹ ਮਾਸੂਮ ਗਤ ਗਏ।
ਦਿਨ ਛੁਪਨੇ ਭੀ ਨਾ ਪਾਯਾ ਕਿ ਕਾਤਿਲ ਉਜੜ ਗਏ।

108

ਦੀਵਾਰ ਕੇ ਦਬਾਓ ਸੇ ਜਬ ਹਬਸ-ਏ-ਦਮ ਹੁਆ।
ਦੌਰਾਨ-ਏ-ਖੂਨ ਰੁਕਨੇ ਲਗਾ, ਸਾਂਸ ਕਮ ਹੁਆ।
ਫ਼ਰਮਾਏ ਦੋਨੋਂ ਹਮ ਪਿ ਬਜ਼ਾਹਿਰ ਸਿਤਮ ਹੁਆ।
ਬਾਤਿਨ ਮੇਂ ਪੰਥ ਪਰ ਹੈ ਖੁਦਾ ਕਾ ਕਰਮ ਹੁਆ।
ਸਦ ਸਾਲ ਔਰ ਜੀ ਕੇ ਭੀ ਮਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਥਾ।
ਸਰ ਕੌਮ ਸੇ ਬਚਾਨਾ ਯਿਹ ਗ਼ੈਰਤ ਸੇ ਦੂਰ ਥਾ।
(ਹਬਸ-ਏ-ਦਮ=ਦਮ ਘੁਟਣਾ, ਬਾਤਿਨ=ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ ਤੇ, ਸਦ=ਸੌਂ)

109

ਹਮ ਜਾਨ ਦੇ ਕੇ ਔਰੋਂ ਕੀ ਜਾਨੋਂ ਬਚਾ ਚਲੇ।
ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਨੀਵ ਹਮ ਹੈਂ ਸਰੋਂ ਪਰ ਉਨਾ ਚਲੇ।
ਗੁਰਿਆਈ ਕਾ ਹੈਂ ਕਿੱਸਾ ਜਹਾਂ ਮੇਂ ਬਨਾ ਚਲੇ।
ਸਿੱਖੋਂ ਕੀ ਸਲਤਨਤ ਕਾ ਹੈਂ ਪੌਦਾ ਲਗਾ ਚਲੇ।
ਗੱਦੀ ਸੇ ਤਾਜ-ਓ-ਤਖ਼ਤ ਬਸ ਅਬ ਕੌਮ ਪਾਏਗੀ।
ਦੁਨੀਯਾ ਸੇ ਜ਼ਾਲਿਮੋਂ ਕਾ ਨਿਸ਼ਾ ਤਕ ਮਿਟਾਏਗੀ।

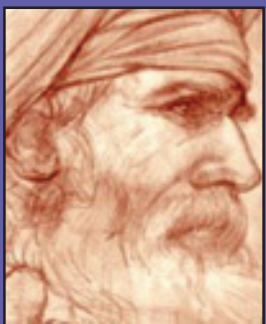
110

ਠੋਡੀ ਤਕ ਈਟੋਂ ਚੁਨ ਦੀ ਗਈਂ ਮੂੰਹ ਤਕ ਆ ਗਈਂ।
ਬੀਨੀ ਕੋ ਵਾਪਤੇ ਹੀ ਵੁਹ ਆਖੋਂ ਪਿ ਛਾ ਗਈਂ।
ਹਰ ਚਾਂਦ ਸੀ ਜਬੀਨ ਕੋ ਘਨ ਸਾ ਲਗਾ ਗਈਂ।
ਲਖਤ-ਏ-ਜਿਗਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਵੁਹ ਦੋਨੋਂ ਛੁਪਾ ਗਈਂ।
ਜੋਗੀ ਜੀ ਇਸ ਕੇ ਬਾਦ ਹੁਈ ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਥੀ।
ਬਸਤੀ ਸਰਹਿੰਦ ਸ਼ਹਰ ਕੀ ਈਟੋਂ ਕਾ ਵੇਰ ਥੀ।
(ਜਬੀਨ=ਮੱਥਾ, ਘਨ=ਗੁਹਿਣ, ਲਖਤ-ਏ-ਜਿਗਰ=ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ)

(ਸਮਾਪਤ)

ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਸਿਦਕ

ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖਾਂ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਇੰਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਕੱਟੜ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਕੀਦਤ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਾ ਹਟੇ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਮ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਛੋਟੇ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 29 ਮਾਰਚ 2014 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-109

ਉਸ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਦਿਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ,
ਜੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਰ ਕੇ ਪੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ!

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-107

ਛਾਂਟ ਛਾਂਟ ਕੇ ਗੰਦਲਾਂ,
ਬੇਬੇ ਸਾਗ ਬਣਾਉਗੀ।
ਆਲਣ ਪਾ ਕੇ ਘੰਟੂਗੀ,
ਰੋਟੀ ਮੱਕੀ ਦੀ ਲਾਹੁਗੀ।
ਸਭ ਨੂੰ 'ਵਾਜਾਂ' ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ,
ਮੱਖਣ ਪਾ ਵਰਤਾਉਗੀ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਡੰਗਰਾਂ ਲਈ ਵੱਢ ਪੱਠਾ-ਦੱਥਾ
ਰੋਟੀ ਟੁੱਕ ਦੀ ਚਿੱਤਾ ਹੋਈ।
ਤਾਹੀਓਂ ਬੇਬੇ ਵੱਟ 'ਤੇ ਬੈਠੀ
ਗੰਦਲਾਂ ਛਿਲਣ ਵਿਚ ਹੈ ਖੋਈ।
ਸਰੋਂ ਦਾ ਸਾਗ ਵਿਚ ਮੱਖਣ ਦਾ ਪੇੜਾ
ਲੱਸੀ ਤੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ।
ਐਸਾ ਸੁਆਦ ਕਿਤੇ ਨਾ ਡਿੱਠਾ
ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਮੀਟ ਦੀ ਬੋਟੀ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਰਪੁਰੀ
ਸੈਨ ਹੋਜੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਪੋਤੇ-ਪੋਤਰੀਆਂ ਤੇ ਨੂੰਹਾਂ,
ਟੀ.ਵੀ. ਮੋਹਰੇ ਬੈਠੇ ਸਾਰੇ।

ਬਾਪੂ ਜੀ ਹੁਣੀ ਖੁੰਢ 'ਤੇ ਬੈਠੇ,
ਵੱਡੀ ਬੇਬੇ ਸਾਗ ਸਵਾਰੇ।
-ਬੱਲੀ ਸਿੰਘ ਸੈਨ ਹੋਜੇ

ਸਾਗ ਤੇ ਬੇਬੇ ਵਾਲੀ ਫੋਟੋ,
ਜਦ ਦੇਖੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਵੀਰਾਂ।
ਚੇਤੇ ਆ ਗਏ ਦੇਸੀ ਖਾਣੇ
ਲੱਸੀ, ਮੱਖਣ, ਮਿਠੀਆਂ ਖੀਰਾਂ!
-ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਸੈਂਪਲ
ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ।

ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਇਹ
ਬੇਬੇ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ ਬੋਲੀਓ।
ਅਸੀਂ ਕਰੇ ਭਾਵੇਂ
ਕਿੰਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਬੋਲੀਓ।
ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਂ ਉਦਾਸ,
ਚੇਤੇ ਕਰ ਘਰ-ਬਾਰ।
ਇਸ ਪਿਆਰ ਦੀ ਹੈ
ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਮਾਰ ਬੋਲੀਓ।
-ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿਲਪੀਟਸ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-106

ਸੋਚਣਾ ਵਿਰਾਸਤਾਂ ਲਈ
ਕਿਹਦੇ ਕੋਲ ਟੈਮ ਆ।
ਤਾਹੀਓਂ ਤਾਂ ਬਜ਼ਾਰ
ਲੋਟੂ ਨੁੱਕ ਨਾਲ ਕੈਮ ਆ!
-ਬੱਲੀ ਸਿੰਘ, ਸੈਨ ਹੋਜੇ

'ਉਤੇ-ਐਤੇ' ਵਿਚ ਰਲਾਈ
'ਏ. ਬੀ. ਸੀ.' ਮੱਕਾਰਾਂ ਨੇ।
ਪੋਰੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਛੱਟਣਾ,
ਛੱਜ ਵਿਚ ਪਾ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਨੇ?
-ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਸੈਂਪਲ

ਇਤਾਲਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਝਟਕਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਗਸਤਾ ਵੈਸਟਲੈਂਡ ਸੋਢੇ ਵਾਲੇ ਕੇਸ 'ਚ ਇਟਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਇਤਾਲਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 2360 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ ਕਢਵਾਉਣ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਹੁਣ ਇਤਾਲਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗੀ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਬੈਂਕ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੀਬ 240 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੈ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਇਟਲੀ ਦੇ ਬੈਂਕ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਅਜੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਕਮ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰਾਂ ਦੇ 3600 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸੌਦੇ ਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਅੱਸੂ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਮਹੀਨਾ ਕੱਤਕ ਹੈ ਜੋ ਬਦਲਦੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਵੀ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਸਉਣੀ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਵਾਢੀ ਅਤੇ ਹਾੜੀ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਵੀ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਬਦਲਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਮ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ ਵਿਚੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੱਤਕ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੀੜੀ ਹੋਈ ਕਿਰਤ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਹਿਜ ਕਰਕੇ ਉਸ ਅੰਦਰ ਜੋ ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਉਸ ਅੰਦਰ ਸੋਝੀ ਦਾ ਦੀਵਾ ਜਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਗਿਆਨ ਦਾ ਦੀਵਾ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਇੱਕਸੁਰਤਾ ਨੇ ਜਗਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਅੰਦਰ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਚਾਨਣ ਦੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਤੇਲ ਬਲ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿਚ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਅਰਥਾਤ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜੀਵਨ-ਸਫਰ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਨੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਹੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਟਕਣ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਘ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਜੀਵ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਦਵੈਤ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇ ਜੋ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਵੀ ਲੰਬਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਕਤਕਿ ਕਿਰਤੁ ਪਇਆ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਭਾਇਆ॥ ਦੀਪਕੁ ਸਹਜਿ ਬਲੈ ਤਤਿ ਜਲਾਇਆ॥ ਦੀਪਕੁ ਰਸ ਤੇਲੋ ਧਨ ਪਿਰ ਮੇਲੋ ਧਨ ਓਮਾਹੈ ਸਰਸੀ॥ ਅਵਗਣ ਮਾਰੀ ਮਰੈ ਨ ਸੀਝੈ ਗੁਣਿ ਮਾਰੀ ਤਾ ਮਰਸੀ॥ ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਦੇ ਨਿਜ ਘਰਿ ਬੈਠੇ ਅਜਗੁ ਤਿਨਾਤੀ ਆਸਾ॥ ਨਾਨਕ ਮਿਲਹੁ ਕਪਟ ਦਰ ਖੋਲਹੁ ਏਕ ਘੜੀ ਖਟੁ ਮਾਸਾ॥੧੨॥

(ਪੰਨਾ ੧੧੦੯)

ਅਗਲਾ ਮਹੀਨਾ ਮੱਘਰ ਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਰਦੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਾੜੀ ਦੀ ਫਸਲ ਅਰਥਾਤ ਕਣਕ ਆਦਿ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੱਘਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ, ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ-ਰਸਤਾ ਉਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਮਿਲਹੁ ਕਪਟ ਦਰ ਖੋਲਹੁ ਏਕ ਘੜੀ ਖਟੁ ਮਾਸਾ

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੱਘਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵੱਸਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਗੁਣਵਾਨ, ਸਿਆਣੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਹੀ ਐਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਦੀਵੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਚਤੁਰ, ਸਿਆਣਾ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹਸਤੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਣਵਾਨ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀ ਸਾਂਝ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਟਿਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਆ ਵੱਸਦੇ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਜੀਵ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦਾ ਪਿਆਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ,

ਮੱਘਰ ਮਾਹੁ ਭਲਾ

ਹਰਿ ਗੁਣ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵਏ॥

ਗੁਣਵੰਤੀ ਗੁਣ ਰਵੈ

ਮੈ ਪਿਰੁ ਨਿਹਚਲੁ ਭਾਵਏ॥

ਨਿਹਚਲੁ ਚਤੁਰੁ ਸੁਜਾਣੁ ਬਿਧਾਤਾ

ਚੰਚਲੁ ਜਗਤੁ ਸਥਾਇਆ॥

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਗੁਣ ਅੰਕਿ ਸਮਾਣੇ

ਪ੍ਰਭ ਭਾਣੇ ਤ ਭਾਇਆ॥

ਗੀਤ ਨਾਦ ਕਵਿਤ ਕਵੇ

ਸੁਣਿ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਦੁਖੁ ਭਾਗੈ॥

ਨਾਨਕ ਸਾਧਨ ਨਾਹ ਪਿਆਰੀ

ਅਭ ਭਗਤੀ ਪਿਰ ਆਗੈ॥੧੩॥

(ਪੰਨਾ ੧੧੦੯)

ਮੱਘਰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਦੀ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸਰਦੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੱਕਰ (ਕੌਰਾ) ਪੈਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਨਸਪਤੀ ਦਾ ਰਸ ਸੋਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਯਾਦ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮਨ, ਤਨ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਬਣਾਈ ਰੱਖੇ।

ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਵਿਚ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ, ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ ਵਿਚ, ਹਰ ਜੀਵ ਅੰਦਰ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਣ ਕਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਾਘ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਚੰਗੀ ਬੁੱਧ-ਮਤਿ, ਅਕਾਲ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਉਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ। ਉਹ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਰੱਬ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਲਗਨ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ,

ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਪਤੈ ਵਣੁ ਤ੍ਰਿਣੁ ਰਸੁ ਸੋਖੈ॥

ਆਵਤ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਿ ਤਨਿ ਵਸਹਿ ਮੁਖੈ॥

ਮਨਿ ਤਨਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਜਗਜੀਵਨੁ

ਗੁਰੁ ਸਬਦੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ॥

ਔਡਜ ਜੋਰਜ ਸੋਤਜ ਉਤਭੁਜ

ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ॥

ਦਰਸਨੁ ਦੇਹੁ ਦਇਆਪਤਿ ਦਾਤੇ

ਗਤਿ ਪਾਵਉ ਮਤਿ ਦੇਹੋ॥

ਨਾਨਕ ਰੰਗਿ ਰਵੈ ਰਸਿ ਰਸੀਆ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਨੇਹੋ॥੧੪॥

(ਪੰਨਾ ੧੧੦੯)

ਪੁਰਾਤਨ ਹਿੰਦੂ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾਨ-ਪੁੰਨ, ਤੀਰਥ-ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੱਕਰ-ਸਕ੍ਰਾਂਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਯਾਗ ਆਦਿ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤੀਰਥ-ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਤੀਰਥ ਨੂੰ, ਜਿੱਥੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ, ਪਛਾਨਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਤੀਰਥ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਟਿਕਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਓ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ। ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲੱਗਣੀ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤ੍ਰਿਬੈਣੀ ਅਰਥਾਤ ਗੰਗਾ, ਜਮਨਾ ਅਤੇ ਸਰਸਵਤੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਤੀਰਥ-ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ, ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਏ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਉਸ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਜੋ ਹਰ ਥਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਜੁਗ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਤਰ-ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਜਿਵੇਂ ਤੀਰਥ-ਇਸ਼ਨਾਨ, ਪੁੰਨ-ਦਾਨ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਪੀ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਸਮਝ ਲਵੇ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਲੋੜ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ

ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮ-ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾ ਕੇ

ਉਸ ਨੂੰ ਆਤਮ-ਸਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ,

ਮਾਘਿ ਪੁਨੀਤ ਭਈ

ਤੀਰਥੁ ਅੰਤਰਿ ਜਾਨਿਆ॥

ਸਾਜਨ ਸਹਜਿ ਮਿਲੇ

ਗੁਣ ਗਹਿ ਅੰਕਿ ਸਮਾਨਿਆ॥

ਪ੍ਰੀਤਮ ਗੁਣ ਅੰਕੇ ਸੁਣਿ ਪ੍ਰਭ ਬੰਕੇ

ਤੁਧੁ ਭਾਵਾ ਸਹਿ ਨਾਵਾ॥

ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਤਹ ਬੇਣੀ ਸੰਗਮ

ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਵਾ॥

ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਪੂਜਾ ਪਰਮੇਸੁਰ

ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਏਕੇ ਜਾਤਾ॥

ਨਾਨਕ ਮਾਘਿ ਮਹਾ ਰਸੁ

ਹਰਿ ਜਪਿ ਅਨਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਤਾ॥੧੫॥

ਦੇਸੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਆਖਰੀ ਮਹੀਨਾ ਫੱਗਣ ਦਾ

ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਤਾਕੇ ਦੀ ਸਰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਠੇ, ਸੁਹਾਵਣੇ ਮੌਸਮ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਹਾਰ ਆਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਅਨੰਦ, ਖੁਸ਼ੀ, ਬਹਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਹ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੂੰ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਮਿੱਠਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅਸਲ ਅਨੰਦ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅਨੰਦ ਸਦੀਵੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਪਾ-ਭਾਵ ਅਰਥਾਤ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸਦੀਵੀ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਦਾ ਖੇਡਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਉ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਾ-ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰੋਂ ਉਦੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਿਹਰ ਮਨੁੱਖ ਉਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮਾਇਆ-ਮੋਹ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਅੰਦਰ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਬਥੇਰੇ ਹਾਰ-ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਏ ਅਰਥਾਤ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਕਰ ਲਏ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਜਿਸ ਉਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੀਵ ਉਸ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੇ ਹਾਰ-ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ

ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਫਲਗੁਨਿ ਮਨਿ ਰਹਸੀ ਪ੍ਰੇਮੁ ਸੁਭਾਇਆ॥

ਅਨਦਿਨੁ ਰਹਸੁ ਭਇਆ

ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ॥

ਮਨ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਇਆ ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਇਆ

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਘਰਿ ਆਓ॥

ਬਹੁਤੇ ਵੇਸ ਕਰੀ ਪਿਰ ਬਾਝਹੁ

ਮਹਲੀ ਲਹਾ ਨ ਬਾਓ॥

ਹਾਰ ਡੋਰ ਰਸ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ

ਪਿਰਿ ਲੋੜੀ ਸੀਗਾਰੀ॥

ਨਾਨਕ ਮੇਲਿ ਲਈ ਗੁਰਿ ਅਪਣੈ

ਘਰਿ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਨਾਰੀ॥੧੬॥

ਆਖਰੀ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੱਸਦੇ

ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ, ਮਹੀਨਾ, ਦਿਨ, ਘੜੀ, ਮਹੂਰਤ, ਸਾਰੇ ਪਲ ਸ਼ੁਭ ਅਤੇ ਸੁਲੱਖਣੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਓਟ-ਆਸਰੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਜੀਵ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਭਾਗ ਜਦੋਂ ਜਾਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਿਰਦੇ-ਰੂਪੀ ਸੇਜ ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਡਭਾਗੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਮਿਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਰਮਾਤਮਾ-ਰੂਪੀ ਸੁਹਾਗ ਸਦਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ,

ਬੇ ਦਸ ਮਾਹ ਰੁਤੀ ਬਿਤੀ ਵਾਰ ਭਲੇ॥

ਘੜੀ ਮੂਰਤ ਪਲ ਸਾਰੇ

ਆਏ ਸਹਜਿ ਮਿਲੇ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਿਲੇ ਪਿਆਰੇ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ

ਕਰਤਾ ਸਭ ਬਿਧਿ ਜਾਣੈ॥

ਜਿਨਿ ਸੀਗਾਰੀ ਤਿਸਹਿ ਪਿਆਰੀ

ਮੇਲੁ ਭਇਆ ਰੰਗੁ ਮਾਣੈ॥

ਘਰਿ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਜਾ ਪਿਰਿ ਰਾਵੀ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੈ॥

ਨਾਨਕ ਅਹਿਨਿਸਿ ਰਾਵੈ ਪ੍ਰੀਤਮੁ

ਹਰਿ ਵਰੁ ਬਿਰੁ ਸੋਹਾਗੈ॥੧੭॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੧੧੦੯-੧੦)

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਅਨੰਦਾ

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਅਨੰਦਾ

ਦੁਖ ਕਲੇਸ ਸਭਿ ਨਾਠੇ॥

ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਧਿਆਵਤ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਕਾਰਜ ਸਗਲੇ ਸਾਠੇ॥੧॥

ਜਗਜੀਵਨ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਦੀਓ ਉਪਦੇਸਾ

ਜਪਿ ਭਉਜਲੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਾ॥ਰਹਾਉ॥

ਤੂਹੈ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੁਨਹਿ ਪ੍ਰਭ ਤੂਹੈ

ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਕਰਣੈਹਾਰਾ॥

ਤੂ ਆਪੇ ਦਾਤਾ ਆਪੇ ਭੁਗਤਾ

ਕਿਆ ਇਹੁ ਜੰਤੁ ਵਿਚਾਰਾ॥੨॥

ਕਿਆ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਆਖਿ ਵਖਾਣੀ

ਕੀਮਤਿ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ॥

ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਜੀਵੈ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਅਚਰਜੁ ਤੁਮਹਿ ਵਡਾਈ॥੩॥

ਧਾਰਿ ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਆਪਿ ਪ੍ਰਭ ਸਵਾਮੀ

ਪਤਿ ਮਤਿ ਕੀਨੀ ਪੂਰੀ॥

ਸਦਾ ਸਦਾ ਨਾਨਕ ਬਲਿਹਾਰੀ

ਬਾਛਉ ਸੰਤਾ ਧੂਰੀ॥੪॥

ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮਿਹਰਾਂ ਕਰਦੇ

ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ! ਜੋ ਜੀਵ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹੀ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਦਾ ਲਈ ਹੀ ਅਨੰਦ-ਚਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁਖ ਤੇ ਕਲੇਸ ਦੂਰ ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਧਿਆਵਤ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ, ਹੇ ਭਾਈ! ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ

ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਵਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜਗਜੀਵਨ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਦੀਓ ਉਪਦੇਸਾ

ਜਪਿ ਭਉਜਲੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਾ॥ਰਹਾਉ॥

ਰਹਾਉ ਦੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਗਜੀਵਨ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ! ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਤਾਂ ਜਗਤ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ; ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਦੀਓ ਉਪਦੇਸਾ, ਹੇ ਭਾਈ! ਸੁਣੋ! ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਮਿਹਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤਾ; ਜਪਿ ਭਉਜਲ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਾ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਵੱਡਭਾਗਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ, ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘ ਗਿਆ।

ਤੂਹੈ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੁਨਹਿ ਪ੍ਰਭ ਤੂਹੈ

ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਕਰਣੈਹਾਰਾ॥

ਤੂ ਆਪੇ ਦਾਤਾ ਆਪੇ ਭੁਗਤਾ

ਕਿਆ ਇਹੁ ਜੰਤੁ ਵਿਚਾਰਾ॥੨॥

ਗੁਰਦੇਵ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ- ਤੂਹੈ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੁਨਹਿ ਪ੍ਰਭ ਤੂਹੈ, ਹੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅਟੱਲ ਰਾਜ ਦਾ ਆਪ ਹੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੰਤਰੀ ਹੈਂ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ; ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਕਰਣੈਹਾਰਾ, ਪ੍ਰਭੁ ਆਪ ਹੀ ਤੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਕਰਾਵਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ; ਤੂ ਆਪੇ ਦਾਤਾ ਆਪੇ ਭੁਗਤਾ, ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ! ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਭੀ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਭੁ ਇਹ ਵਿਚਾਰਾ ਜੀਵ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਕਿਆ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਆਖਿ ਵਖਾਣੀ

ਕੀਮਤਿ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ॥

ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਜੀਵੈ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਅਚਰਜੁ ਤੁਮਹਿ ਵਡਾਈ॥੩॥

ਕਿਆ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਆਖਿ ਵਖਾਣੀ, ਹੇ

ਮੇਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰ ਸੁਆਮੀ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ; ਕੀਮਤਿ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ, ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ! ਭਲਾ ਤੇਰੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਭ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਉਸ ਦਾ ਨਿਰਾਲਪਨ ਤਾਂ ਅਸਚਰਜਤਾ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਵੱਡਭਾਗਾ ਜੀ

ਸਦਾ-ਜਵਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਨ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਬੜੀ ਅਨੋਖੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਦੂਰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਵਿਛੜਨ ਵੇਲੇ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਉਕਰਿਆ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰਾ ਵੀਹ-ਤੀਹ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਅਚਾਨਕ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਫੋਨ: 01191-1165736868
bhullarg@gmail.com

ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ, ਜੇ ਸਾਡਾ ਪਿਆਰਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀਵਤ ਹੁੰਦਾ, ਅੱਜ ਉਹਦੀ ਉਮਰ ਦਾ 107ਵਾਂ ਸਾਲ ਵੀ ਅੱਧਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਬਜ਼ੁਰਗ 107 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਦੀ ਸਰੀਰਕ ਹਾਲਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ ਕੋਈ ਔਖਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਸਭ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਉਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਜਵਾਨ ਤਸਵੀਰ ਸਜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਸਜੀ ਰਹੇਗੀ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਗੱਲ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਛ ਵਧੀਕ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਜਾਣ ਸਮੇਂ 23 ਸਾਲ ਦਾ ਛੈਲ-ਛਬੀਲਾ ਗੱਭਰੂ ਸੀ ਪਰ ਉਹਦੀ ਜਵਾਨ ਯਾਦ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਇਸ ਤੱਥ ਨੇ ਵੀ ਸਦੀਵੀ ਬਣਾਈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਸਰੀਰੋਂ ਹੀ ਜਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਮਨੋਂ ਵੀ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਜਵਾਨ ਸੀ। ਉਹ ਜਵਾਨ ਮਨ ਦੇ ਸੁਫਨਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਨਿਰਭੈਤਾ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਸੀ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਜਵਾਨ ਤਨ ਵਿਚ ਮਨ ਵੀ ਜਵਾਨ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਅਸਲ ਜਵਾਨੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਤਨ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਮਰ-ਫਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਜਵਾਨ ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਉਸੇ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸਥਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਵਸੇ ਹੋਏ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਦਾ-ਜਵਾਨ ਰੂਪ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜੋ ਅਮਰ-ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਜਵਾਨ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵਰ ਲੈਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਮਰ-ਫਲ ਦਾ ਮੁੱਲ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਸੀ ਜੋ ਜਾਨ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਤਾਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਮੁੱਲ ਉਹਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਤਾਰਿਆ। ਇਕ ਸਵਾਲ ਅਕਸਰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ ਸੂਰਮੇ ਦੇਸ-ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਭਾਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਦੁਖਦਾਈ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਭੁਗਤੀਆਂ, ਤਸੀਹੇ ਝੱਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਨੇਕ ਸ਼ਹੀਦ ਵੀ ਹੋਏ। ਫੇਰ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਸ ਉਚ-ਦੁਮਾਲਤਾ ਹੈ?

ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਹਦਾ ਸਿਰਫ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਅਨੇਕ ਪੱਖ ਸਨ ਜੋ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਘੱਟ ਹੀ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਉਹਨੂੰ ਦੇਸ-ਭਗਤੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ-ਦੀਖਿਆ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋਸ਼ਮੰਦ ਉਮਰ ਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਇਹ ਜਜ਼ਬਾ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਲਹੂ ਵਿਚ ਘੁਲ ਕੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਨਮਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਬਾਲ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੁਰਸ਼, ਉਹਦੇ ਪਿਤਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ 'ਪਗੜੀ ਸੰਭਾਲ ਜੱਟਾ' ਵਾਲਾ ਚਾਚਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਛੋਟਾ ਚਾਚਾ ਸਵਰਣ ਸਿੰਘ ਪੱਕੇ ਦੇਸ-ਭਗਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਜਨਮ ਵਾਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼

ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਆਏ ਹੋਣ! ਜੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਉਂਗਲਾਂ ਦਾ ਹਲ ਚਲਾ ਕੇ ਖੋਡ ਰਹੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇ, “ਦੁਮਖਾਂ ਬੀਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ”, ਉਹ ਬਾਲ ਸਿਰਫ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੁੱਲ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਬਾਲ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਸਾਕੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਉਥੋਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਭਿੰਨੀ ਮਿੱਟੀ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਦਿਆਂ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਸਿਰਫ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਇਹੋ ਜਜ਼ਬਾ ਸੀ ਜਿਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਪਰਪੱਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰ ਸਕਿਆ।

ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਦੇਸ-ਭਗਤੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ‘ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ’ ਬਣਾਈ। ਮਾਸਕ ‘ਕਿਰਤੀ’ ਨੇ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਤੇ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ 12-13 ਅਪਰੈਲ 1928 ਨੂੰ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਕੱਢਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨੌਜਵਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਝੱਟ ਕਿਰਤੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਹਨੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਸਦਕਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਨਵੀਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ’ ਰਖਿਆ ਗਿਆ।

ਜਵਾਨੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਇਆ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗ਼ਦਰੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ‘ਗੁਰੂ, ਦੇਸਤ ਤੇ ਸਾਥੀ’ ਮੰਨ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਵਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਤਸਵੀਰ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਰਾਭਾ ਤੋਂ ਏਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਲਿਖਿਆ, “ਉਹ 19 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਛ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਿਆ, ਆਦਮੀ ਸੋਚ ਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਨੀ ਦਲੇਰੀ! ਏਨਾ ਸਵੈ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਏਨਾ ਆਪਾ-ਵਾਰੂ ਜਜ਼ਬਾ ਤੇ ਏਨਾ ਅਡੋਲ ਸਿਦਕ-ਸਿਰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਘੱਟ ਹੀ ਦੇਖਣ 'ਚ ਆਇਆ ਹੈ।”

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਖੜਕੇ-ਦੜਕੇ ਦਾ ਹਾਮੀ ਸੀ। ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਆਖਦਾ, “ਸਾਡਾ ਨੌਜਵਾਨ ਗਰਮ ਖੂਨ ਏਨੀ ਲੰਮੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।... ਇਕ ਕਾਰਨਾਮਾ ਕੁਛ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਏਨਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਪੈਂਫਲਿਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।” ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਇ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਂਝਰਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਸੈਂਟਰਲ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਫੋਕੇ ਬੰਬ ਤੇ ਪਰਚੇ ਸੁੱਟੇ। ਉਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਰਾਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਤੇ ਬੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ ਹੈ।

ਅਣਖੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ, ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਗੂਆਂ, ਲਹਿਰਾਂ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ, ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਪਾਠਕ ਸੀ। ਇਸ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਉਹ ਹਰ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਚਿੰਤਕ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਖਬਾਰਾਂ-ਰਸਾਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁਜਦੇ ਕਰਨ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਉਤੇ ਪੁੱਜਿਆ ਕਿ ਹਰ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਹ ਵਿਚਾਰਾਂ

ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਸਦਕਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮਗਰੋਂ ਸੈਂਟਰਲ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਪਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, “ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸਾਮਰਾਜ ਢਹਿ ਕੇ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਬਚੇ ਰਹੇ।”

ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਭਗਤ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਸਿੰਘ ਨੇ ‘ਕਿਰਤੀ’ ਵਿਚ ਫ਼ਰਾਂਸੀਸੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਾਇਲਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਇਕ ਲੇਖ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਸੀ, “ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਜ਼ੁਲਮ, ਜਬਰ ਅਤੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਗਿਆ ਸੀ।... ਇਕ ਦਿਨ ਵਾਇਲਾਂ ਫ਼ਰਾਂਸੀਸੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਬੰਬ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ।... ਉਹ ਕੁਛ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਪਾ ਸਕਿਆ। ਪਰ ਉਹਨੇ ਇਕ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ, ‘ਬੋਲੋ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖੜਕਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।’ ਉਹਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ।” ਲਗਦਾ ਹੈ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੈਂਟਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵਾਇਲਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਲਈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਪਰਚੇ ਵਾਸਤੇ ਵਾਇਲਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਹੀ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ।

ਸਜ਼ਾ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੈਦ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ। ਜਨਤਾ ਨੂੰ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਕੁਛ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹ ਸਕਿਆ ਸੀ, ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਲੇਖਾਜੋਖਾ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਉਹਨੇ ਫ਼ਾਂਸੀ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, 22 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਕੈਦ ਵਿਚਲੇ ਆਪਣੇ ਕੁਛ

ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ, “ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।... ਮੇਰਾ ਸਥਾਨ ਏਨਾ ਉਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਜਿਉਂਦਾ ਵੀ ਰਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਉਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸੁਭਾਗਾ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।”

ਉਹਦਾ ਇਹ ਮਾਣ ਕਰਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵਾਜਬ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਕਰਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਫ਼ਾਂਸੀ ਮਗਰੋਂ ਨੇਤਾ ਜੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਨਵ-ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।” ਗੋਆ ਵਿਚ ਪੁਰਤਗਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਈਸ਼ਤੂ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਦੂਰ ਪੰਜਾਬੋਂ ਉਹਨੂੰ ਇਥੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲੈ ਆਈ ਹੈ? ਉਹਨੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, “ਅਸੀਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।”

ਅੱਜ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਸਮਾਜ ਜਿਸ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਜਿਸ ਔਝਤ ਵਿਚ ਭਟਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਰਾਹ ਸਦਾ-ਜਵਾਨ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੈਰ-ਚਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਚੱਲਣਾ ਹੈ।

ਘੋੜੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਨੂੰ 106 ਸਾਲ ਤੇ ਲਗਭਗ 6 ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ 82 ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ। ਲੋਕ-ਮਨ ਵਿਚ ਪਰ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਯਾਰ-ਬੇਲੀ ਅਤੇ ਵੀਰ-ਭਰਾ ਵਾਲੀ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸੇ ਲੋਕ-ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪੱਖੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੁੱਟ-ਪਾਊਆਂ ਦਾ ਕੱਟੜ ਵਿਰੋਧੀ ਰਿਹਾ, ਵੇਟਾਂ ਦੇ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਵੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਜਪਦੇ ਹਨ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ ਦਿਲੀ ਪਿਆਰ-ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਫਿਲਮਾਂ, ਬੁੱਤਾਂ, ਚਿੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਆਦਿ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਅਮਰ ਕਹਾਣੀ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਨਗਰ ਨਗਰ, ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਹਿਰ ਉਹਦੇ ਬੁੱਤ ਚੌਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਨਤਕ ਮੰਗ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦਿਆਂ 2008 ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਉਹਦਾ 18 ਫੁੱਟ ਉਚਾ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਬੁੱਤ ਸੰਸਦ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਦੇ ਬੁੱਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਤੇ ਦੱਤ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਭਵਨ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਏਨੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਅੱਜ ਵੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਕਿੰਨਾ ਉਚਾ ਤੇ ਆਰਦਰਸ਼ਕ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ 2008 ਵਿਚ ਹੀ ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਸਾਲੇ ‘ਇੰਡੀਆ ਟੂਡੇ’ ਨੇ “ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਭਾਰਤੀ” ਚੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਰਾਏ-ਸੁਮਾਰੀ ਕਰਵਾਈ, ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਉਹਨੂੰ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਅਤੇ ਨੇਤਾ ਜੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਬੋਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਮੱਤ ਹਾਸਲ ਹੋਏ! ਇਕ ਲੋਕਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਹਨ,

ਚੜ੍ਹ ਫਾਂਸੀ ‘ਤੇ ਝੂਲ ਗਏ ਲਾੜੇ,
ਪੈਸ ਪਾਲੀ ਕਸਮਾਂ ਦੀ!

ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼-ਰਫਤਾਰ ਪਾੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਹਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਨੋਟ-ਬੁਕ ਤੋਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਅਨਗਿਣਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਵਾਲੇ, ਟੁਕਾਂ ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਅੰਤਲੇ ਸਾਹ ਤੱਕ ਉਹ ਰਸੀਆ ਪਾਠਕ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਈ ਲਿਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ, ਉਸ

ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਹ ਲੈਨਿਨ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਆਪ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ, ਦੇਸ-ਭਗਤ ਲਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਕ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਲਿਖਿਆ। ਮਲਵਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੜੈਚ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 50 ਰਚਨਾਵਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਮਾਸਿਕ ਰਸਾਲੇ ‘ਕਿਰਤੀ’ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ।

ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਅਨੇਕ ਰਚਨਾਵਾਂ, ਦੁਵਰਕਿਆਂ, ਪੈਂਫਲਿਟਾਂ ਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਨਾਇਕ ਬਣਦਾ। ਉਹਦੀ ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਨੇਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਗੀਤਾਂ, ਨਾਟਕਾਂ ਤੇ ਨਾਵਲਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਹਿਤਕ ਫਹਿਬਰ ਉਹਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਉਰਦੂ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੱਕ ਬੰਗਾਲੀ, ਮਰਾਠੀ ਤੇ ਸਿੰਧੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਚਾਨਣ ਤਾਂ ਇਕਦਮ ਤਾਮਿਲ, ਤੇਲਗੂ, ਕੰਨੜ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤੀ ਤੱਕ ਵੀ ਜਾ ਪੁੱਜਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਕਰਨੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਿੱਕ ਵਿਚ ਪਾਏ ਗਏ ਚੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮੋਟ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਲੇਖਕ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਇਕ ਲੈ ਕੇ ਚਰਚਿਤ ਨਾਵਲ ‘ਸਤਲੁਜ ਵਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ’ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਫ਼ੋਕਰ-ਫ਼ਕੀਰ ਕਵੀ ਬਾਬਾ ਨਜ਼ਮੀ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਕਾ ਭਰਾ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ ਬਣਨ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ,

ਨੱਚਾਂ ਗਾਵਾਂ ਭੰਗੜੇ ਪਾਵਾਂ

ਦੇਗਾਂ ਚਾੜ੍ਹਾਂ ਰਾਤ ਦਿਨੇ।

ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ

ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਤਾਏ

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ

ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਪੈਰ ਧਰੇ

ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਆਸ ਕਰੇ!

ਲੋਕ-ਮਨ ਵਿਚ ਵਸੇ ਹੋਏ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਦਾ-ਜਵਾਨ ਸਰੂਪ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕਾਵਿਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਘੋੜੀਆਂ ਹਨ। ‘ਘੋੜੀ’ ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਭਰੂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਗੀਤ ਹੈ। ਕੁੜੀ ਵਾਲੇ ਘਰੋਂ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਦੀ ‘ਸਾਹਾ ਚਿੰਨੀ’ ਆਉਣ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲੇ ਘਰ ਹਰ ਰਸਮ ਸਮੇਂ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਗੀਤ ਨੂੰ ਘੋੜੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਤਰੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਭੈਣਾਂ ਘੋੜੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਟਣਾ ਮਲਣ, ਨ੍ਹਾਈ-ਧੋਈ, ਲਾੜੇ ਨੂੰ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਘੋੜੀ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ, ਭਾਵ ਸਜਾਉਣ-ਸ਼ਿੰਗਾਰਨ ਅਤੇ ਲਾੜੇ ਨੂੰ ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਦ-ਸ਼ੀਰ ਸਿੱਧੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਬੇਸ਼ੁੱਰੇ ਗਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਕੰਨ-ਪਾੜਵੇਂ ਢੋਲ-ਬਾਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਘੋੜੀ ਘਰ ਘਰ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਵਿਆਹ-ਸਾਹੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ-ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਚੁੱਝੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਹੋਰ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਘੋੜੀ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਮੈਂ ਆਪ ਸੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਚੱਲਿਆ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਲੋਕ-ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਗੀ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਗਨਾਂ ਨਾਲ ਘੋੜੀ-ਚੜ੍ਹਿਆ ਸਿਹਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਸਜਿਆ-ਧਜਿਆ ਲਾੜਾ ਸੀ ਜੋ ਮੌਤ ਲਾੜੀ ਨੂੰ ਵਰਨ ਚੱਲਿਆ ਸੀ। ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ,

ਜਿਸ ਫ਼ਾਂਸੀ ਦੇ ਰੱਸੇ ਨੂੰ

ਤੂੰ ਲਾੜੀ ਵਾਂਗ ਚੁੰਮਿਆ

ਉਹ ਅਨੰਤ ਕਾਲਾਂ ਤੀਕ

ਸੁਹਾਗਣ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ!

ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ‘ਘੋੜੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ’ ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪੰਜਾਹ ਰਚਨਾਵਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕਾਵਿ’ ਵਿਚ ਕੁਛ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 168 ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕੁਛ ਘੋੜੀਆਂ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਛ ਲੋਕਗੀਤਾਂ ਵਾਂਗ ਜਜ਼ਬਿਆਂ-ਗੁੱਧੇ ਅਗਿਆਤ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਸ਼ਮੇ ਬਣ ਆਪਮੁਹਾਰੀਆਂ ਵਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੁੱਤ

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਗੋਯਾ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ

ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ

ਪਿਤਾ ਛੱਜੂ ਮੱਲ ਦੇ ਘਰ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਦਾ ਜਨਮ 1633 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਪਿਤਾ ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦਰਦਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਦਾਰਾ ਸ਼ੁਕੋਹ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਨੇ ਕੰਧਾਰ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਉਤੇ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਛੱਜੂ ਮੱਲ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਗਜ਼ਨੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਦਾ ਬਚਪਨ ਗਜ਼ਨੀ ਵਿਚ ਬੀਤਿਆ ਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਆਹਲਾ ਉਸਤਾਦਾਂ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ।

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਫੋਨ: 91-94642-51454

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸ਼ੱਕੀ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਭਾਰਾ ਦਾਰਾ ਸ਼ੁਕੋਹ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਰਾ ਸ਼ੁਕੋਹ ਦੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਬੰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚ ਕੇ ਦੋ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਦ ਵਜੋਂ ਨਾਲ ਲੈ ਮੁਲਤਾਨ ਆ ਵਸੇ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਵੇਲੀ ਖਰੀਦ ਲਈ। ਇਹ ਪਠਾਣ ਵੀ ਇਸ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਵਸ ਗਏ। ਪਠਾਣ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਗਾ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਗਾ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਥੇ ਵਸਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਬਸਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਆਗਾਪੁਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਆਗਾ ਸ਼ਬਦ ਪਸ਼ਤੋ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਆਕਾ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਣਿਆ, ਆਕਾ ਮਾਇਨੇ ਮਾਲਕ।

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਸਨ ਪਰ ਜਿਸ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਸੁਰਧਾਵਾਨ ਨਿਤਨੇਮੀ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਧੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਨੇ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਕਬੂਲਿਆ। ਦੋ ਬੇਟੇ-ਵੱਡਾ ਲਖਪਤ ਰਾਇ 1673 ਈ. ਵਿਚ ਤੇ ਛੋਟਾ ਲੀਲਾ ਰਾਮ 1675 ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਇਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਸੱਤ ਤੇ ਨੌਂ ਸਾਲ ਛੋਟੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਤੇਤੀ ਸਾਲ ਵੱਡੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ 1708 ਵਿਚ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ, ਉਦੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨਾਂਦੇਤ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ

ਡਾ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਇਸ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ। ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਡਾ. ਪੰਨੂ ਨੂੰ ਨਸਰ ਉਤੇ ਨਿਵੇਕਲਾ ਆਬੂਰ ਹਾਸਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਰਵਾਨੀ ਭਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਠਕ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਹੱਦ ਮੁਤੱਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਪੰਨੂ ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਇਕੋ ਸਾਹ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਗੋਯਾ ਬਾਰੇ ਬਹੁਮੁੱਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਬੁਲੰਦ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਵੀ ਰਚਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। 1712 ਈ. ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਖੇ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਜੇ ਮੇਲਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੱਧਕਾਲੀ ਇਰਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਰੂਮੀ, ਸਾਅਦੀ, ਸ਼ੀਰਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਫਿਰਦੌਸੀ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤਸ਼ਬੀਹਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਭਾਰਤੀ ਕਵੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਕਾਲੀਦਾਸ ਅਤੇ ਰਬਿੰਦਰਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਵਾਲਾ ਰੁਖ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਰ ਆਪਣੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਸਦਾ ਹੈ,

ਹਵਾਇ ਬੰਦਗੀ ਆਵੁਰਦ ਦਰ ਵਜੂਦ ਮਰਾ।

ਵਗਰਨਾ ਜੋਕਿ ਚੁਨੀ ਆਮਦਨ ਨਬੂਦ ਮਰਾ।

(ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਇਆ, ਇਥੇ ਆਉਣ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸ਼ੌਂਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।)

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸ਼ਿਅਰ ਡੂੰਘੇ ਰਹੱਸ ਵਿਚ ਉਤਰਦੇ ਹਨ,

ਨਾਬੂਦ ਹੋਚ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਾ ਜ਼ਿ ਆਸਮਾਨੋਂ ਜ਼ਮੀਂ।

ਕਿ ਸ਼ੌਂਕਿ ਰੂਇ ਤੂ ਆਵੁਰਦ ਦਰ ਸਜੂਦ ਮਰਾ।

(ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੇਰੇ ਦੀਦਾਰ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਜਦੇ ਵਿਚ ਡੇਗ ਦਿੱਤਾ।)

ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਖੁਦ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਲਾਮਿਸਾਲ ਸ਼ਾਇਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, “ਅਰਬਾਂ ਦੇ ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਫੁਲ ਖਿਤਾਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਝੜ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਸ਼ਿਅਰ, ਹਰ ਗਜ਼ਲ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਰੱਬੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੀਵਾਨ ਅੰਦਰ ਹਰੇਕ ਬੰਦ ਤਾਲੇ ਦੀ ਚਾਬੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਰੱਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ।”

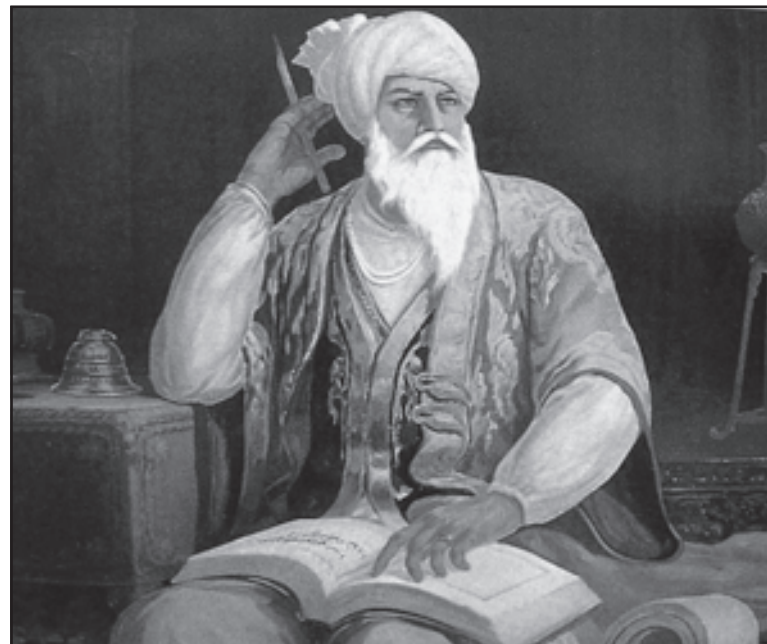
ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜਰਮਨ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਫਰਾਂਜ ਕਾਫਕਾ ਦਾ ਕਥਨ ਦੇਖੋ, “ਕਿਲੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਜੰਦਰਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਜੰਦਰਾ ਨਾ ਆਪ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਿੱਤਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਸ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ।” ਪੂਰਬੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਰਹੱਸ ਦਾ

ਫਰਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਕਥਨਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ ਹੈ।

ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਬੀਜ ਦਿਲ, ਰੂਹ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਚਸ਼ਮਾ ਫੁੱਟ ਪਿਆ ਜੋ ਮੁਤ ਰੁਕਿਆ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਅਰ ਹੈ, ਮਨ ਚਿਹ ਜ਼ੋਰਾ ਮੁਸ਼ਤ-ਇ-ਅਜ਼ ਖਾਕਿ ਗਰੀਬ।

ਈ ਹਮਾ ਦੌਲਤ ਜੋ ਮੁਰਸ਼ਦ ਸੁਦ ਨਸੀਬ। (ਮੈਂ ਓਪਰੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮੁੱਠ ਦਾ ਕਿਣਕਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਸੀਬ ਹੋਇਆ ਹੈ।)

ਉਜੈਨ ਵਾਸੀ ਕਾਲੀਦਾਸ ਨੇ ਮੇਘਦੂਤ ਵਿਚ

ਲਿਖਿਆ, ਮੇਰੀ ਉਜੈਨੀ ਏਨੀ ਸੁਹਣੀ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਪਤਾ ਕੀਤਾ। ਇਥੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਰਿਸੀ ਤਪ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਰੱਬ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਚਾਹੀ ਵਸਤ ਮੰਗਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਰਿਸੀਆਂ ਨੇ ਸੁਰਗ ਵਿਚੋਂ ਹਿੱਸਾ ਮੰਗਿਆ। ਸੁਰਗ ਦਾ ਇਕ ਟੋਟਾ ਕੱਟ ਕੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਭੇਜਦਿਆਂ ਰੱਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਉਜੈਨੀ ਰੱਖਣਾ।

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲ ਅਨੰਦਪੁਰ

ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਫਰਸਤ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਜਾਣਾ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਜਾਉਗੇ ਤਾਂ ਦੇਖੋਗੇ, ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਮੰਗਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਵੰਡਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ, ਉਚੀ ਥਾਂ ਉਸਰਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੂਰੋਂ ਜਦੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਲਗਦੇ ਜਿਵੇਂ ਅਸਮਾਨੀ ਚਾਦਰ ਦੀ ਇਕ ਕੰਨੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਪਰ ਚੁਕ ਦਿਤੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਅਸਮਾਨੋਂ ਪਾਰ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦਿੱਸਿਆ ਹੋਵੇ। ਧਰਤੀ ਉਤਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਨੰਦਪੁਰੀ।

ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਦੀਵਾਨਗੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਖੀਏ,

ਗੋਯਾ ਖਾਮੋਸ਼ ਬਾਸ਼ ਕਿ ਸੌਂਦਾਇ ਇਸ਼ਕਿਯਾਹ
ਤਾ ਈਂ ਸਰ ਅਸਤ ਅਜ਼, ਸਰਇ ਖੁਦ ਵਾ ਨਮੀ ਕੁਨੀਮ।

(ਗੋਯਾ ਹੁਣ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਿਬੂਬ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਪਾਗਲਪਣ ਸਿਰ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਿਰ ਰਹੇਗਾ ਸੁਦਾਅ ਨਾਲ ਰਹੇਗਾ।) ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਸਵੈ-ਕਥਨ ਹੈ,

ਸ਼ੇਅਰਿ ਗੋਯਾ ਬੇਸ਼ ਅਜ਼ ਸ਼ੀਰੋ ਸ਼ਕਰ

ਮੇਵਾ ਦਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਂ ਬਾਸ਼ਦ ਲਜ਼ੀਜ਼।

(ਗੋਯਾ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਦੁਧ ਖੰਡ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਿੱਠੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਸੁਆਦਲੇ ਮੇਵੇ ਹਨ।)

ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕਥਨ ਹਾਫਿਜ਼ ਸ਼ੀਰਾਜ਼ੀ ਦਾ ਹੈ,

ਹਾਫਿਜ਼ ਜੈ ਤੁਰਫਾ ਸ਼ਾਖ-ਇ-ਬਨਾ

ਤੀਸਤ ਕਿਲਕ ਤੂ

ਕਸ਼ਇ ਮੇਵਾ ਦਿਲ ਪਜ਼ੀਰ ਤਰ ਅਜ਼

ਸ਼ਹਿਦੇ ਸ਼ਕਰ ਅਸਤ।

(ਤੇਰੀ ਕਲਮ ਕਿਸ ਲੱਕੜ ਦੀ ਟਾਹਣੀ ਹੈ ਹਾਫਿਜ਼ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਸ਼ਹਿਦ ਅਤੇ ਖੰਡ ਨਾਲੋਂ ਮਿੱਠਾ ਹੈ।)

ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਿਆਇਲੀ ਸਾਹਮਣੇ ਬੰਦਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਿਉਂ ਹੋਵੇ?

ਮਾ ਨਮੇ ਲਾ ਫੀਮ ਅਜ਼ ਜੁਹਦੇ ਰਿਆ

ਗਰ ਗੁਨਾਹਗਾਰੀਮ ਹੱਕ ਬਖਸ਼ਦਾ ਅਸਤ।

(ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਨੇ ਲਿਆ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ, ਮਾਲਕ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ ਹੈ।)

ਹਰ ਕਿਸ ਜੇ ਖੁਦਾਇ ਖਵੈਸ਼ ਚੀਜ਼ ਮੀ ਖਵਾਹਦ ਗੋਯਾ ਜੋ ਖੁਦਾ ਯਾਦਿ ਖੁਦਾ ਮੀ ਖਵਾਹਦ।

(ਜੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਉਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰੱਬ ਤੋਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਗਦਾ ਹੋਵੇ।)

ਦੀਗਰੇ ਰਾ ਅਜ਼ ਕੁਜ਼ਾ ਆਰੇਮ ਮਾ

ਸ਼ੌਰ ਦਰ ਆਲਮ ਯਕੇ ਅਫਗੰਦਾ ਅਸਤ।

ਸਦਾ-ਜਵਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਤੋਂ ਜਾਰੀ)

ਰਚਨਾਕਾਰ ਇਕ-ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਉਰਦੂ ਜਾਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਸਭ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਦਵਰਕਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਾਪ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਉਰਦੂ ਕਵੀ ਸੁਖਦੇਵ ਵਰਮਾ ‘ਕੁੰਦਨ’ ਨੇ ਜੋ ਘੋੜੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖ ਕੇ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਮਗਰੋਂ 30 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੇ ਅੰਤਲੇ ਬੋਲ ਸਨ,

ਮਰਦ-ਏ-ਮੈਦਾਨ ਚਲ ਦੀਆਂ

ਸਰਦਾਰ ਤੇਈਸ ਮਾਰਚ ਕੋ।

ਮਾਨ ਕਰ ਫ਼ਾਂਸੀ ਗਲੇ ਕਾ ਹਾਰ

ਤੇਈਸ ਮਾਰਚ ਕੋ।...

ਹੰਸਤੇ ਹੰਸਤੇ ਜਾਨ ਦੇਤੇ

ਦੇਖ ਕਰ ‘ਕੁੰਦਨ’ ਇਨਹੋਂ,

ਪਸਤ ਹਿੰਮਤ ਹੋ ਗਈ ਸਰਕਾਰ

ਤੇਈਸ ਮਾਰਚ ਕੋ।

‘ਕਮਾਲ’ ਨਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਕਵੀ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੰਦਨ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੀ

ਛਾਪੀ ਘੋੜੀ ਉਤੇ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ 1931 ਨੂੰ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਅਰੰਭਿਕ ਬੋਲ ਸਨ, ਸੁਖਦੇਵ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕੇ ਦੀਵਾਨੇ ਬੇ। ਹੰਸ ਹੰਸ ਕਰ ਬੂਲੇ ਫ਼ਾਂਸੀ ਪਰ ਭਾਰਤ ਕੋ ਮਸਤਾਨੇ ਬੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਤੇ ਵਧੀਆ ਘੋੜੀ ਮੇਲਾ ਰਾਮ ਤਾਇਰ ਨਾਂ ਦੇ ਲੋਕ-ਕਵੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਦੁੱਖ-ਦਰਦ ਤਾਂ ਹੋਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਬੜੀ ਤਿੱਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਵਿਆਹ ਦੀ ਘੋੜੀ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਵੇਕਲੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਭਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜਿਸ ਹਰੀ ਕਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਵੀ ਨੇ ਸਾਂਝ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਾਨਵੇਕੇਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਗਵਰਨਰ ਉਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਕੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ, 23 ਮਾਰਚ 1932 ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਇਰ ਨੇ ਟਾਂਗੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੀ ਇਹ ਰਚਨਾ ਭਰੇ

ਬਾਜ਼ਾਰ ਗਾਈ ਸੀ,

ਆਵੇ ਨੀ ਭੈਣੇ ਰਲ ਗਾਵੀਏ ਘੋੜੀਆਂ,

ਜੰਜ ਤੇ ਹੋਈ ਏ ਤਿਆਰ ਨੀ ਹਾਂ।

ਮੌਤ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਪਰਨਾਵਣ ਚੱਲਿਆ,

ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸਰਦਾਰ ਨੀ ਹਾਂ।

ਫ਼ਾਂਸੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ ਵਾਲਾ ਖਾਰਾ ਬਣਾ ਕੇ,

ਬੈਠਾ ਤੂੰ ਚੌਕਤੀ ਮਾਰ ਵੇ ਹਾਂ।

ਹੰਝੂਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਭਰ ਨੁਵੇ ਘੜੋਲੀ,

ਲਹੂ ਦੀ ਰੱਤੀ ਮੋਹਲੀ ਧਾਰ ਵੇ ਹਾਂ।

ਫ਼ਾਂਸੀ ਦੀ ਟੋਪੀ ਵਾਲਾ ਮੁਕਟ ਬਣਾ ਕੇ,

ਸਿਹਰਾ ਤੂੰ ਬੱਧਾ ਝਾਲਰਦਾਰ ਵੇ ਹਾਂ।

ਜੰਡੀ ਤੇ ਵੱਢੀ ਲਾਤੇ ਜ਼ੋਰ ਜੁਲਮ ਦੀ,

ਸਬਰ ਦੀ ਮਾਰ ਤਲਵਾਰ ਵੇ ਹਾਂ।

ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਰਬਾਲੂ,

ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਤੂੰ ਹੀ ਵਿਚਕਾਰ ਵੇ ਹਾਂ।

ਵਾਗ-ਫੜਾਈ ਤੈਥੋਂ ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਲੈਣੀ,

ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਉਧਾਰ ਵੇ ਹਾਂ।

ਹਰੀ ਕਿਸ਼ਨ ਤੇਰਾ ਬਣਿਆ ਵੇ ਸਾਂਝੂ,

ਢੁੱਕੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕੋ ਵਾਰ ਵੇ ਹਾਂ।

ਪੈਂਤੀ ਕਰੋੜ ਤੇਰੇ ਜਾਂਜੀ ਵੇ ਲਾਤਿਆ,

ਕਈ ਪੈਦਲ ਤੇ ਕਈ ਸਵਾਰ ਵੇ ਹਾਂ।

ਕਾਲੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜੰਜ ਜੁ ਤੁਰ ਪਈ,

‘ਤਾਇਰ’ ਵੀ ਹੋਇਆ ਏ ਤਿਆਰ ਵੇ ਹਾਂ।

ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ, ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਸਨ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਸਾਲ 2013 ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮਿਸਾਲੀ ਘੋਲ 'ਗਦਰ ਲਹਿਰ' ਦੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਰ੍ਹੇ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗਦਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੌਮੀ ਕਾਜ ਵਿਚ ਪਾਏ ਗਏ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਭਰਵੀਂ ਚਰਚਾ ਛਿੜੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਸਿੱਖਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਪਿਛੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬਾ ਸਿੱਖੀ ਸੋਚ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸੇ ਨੁਕਤਾ-ਨਿਗ੍ਰਾ ਤੋਂ ਪੁਸਤਕ 'ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਕੌਣ ਸਨ?' ਲਿਖੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ ਗਦਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਫਿਰਕੇ ਜਾਂ ਧਰਮ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਛਪੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੰਬੇ ਲੇਖ ਪਾਠਕ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸ. ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਬਣਦੀ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ 320 ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਮੋਟੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਕਈ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਲੇਖ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਸਮੁੱਚਾ ਮੁੱਲਕਣ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ਼ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚਲੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਹੀ ਮੇਰਾ ਤਬਸਰਾ ਰਹੇਗਾ।

ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ: ਜੇ ਤਾਂ ਇਤਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਕਿ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪਕਿਆਈ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ

ਅਭੈ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-98783-75903

ਦੇ ਸਿਰਤ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਲਈ ਸਿੱਖ ਪਿਛੋਕੜ ਸਹਾਈ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਕੜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਜੁਝਾਰੂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਹੋ ਕੇ 'ਹੀ' ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ।" ਇਥੇ ਸ਼ਬਦ 'ਹੀ' ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੰਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇਕ ਇਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਸੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਰੋਤ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਦੀ ਤੇ ਉਥੋਂ ਫਿਰ ਗਦਰ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੋਂ ਹੀ ਗਦਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ?

ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੰਡੀ ਗਿਣਤੀ ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਗਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਜੁਝਾਰੂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਕੀ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਤਾਂ ਸੰਗਰਾਮ ਕੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਸਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 90% ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 9% ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸਾਨੂੰ ਸੱਚਾਈ ਸਮਝਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਜਿਸ ਪੱਛਮ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਕੋਸਣਾ ਫੈਸਲਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਦੇਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਸੀ। ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਕੇ ਹੋਏ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਲਕ ਗੁਲਾਮ ਹੈ। ਗੁਲਾਮੀ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਭੇਦ ਹੀ ਉਥੇ ਸੀ। ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਜੁਝਾਰੂ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹਿੰਮਤ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਬੰਦ ਵਿਚ ਹੀ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਦੂਜੀ ਏਨੀ ਹੀ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗਦਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯਾਦ ਵਿਚੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਖਾਰਜ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।" ਉਹ ਠੀਕ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਸਿਰਫ਼ 50 ਸਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਦਰੀ ਸੂਰਮੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਸਾਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਲੇਖਕ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ 'ਦੂਜੀ ਨਿੰਦਣਯੋਗ

ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ' ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਖੱਬੇਪੱਖੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਵਿਸਾਰਨਾ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਤਾਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਗਦਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੀਤ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਟੇਜਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਜਲਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਕਦੇ ਢਾਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਬਣੇ। ਕਾਰਣ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨਹੀਂ, ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਹਿਰ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ।

ਜੇ ਖੱਬੇਪੱਖੀ 'ਅਣਮਤੀਏ' ਵੀ ਗਦਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਯਾਦ ਵਿਚੋਂ ਵਿਸਾਰ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ, ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਨਾ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਤਨੀ ਮੋਟੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਾ ਪੈਂਦੀ। ਫਿਰ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਬਾਰੇ 'ਕੌਣ ਸਨ' ਨਾਲੋਂ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ 'ਕਿਹੜੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ?'

ਅਖੌਤੀ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਖੁੱਸਣ ਦੀ ਅਖੌਤੀ ਰੰਜਸ਼: ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਕੁੱਦਣ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਹਿਮ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੱਡਾ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਥੇ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁੱਸਾ ਧਰਤੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਨੁੱਕਰੇ, ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਭਾਝਤ ਬਣਿਆ। ਦੂਜਾ, ਇਸ ਗੁੱਸੇ ਨੇ 60 ਸਾਲ ਦਾ ਸਬਰ ਕਿਉਂ ਰੱਖਿਆ? ਲਾਹੌਰ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ 6 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਭੜਕੇ ਗਦਰ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਝ ਗਏ ਸਨ, ਦਿੱਲੀ ਹਾਰ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਤਾਜ਼ਾ ਸੀ ਤੇ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਸੌਖਾ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਵਾਲਾ ਸੀ।

ਸਭਰਾਵਾਂ ਤੇ ਮੁਦਕੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਬਾਰੇ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਟਿੱਪਣੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਜਨਰਲ ਗਡ ਦੀ ਮੁਰਖਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਈਫ਼ਲ ਦਾ ਕੁੰਦਾ ਵਿਖਾ ਕੇ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।" ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਇਤਨਾ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੇ ਸਾਲਾਂਬੰਧੀ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਰਹੇ ਪਰ ਦੂਜੀ ਐਂਗਲੋ ਸਿੱਖ ਜੰਗ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੀ ਖੇਡ ਰਹੀ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ 'ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਲੇ ਨਿਵਾਏ ਸਨ ਢੇਰ ਮੀਆਂ' ਪਰ ਉਹ ਕਿਲੇ ਨਿਪੋਲੀਅਨ ਦੇ ਕਿਲੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜਰਨੈਲ ਸਿੱਧੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਉਹ ਜੰਗ ਹਿੰਦ-ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਮੇਤਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਪੰਜੀਵਾਦ ਦਾ ਸੀ, ਪਰੰਪਰਾਵਾਦ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦਾ ਸੀ। ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਾਰਨਾ ਹੀ ਸੀ, ਚਾਹੇ 'ਸਰਕਾਰ' ਹੁੰਦੀ ਚਾਹੇ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਹਾਂ, ਜੇ 'ਸਰਕਾਰ' ਦੇ

ਹੁੰਦਿਆਂ ਫੌਜਾਂ ਹਾਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਤੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚਾਰ ਰਾਣੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜ ਦਾਸੀਆਂ ਬਚ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਤੀ ਦੀ ਰਸਮ ਉਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗ ਚੁਕੀ ਸੀ।

ਸਤੀ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਬਾਰੇ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਣੀਆਂ ਹੀ ਸਤੀ ਹੋਈਆਂ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣੀਆਂ ਤੇ ਦੂਜਾ, ਕੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਭ ਕੌਮ ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਕਈ ਜਰਨੈਲ ਤੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਸਤੀ ਵਾਲਾ ਚੋਲਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਚਿਤਾ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਛਲਦੇ ਸਨ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੱਚੀਮੁੱਚੀ ਕਿ ਡਰਾਮਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਬਰਦਸਤੀ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਰੋਕਿਆ ਜੇ ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਮਾਸਟਰ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਉਤੇ ਜਾਨੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਰੰਜਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਵੇਖੋ ਸਿਰਫ਼ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਰੰਜਸ਼ ਜਾਗਿਆ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਈਚਾਰੇ- ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?" ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿੱਥੇ ਜਾਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ 1857 ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਸਾਰਾਗੜੀ ਤੇ ਯੂਪਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਲੜਾਈਆਂ

ਆਪਣਾ ਵੀ ਡੋਲਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦਾ ਰੁਲਣਾ: ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਪੂਰੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਸੀ, 'ਕਿਸ ਬਿਧ ਰੁਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ' ਤੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੀ ਟੈਂਸ਼ਨ ਨਾ ਲਵੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੁਲਣਾ ਹੀ ਰੁਲਣਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਅੱਜ ਰੁਲੇ ਕੋਈ ਕੱਲ੍ਹ। ਉਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। ਸ਼ਖਸੀ ਹਕੂਮਤ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਪਰੀਤ ਸ਼ਬਦ ਹਨ।

ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਬਾਜ਼ੀ: ਚਰਚਾ ਹੇਠਲੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕਾਫ਼ੀ ਖੋਜ ਬੀਨ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਇਤਨੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ (ੳ) ਧਰਮ ਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਤਨੇ (ਅ) ਧਰਮ ਦੇ ਵਗੈਰਾ ਵਗੈਰਾ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਸਾਫ਼ ਗਿਣਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 90% ਸਿੱਖ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਪੋਚਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਕਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 90% ਜੱਟ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਹੈ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਹਨ, ਉਹ ਸਹੀ ਅੰਕਤਾ ਦੱਸ ਸਕਣਗੇ। ਫਿਰ ਜੇ ਸਾਫ਼ ਜਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 90% ਜੱਟ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, ਜੱਟਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੋਝੀ ਸੋਚ ਕਿਉਂ? ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ? ਕਹਿਣਗੇ 'ਕਿਉਂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ' ਇਹ

ਗਦਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਸਿੱਖ ਸਨ। ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਕੋਈ ਵੰਡੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਰੁਕਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਦਰਅਸਲ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਇਕੋ ਵਕਤ ਕਈ ਰੁਤਬੇ ਤੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੋ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਮੈਚ ਵੇਲੇ ਹਰ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੁਲਕ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਂਤ, ਸ਼ਹਿਰ, ਧਰਮ, ਜਾਤ ਜਾਂ ਗੋਤ ਦਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁਧ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਅੰਜਾਮ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਬਤੌਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕੀਤਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸੂਬੇ, ਸ਼ਹਿਰ, ਇਲਾਕੇ, ਧਰਮ, ਜਾਤ ਜਾਂ ਗੋਤ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਰਨ ਜਾਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਗਲਬਾ ਰੁਚੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਤੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਕਿਤਾਬ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ ਜਾਤ ਪਾਤ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਪਰ ਲੱਗਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਜਾਤ ਪਾਤ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰ ਅਧੀਨ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਬੰਧਨ ਸਿਰਫ਼ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਖ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ। ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਜਾਤੀ ਆਧਾਰਤ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਦੁਖਦ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਹਾਂ। ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਦਰਜਨਾਂ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ ਖੜਕਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ

ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਦੋ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਕੰਧ ਸਾਂਝੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਅੰਤਰ-ਜਾਤੀ ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਕਥਿਤ ਸਵਰਨ ਜਾਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੈਰ ਸਵਰਨ ਜਾਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਦਾ ਸਹੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਖੋਜੀ ਹੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਤਨਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਆਧੁਨਿਕਤਾਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਲਫ਼ਜ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਗਾਲ੍ਹ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਜਬਰਦਸਤੀ ਪਗੜੀਆਂ ਉਤਰਵਾ ਕੇ ਟੋਪੀਆਂ ਪਹਿਨਾਉਣ ਦਾ ਡਟਵਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ, ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਜੇ ਟੋਪੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਬਰਦਸਤੀ ਪਗੜੀ

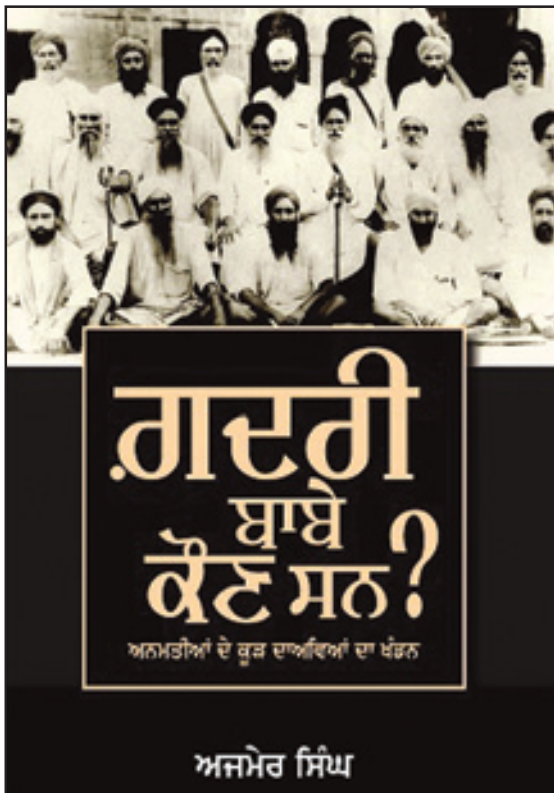
ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ

ਬਨਾਉਂਦੇ ਜਾਂ ਬੋਦੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੋਦੀਆਂ ਕਟਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖੀ ਅਸੂਲ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਸਲਾਹਣਯੋਗ ਕੰਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਵਰਨ ਤੇ ਗੈਰ ਸਵਰਨ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਪੰਗਤਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਡਟਵਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਇਕ ਹੀ ਪੰਗਤ ਬਣਵਾਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਧੁਨਿਕਤਾਵਾਦੀ ਤੇ 'ਅਣਮਤੀਏ' ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦਰਅਸਲ ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਾਂਝਾ ਦਾ ਵੀ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਵੀ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਕਿਤਨੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਬਲਕਿ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਪਤਾ ਤਾਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਿਤਨੇ ਕਿਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਿਤਨੇ ਕਿਸ ਧਰਮ ਦੇ। ਅਸਾਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਉਪਰ ਹਿੰਦੂ ਪਾਣੀ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ, ਐਚ. ਟੂ. ਓ. ਹਿੰਦੂ ਪਾਣੀ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਲੋਕ ਸਨ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਣੀ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਪੀ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਉਹ ਲੋਗ ਅਜਿਹਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਧੁਨਿਕਤਾਵਾਦ ਜਾਂ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਪਾਣੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤੀਜਾ ਘੜਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਆਧੁਨਿਕਤਾਵਾਦ ਨੇ ਕੂਲਰ ਤੇ ਟੂਟੀਆਂ ਲਗਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ ਜਾਂ ਬਿਸਲੇਰੀ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ।

ਨਾਂਵਾਂ ਦੇ ਅਗੇਤਰ ਸਰਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਤੇ ਭਾਈ ਵਗੈਰਾ: ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸ੍ਰੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਖੈਰ ਅਗੇਤਰ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੀ ਘੱਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ 'ਸ੍ਰੀ' ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਂਝਾ ਜਿਹਾ ਸਮਝ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਮ ਹੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਗੇਤਰ ਦੀ ਇਕ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਓਪਰੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਧਰਮ ਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਅਗੇਤਰ ਤਲਾਸ਼ਣ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਾਂਝਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ

(ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਖਾਤਿਰ ਜਾਨਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਈ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰ ਲੰਡਨ ਤੱਕ ਗਾਉਂਦੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਰਾਜ ਖੁੱਸਣ ਦਾ ਹਉਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਵਹਾਇਆ ਹੋਵੇ" ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਹਰ ਰਾਜ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ, ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਵਹਾ ਕੇ ਹੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਵਹਾਉਂਦਿਆਂ

ਉਹ ਆਦਮੀ ਤੇ ਔਰਤ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅੱਜ ਔਰਤ ਦੇ ਅਗੇਤਰ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹੇ ਜਾਂ ਕੁਆਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਹੱਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ। ਲਫ਼ਜ਼ 'ਸਾਖੀ' ਬਹੁਤ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਰੰਗਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਔਰਤ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ 'ਬੀਬੀ' ਲਫ਼ਜ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਹਰ ਉਮਰ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਔਰਤ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲਫ਼ਜ਼ ਭਾਈ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਜੇ ਮਕਬੂਲ ਹੋ ਸਕੇ। ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਲਫ਼ਜ਼ ਬਾਰੇ ਤੁਅੱਸਬ ਦੇ ਸ਼ੰਕੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਹੈ। ਉਥੇ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹਾਲ ਹੈ ਤੇ ਹਾਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ 'ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹਾਲ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ 'ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹਾਲ' ਹੈ, ਭਾਈ ਦੇ ਅਗੇਤਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ।

ਅਗੇਤਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਵਿਹਾਰੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹਰ ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖਰਾ ਵੱਖਰਾ ਅਗੇਤਰ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦੇ ਪੁਤਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹੜਾ ਅਗੇਤਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਾਂਵਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇਤਰ 'ਸਿੰਘ' ਬਾਰੇ: ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਨਾਂਵਾਂ ਦੇ ਅਗੇਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਿਛੇਤਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 'ਸਿੰਘ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਐਲਰਜੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਸਿੰਘ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ 'ਸਿੰਘ' ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਪਤੱਸੀ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਿੰਘ ਹਨ। ਗੱਲ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਪਛਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਜਾਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵੱਧ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਫਲਾਣਾ ਗਿੱਲ ਤੇ ਫਲਾਣਾ ਸੰਧੂ ਜਾਂ ਫਲਾਣਾ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਫਲਾਣਾ ਚੋਪੜਾ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਇਕ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਉਦਾਹਰਣ ਵੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਇਕ ਲੇਖਕ 'ਤਰਸੇਮ ਸ਼ਰਮਾ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਸਨ, ਪਹਿਲਾਂ 'ਕੁਮਾਰ' ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਹੁਣ 'ਸ਼ਰਮਾ' ਵੀ ਛੱਡ ਕੇ 'ਤਰਸੇਮ ਬਸ਼ਰ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਬਸ਼ਰ ਯਾਨਿ ਇਨਸਾਨ।

ਤੁਅੱਸਬੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਕਥਾ ਯਾਦ ਆਈ ਹੈ। ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਵਕਤ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਨੀ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਤਾਂ ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।' ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਸਿੰਘ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਏਧਰ ਵੀ ਮੁੜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਦਾ ਨਾਂ 300 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਿੱਖ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਲੇਖਕ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਪਿਛੇ ਦੇਵ ਲਗਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਰਾਮ, ਅਰਜਨ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਿੰਦੂ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਪੈਂਤੜਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰੇ!

ਧਰਮ ਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ: ਬੇਸ਼ੱਕ ਏਜੰਡਾ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੀ ਪਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਈ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਫਲਸਫ਼ਾਨਾ ਨੁਕਤੇ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਧਾਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਫਲਸਫ਼ਾਨਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਆਮ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸੋਧਿਆਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਰਮੀ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਕਹਿਣਾ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੈ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਇਖਲਾਕੀ ਮਾਲੀਅਤ ਖੋਹ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਏ। ਲੇਕਿਨ ਸਧਾਰਨ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆਂ ਇਕ ਧਰਮੀ ਬੰਦੇ ਵਾਸਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣਾ ਫਖ਼ਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਧਰਮੀ ਬੰਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਅਰਥ ਆਪਣੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰਹਿਤਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਉਤਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਾਜਕ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਵੇਖ ਕੇ ਨਾ ਲਿਹਾਜ਼ਦਾਰੀ ਵਰਤਣੀ ਤੇ ਨਾ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਰਹੁ ਰੀਤਾਂ ਵਿਚ

ਪਰਿਪੱਕ ਇਕ ਜੱਜ ਜੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਫਰੀਕਾਨ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਤੱਥਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਹੈ।

ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਧਿਆਪਕ-ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਅਫ਼ਸਰ-ਕਰਮਚਾਰੀ, ਦੁਕਾਨਦਾਰ-ਗ੍ਰਾਹਕ, ਡਰਾਈਵਰ-ਸਵਾਰੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਗੌਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਬੰਦੇ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਬੰਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ। ਇਨਸਾਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੱਚਾਈ, ਈਮਾਨਦਾਰੀ, ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣਾ ਹਰ ਧਰਮ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਹੀ ਫਰਜ਼ ਹਰ ਸਭਿਅਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਮੇਤ ਨਾਸਤਕਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸੱਚਾ ਧਰਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਵਿਪਰੀਤ ਸ਼ਬਦ ਕੇਵਲ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, "ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਬਗੈਰ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਕਹਿਣਾ, ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਖੜਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਨਾਚਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।" ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਅਨਾਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ। ਹਰ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਤਨੇ ਧਰਮ ਕਿਉਂ ਬਣਦੇ। ਲੇਕਿਨ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨਾਲ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੇ। ਨਾ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਵਿਹਾਰੀ ਰੂਪ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਠੀਕ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅੰਦਰ ਤੰਗ-ਨਜ਼ਰੀ, ਪੱਖ ਪਾਤ ਤੇ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ, ਕੋਈ ਵਜ੍ਹਾ ਤੇ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ।" ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ।

ਧਰਮ ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ: ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਈ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 'ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕਹਿਣਾ ਦਰੁਸਤ ਹੈ?' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਠੀਕ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ "ਇਹ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ।" ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਰੁਤਬੇ, ਉਸ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ, ਧਰਮ, ਜਾਤ, ਗੋਤ, ਕਿੱਤਾ, ਇਲਾਕਾ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ-ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਨਾਲ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਰੁਤਬੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੂਜੇ-ਤੀਜੇ 'ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ। ਸਾਡੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਗੋਤ ਤੇ ਜਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਪਹਿਲਾ ਨੰਬਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਗੋਤ ਜਾਂ ਜਾਤ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਕਿ "ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਹੋ?" ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਦੱਸ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਇਕੋ ਸਾਝੇ ਰਾਜ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹੋਣਾ ਇਕ ਇਤਫ਼ਾਕ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੰਦੇ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਬਦਲਦੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਵਿਹਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਜ ਧਰਮ ਵੀ ਇਤਫ਼ਾਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।" ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਯਾਨਿ ਹਰ ਧਰਮ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। ਸਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਤੇ ਇਹ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦੇ ਵਾਸਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਇਕ ਉਮਰ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹ ਵਿਚਾਰ ਸਕੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕੇ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਹੋ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ

ਇਹ ਵੀ ਇਤਫ਼ਾਕ ਹੈ।

ਕੋਈ ਫਲਾਨੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਧਰਮ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਪਸੰਦ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਧਰਮ ਵੀ ਓਹੀ ਸੀ। ਹਾਂ, ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਨਾ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਉਤਮ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀਆਂ ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ।

ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਭਾਰਤੀ ਹੋਣਾ ਇਕ ਇਤਫ਼ਾਕ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣਾ ਭਾਗ।' ਲੇਕਿਨ ਹਰ ਭਾਗ ਇਤਫ਼ਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸ ਇਤਫ਼ਾਕ ਨੂੰ ਭਾਗ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਵੈਸੇ ਇਤਫ਼ਾਕ ਉਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਗਮੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮਾਣ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਭਾਰਤੀ ਹੋਣ ਤੇ ਜਾਂ ਫਲਾਣੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਜਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਣ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਚੋਣ, ਖੋਜ ਜਾਂ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਚੀਜ਼ ਉਪਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਨਮ ਲੈਣ ਉਪਰ ਨਹੀਂ।

ਧਰਮ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ: ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੁਣ ਦੋ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਮਲੀ ਤੇ ਵਿਹਾਰੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੌਮੀਅਤ ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ

ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਲਫ਼ਾਜ਼ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਜੋ ਇਸ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੁੰਨ ਕਰ ਗਏ। ਲਿਖਦੇ ਹਨ, “ ‘ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪਤਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਸੋਚ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ।’ ਹੋਵੇਗੀ ਗਲਤ ਸੋਚ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ‘ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ’ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉਪਰ ਮਗਜ਼ ਖਪਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਹਿਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਜੁਮਲਾ ਹੈ, ‘ ‘ਇਹ ਸਿਧਾਂਤਕ ਕੁਰਾਹਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖ ਖਾੜਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਦਰਜਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਖਾੜਕੂਆਂ ਹੱਥੋਂ ਕਤਲ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ।’ ”

ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਉਪਰ ਕੌਮੀਅਤ ਭਾਰਤੀ ਲਿਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੌਮੀਅਤ ਦੇ ਖਾਨੇ ਅੱਗੇ ਭਾਰਤੀ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਵਾਹ 'ਚ, ਉਸ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਤਾਲੀਮ, ਸਿਹਤ, ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਆਵਾਜਾਈ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਉਸ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ, ਬੇਲੋੜੇ ਤੇ ਗੈਰ-ਵਿਹਾਰੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਇਬਾਰਤਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਇਕ ਬੰਦਾ ਇਕੋ ਵਕਤ ਸਿੱਖ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।' ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਵਰਣ-ਆਸ਼ਰਮ ਧਰਮ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਅਸੂਲ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਚੂਲ ਹੈ। ਜਾਤ ਪਾਤੀ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਖਾਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਮਾਨਵ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਆਪਣੀ ਹਿੰਦੂ ਹਸਤੀ ਛੱਡ ਕੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।" ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਮਾਨਵ ਦੇਖੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਚੂਲ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਜਾਤ ਪਾਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਅਤੇ ਜਿਤਨੇ ਕੁ ਸਿੱਖ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਨੂੰ, ਮਨ ਤੇ ਵਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ, ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ, ਓਨੇ ਕੁ ਹਿੰਦੂ ਵੀ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਧੁਨਿਕਤਾਵਾਦ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਅਸਰ ਹੋਣ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਲਫ਼ਾਜ਼ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਜੋ ਇਸ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੁੰਨ

ਕਰ ਗਏ। ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪਤਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਸੋਚ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ।" ਹੋਵੇਗੀ ਗਲਤ ਸੋਚ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ 'ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ' ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉਪਰ ਮਗਜ਼ ਖਪਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਹਿਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਜੁਮਲਾ ਹੈ, "ਇਹ ਸਿਧਾਂਤਕ ਕੁਰਾਹਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖ ਖਾੜਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਦਰਜਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਖਾੜਕੂਆਂ ਹੱਥੋਂ ਕਤਲ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ।" ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਖਾਂਤ ਆਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਲਹਿਜ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕ ਬਨਾਜਬ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਜੁਮਲੇ ਨਾਲ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਬ ਚੇਤੇ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੂੰਹੋਂ ਇਹੀ ਨਿਕਲਿਆ, 'ਹੇ ਰੱਬ', ਇਹ ਕੀ ਪੜ੍ਹ ਚਿਹਾ ਹਾਂ, ਸਿਧਾਂਤਕ ਕੁਰਾਹੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਸਜ਼ਾਏ ਮੌਤ?'

ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਸਿੱਖ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਇਕਤਾਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਬਹੁਵਾਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਦੂਸਰੇਪਣ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।" ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਹੈ ਦਿਲੀ ਸਤਿਕਾਰ? ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੋਚ ਬੇਪਸੰਦ ਹੈ? ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਨਿਹੱਥੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਸਫ਼ਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ, ਬਿਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ, ਦੂਰੋਂ ਖੜੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਕਿਧਰ ਦਾ ਖਾੜਕੂਪੁਣਾ ਹੈ? ਗਹਿਰੇ ਦੁੱਖ ਦੀ

ਹਨ। ਤਰਕਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਿਆਨ ਮੁਰਦਾ ਹੈ। ਤਰਕਾਂ ਦੀ ਕਾਇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਰ ਹੀ ਇਨਸਾਨੀ ਸਮਝ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਰਕ ਦੀ ਕਸਵੰਟੀ ਤੋਂ ਦੌੜਦਾ ਹਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਮਤੀ ਮਸ਼ਾਂਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦਾ ਤੇ ਚਾਹੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ?

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਇਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, "ਕੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਵ ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਅਤਿਆਚਾਰੀ ਤੇ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ ਸਨ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਰਾਜ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਪਸੰਦ?" ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਦੇਵੇ! ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, "ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹਕੀਕਤ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ।" ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਪਸੰਦ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਤਰਮੀਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਧੁਨਿਕ ਰਾਜ 'ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ' ਨਹੀਂ, 'ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ' ਜਮਹੂਰੀ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਪਸੰਦ ਹਨ।

ਇਸੇ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਲੇਖਕ ਅਗਲੇ ਵਾਕ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, "ਪੂਰਵ ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲ ਦੇ ਕਈ ਰਾਜ, ਮਾਨਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਨੁਕਤਾ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਬਿਹਤਰ ਸਨ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਬੁਰਾ ਲੱਗੇ ਪਰ ਇਹ ਕੌਰਾ ਵਹਿਮ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਇਕ ਵੀ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਘੱਟ ਤੇ ਕੋਈ ਵੱਧ ਦਮਨਕਾਰੀ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਦਮਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਖਸੀ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਿਆ, ਰਾਮ ਰਾਜ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਉਹ ਕਿਧਰੇ ਸੀ ਤਾਂ। 'ਮਾਨਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਬਲਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ? ਬਸ! ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਅਰਥ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸਨ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਮਹਿਲ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਬੁਨੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਮੱਧ ਕਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਬਣੇ, ਤਲਵਾਰ ਸਹਾਰੇ ਚੱਲੇ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋਏ।

ਜ਼ਿਕਰ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦਾ: ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਦੋ ਜਗ੍ਹਾ 1984 ਦੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੋਰਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ 'ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ' ਚਲਾਉਣਾ ਗ਼ਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵਾਜਬ ਸੀ। ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਲੜਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ 'ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਰਗਰਮੀਆਂ' ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀਆਂ ਸਨ? ਹਬਲੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, "ਸਿੱਖ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਦਾ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ।" ਉਹ ਗ਼ਲਤ ਹਨ। ਜੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਬਿਤ ਸਿੱਖ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, ਉਸ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਚ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਜੋੜ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦਾ। ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬੇ ਜਾਨ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਫੌਜੀ ਬੈਰਕਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ' ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਓਹਲੇ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨਿਹੱਥੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਸੋਚ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਹਿਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸੁੱਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨਿਆ ਸੀ।

ਫਿਰ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬੇ ਕੌਣ ਸਨ? ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਤੋਂ ਤਿਲਕਵੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਤਸੁਕਤਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੇਠਲੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਸਬਦਾਵਲੀ ਬਾਰੇ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇਕਤ ਤੇ ਸਬਕਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਮੈਂ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

ਪੰਨੂ ਅਤੇ ਪਰਾਗ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਅੰਕ 10 ਵਿਚ ਛਪੇ ਮੇਰੇ ਲੇਖ ‘ਗੁਰਦਿਆਲ ਬੱਲ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਚਿੰਤਨ ਦੀਆਂ ‘ਗੁੱਝੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ’ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਿੰ. ਅਮਰਜੀਤ ਪਰਾਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਛਪੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਬੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਬੱਲ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਨੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਲਿਖਤ ਸੈਂਸਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਿੰ. ਪਰਾਗ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ, ‘ਪ੍ਰਭਸ਼ਰਨਬੀਰ ਨੇ ਬਲ ਦੇ ਲੇਖ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਉਕਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦਾ ਇਹ ਢੰਗ ਇੰਜ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵਕਤਾ ਨੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਉਪਰ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਨਿਹੰਗਾਂ ਵੱਲੋਂ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ‘ਚ ਆਪਣੇ ਵਾਹਨਾਂ ਅੱਗੇ ਝੋਟੇ ਜੋੜਨ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੇ ਮਿਹਨੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਵੇ।’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੈਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਮਕਸਦ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਬੱਲ) ਦੀਆਂ ਇਰਾਨ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ।” ਪਰਾਗ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ‘ਬਲ ਦੇ ਲੇਖ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਉਕਾ ਕੋਈ ਗੱਲ’ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਕੁਥਾਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਅੱਖੀਂ ਘੱਟਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਚੁੱਕਾ

ਸਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਕਸਦ ਬੱਲ ‘ਦੀਆਂ ਇਰਾਨ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ।’ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਿੰ. ਪਰਾਗ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰੋਢ ਵਿਦਵਾਨ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ‘ਤੇ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ।

ਅਜ਼ਰ ਨਫੀਸੀ ਦੀ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ-ਭਿਆਲੀ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾ ਜੁਆਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, “ਲੇਖਕਾਂ-ਚਿੰਤਕਾਂ-ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਕੂਹਣੀ ਮੋੜ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।” ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਭੁਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜ਼ਰ ਨਫੀਸੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮੋੜ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਮੋੜ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ? ਅਜ਼ਰ ਨਫੀਸੀ ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਖੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਦੰਭੀ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪਰਾਗ ਸਾਹਿਬ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਹੇਤੇ ਲੇਖਕ ਮੁਹੰਮਦ ਮੋਹਾਦੇਸਿਨ ਦੀ ਜੁੰਡਲੀ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਢਹੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੋਖੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜੀਬ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ, “ਪ੍ਰਭਸ਼ਰਨਬੀਰ ਨੂੰ ਨਫੀਸੀ ਵਿਰੁਧ ਗੁੱਸਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਪੱਖੀ ਹੈ। ਹਾਂ, ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਪੱਖੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਬਾਗੀ ਮੌਲਵੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਥਾਂ ਗਣਤੰਤਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਯੁੱਧ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ

ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਮਦਦ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲੈਣ? ਜਦੋਂ ਸੂਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ, ਉਸ ਨੇ ਜਪਾਨ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਮਦਦ ਲਈ। ਕੀ ਨਾਜ਼ੀ ਗੱਠਜੋੜ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਕਰਕੇ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਗੱਦਾਰੀ ਸੀ? ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ‘ਚ ਸਿਆਸੀ ਪਨਾਹ ਲਈ ਹੈ, ਉਹ ਕਸੂਰਵਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏ?”

ਮੇਰਾ ਨਫੀਸੀ ਦੀ ਸਿਫਤ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਬੱਲ ਸਾਹਿਬ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਨੂ ਨੇ ਤਾਂ ਹਿੱਕ ਨੌਕ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਹਾਂ, ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਪੱਖੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਬਾਗੀ ਮੌਲਵੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਥਾਂ ਗਣਤੰਤਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਯੁੱਧ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਮਦਦ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲੈਣ?’ ਪਰ ਮੇਰੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬੱਲ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਏਨੀ ਹੀ ਜੁਰੱਅਤ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਣਗੇ? ਨਫੀਸੀ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਜੰਗਬਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜੇ ਕੋਈ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਲਾਣੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਉਠਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਨਫੀਸੀ ਅਮਰੀਕੀ ਜੰਗਬਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਵੀ ਖੜ੍ਹ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਪਿੱਛੇ ਉਸ ਦੀ ਕੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ? ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਹੀ ਜਾਣੇ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ ਕਿ ਬੱਲ ਸਾਹਿਬ ਇਰਾਨੀ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ

ਦੀ ਹੀ ਸਿਫਤ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਹਨ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਰਾਨੀ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ‘ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵੀ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਰਾਨੀ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਦੇ ਕੱਟੜਵਾਦ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਨਿਰਦਈ ਸਿਆਸਤ-ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਬੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਹੱਥ-ਨੋਕੀ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਅਜ਼ਰ ਨਫੀਸੀ ਨੂੰ ਹੀ ਚੁਣਿਆ?

ਰਹੀ ਗੱਲ ਸੂਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੱਦਾਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਜਪਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗਲਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਰਨੈਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ 1942 ਵਿਚ ਹੀ ਜਾਣ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਜਪਾਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੋਹਰਿਆਂ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਹਮਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਪਾਨੀਆਂ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। 1944 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬੋਸ ਅੰਡੇਮਾਨ ਨਿਕੋਬਾਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਪਾਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਬੋਸ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਜਪਾਨੀ ਡਾ. ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਬੋਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਤਾਕਤ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣੀ ਕਦੇ ਵੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਨਾਲੇ ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲ

ਚਰਚਾ-ਦਰ-ਚਰਚਾ

ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣਾ ਵੀ ਨਾ-ਇਨਸਾਫੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਦਾ ਧਰਮ ਤਾਂ ਔਖੇ ਤੋਂ ਔਖੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਨੈਤਿਕ ਬੁਲੰਦੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰਣ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਨਫੀਸੀ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰਣ ਇਸ ਲਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਉਤੇ ਸਹੀ ਪਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰਣ ਅਦਾਲਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਖਾਸ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ। ਨਫੀਸੀ ਬਾਰੇ ਮੇਰਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਲੀਆਂ ਜਮਹੂਰੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਜੰਗਬਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਇੱਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਜਾਂ ਮੋਦੀ ਵਰਗੇ ਕਿਸੇ ਲੀਡਰ ਦਾ ਸਮਰਥਕ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਫੀਸੀ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈ ਜੋ ਇਰਾਕ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਬੇਦੋਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ। ਬੱਲ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੀ ਡੋਂਡੀ ਪਿੱਟਣ ਵਾਲੇ ‘ਵਿਦਵਾਨਾਂ’ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਕਰਨਾ ਜੇ ਗੁਨਾਹ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਇਹ ਗੁਨਾਹ ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

-ਪ੍ਰਭਸ਼ਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ
prabhsharanbir@gmail.com

ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ, ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਸਨ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਅਰੰਭ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮੁਲਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਕੁਝ ਨਾਗਰਿਕ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਸ ਵਕਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸਾਮੰਤਸ਼ਾਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਰਹਿੰਦ ਖੁੰਹਦ ਵੱਡੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਸੀ। ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋਅ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਸਾਮੰਤਸ਼ਾਹੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸੇ ਦੀ ਸੋਚ ਭਾਰੂ ਸੀ। ਇਸ ਸੋਚ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਇਹ ਗਹਿਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ

ਰਾਜੇ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਰਾਜ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਗੁਲਾਮੀ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ।

1857 ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਕੁ ਹੀ ਯਾਦ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਦੇਸੀ ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਸੀ। ਗੁੜਗਵਾਂ, ਹਾਂਸੀ ਤੇ ਕਾਨਪੁਰ ਵਰਗੀਆਂ ਕੁਝ ਥਾਂਵਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਉਸ ਗ਼ਦਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰਠ ਦੇ ਬਾਗ਼ੀ ਸਿਪਾਹੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਫੌਜੀ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਲੜ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਝਿਜਕਦਿਆਂ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫਰ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਐਲਾਨ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਝਾਂਸੀ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸਣੇ ਜੋ ਵੀ ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਗ਼ਦਰ ਵਿਚ

ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਆਪਣਾ ਤਖ਼ਤ ਸੀ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ। ਗ਼ਦਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦੀ ਅਰਥ ਹੱਲਾ ਗੁੱਲਾ ਤੇ ਖੂਨ ਖ਼ਰਾਬਾ ਹੈ, 1857 ਵਿਚ ਜੋ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਇਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜੰਗੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ਉਸੇ ਗ਼ਦਰ ਤੋਂ ਲਿਆ। ਤੇ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਤਰੀਕਾ ਕਾਰ ਵੀ ਉਹੀ ਚੁਣਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਕੋਈ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਮੰਤਸ਼ਾਹੀ ਸੋਚ ਸਿਰਫ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਜ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੇਖਦੀ ਹੈ।

ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਮਿਹਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਝੱਲੀਆਂ, ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਇਸੇ ਕੰਮ ‘ਤੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਪਰ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ‘ਤੇ? ਹਥਿਆਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਤੇ ਫੌਜੀ ਛਾਉਣੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਣ ਵਿਚ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਉਪਰ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਲੱਗਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਜਗ੍ਹਾ ਫੌਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਤਿਆਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਚੰਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ, ਤੇ ਪੈਸਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਡਾਕੇ ਮਾਰੇ।

ਜੇ ਤਾਂ ਜੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਪਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤਬਸਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਹ ਅਣਥੱਕ ਸੂਰਬੀਰ ਫੌਜੀ ਛਾਉਣੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਤਨੇ ਕੁ ਵੀ, ਸੀਮਤ ਜਿਹੇ ਹੀ ਸਹੀ, ਪੁਰ ਅਮਨ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇਕਾਰ ਸਨ, ਵਰਤਦੇ ਤਾਂ ਨਤੀਜੇ ਹੋਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ‘ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਲਹਿਰ’ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਇਤਨੀ ਜਬਰਦਸਤ ਤਾਂਘ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਣਥੱਕ ਸੂਰਮੇ, ਮਾਯੂਸੀ ਦੇ ਆਲਮ ਤਹਿਤ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮ ‘ਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਨਾ ਪਾ ਸਕੇ।

ਲਗਭਗ ਸੌ ਸਾਲ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਲਹਿਰਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਹੁਣ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਖਾਸ ਅਪਣਤ ਨਾਲ, ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਹਨ, ਖੁਸ਼ ਆਮਦੀਦ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸ਼ਰਦਾ ਪੂਰਵਕ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਤਰਕ ਆਧਾਰਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤਜਰਬਿਆਂ ਸਮੇਤ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ

ਧਰੂ ਤਾਰੇ ਵਾਂਗੂ ਚਮਕਦਾ ਰਹੇਗਾ ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ। ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਤੂੰ ਜਿੰਦ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਵਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ।

ਅਜ਼ਾਦੀ ਖਾਤਰ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਤੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਾਲਮ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਦਮ ਤਕ ਲੜਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਕੀਤਾ ਤੂੰ ਸਾਕਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ।

ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਲਈ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਲੇਖੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਨ ਸ਼ਾਨ ਲਈ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਵਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੀ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੂੰ ਭਾਰਤ ਕੀਤਾ ਅਜ਼ਾਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ।

ਬੰਬ ਲਿਜਾ ਕੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ। ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਗੋਰਾ ਸੀ ਕੰਬ ਗਿਆ ਜਾਨ ਬਚਾ ਕੇ ਲੁਕਿਆ ਸੀ।

ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਚੁਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤੂੰ ਜੋ ਕਰ ਗਿਆ ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਲਈ ਕਦੇ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਮਿਸਾਲ ਰਹੇਗੀ ਬਰਕਰਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ।

ਦੇਸ਼ ਲਈ ਜੋ ਜਾਨ ਵਾਰਦੇ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਗੀਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਜੱਗ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਤੈਨੂੰ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ ਯਾਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ।

-ਦਿਲਪ੍ਰੀਤ ਮਾਨ
ਕਲੋਵਿਸ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।
ਫੋਨ: 559-291-7116

ਵੱਜਿਆ ਬਿਗਲ ਚੋਣਾਂ ਦਾ

ਵੱਜਿਆ ਬਿਗਲ ਜੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ, ਵਧ ਗਈ ਏ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਲੋਕੋਂ। ਪਾ ਵਰਦੀਆਂ ਤੁਰ ਪਏ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ,

ਨਾਲੇ ਰੁੱਸਿਆਂ ਤਾਈਂ ਮਨਾਉਣ ਲੋਕੋਂ।

ਕਹਿੰਦੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਮਿਟਾ ਦੇਣੀ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾ ਦੇਣੀ, ਜੋ ਸੁਣੇ ਸੀ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਵਾਅਦੇ ਓਹੀਓ ਉਹ ਦੁਹਰਾਉਣ ਲੋਕੋਂ।

ਕੋਈ ਚਾਚਾ ਜੀ ਕੋਈ ਤਾਇਆ ਜੀ, ਕੋਈ ਭੂਆ ਫੁੱਫੜ ਬਣਾਇਆ ਜੀ, ਜਿਹੜੇ ਵੇਖੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅੱਜ ਤਾਈਂ, ਗੂੜ੍ਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਉਹ ਬਣਾਉਣ ਲੋਕੋਂ।

ਕਦੋਂ ਖਾਂਦੇ ਨੇ ਕਦੋਂ ਪੀਂਦੇ ਨੇ, ਖੋਰੇ ਕਿਹੜੇ ਆਸਰੇ ਉਹ ਜਿਓਂਦੇ ਨੇ, ਅਖਾਤੇ ਨਾ ਲਾਏ ਚਮਕੀਲੇ ਨੇ, ਸਟੇਜਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਉਹ ਲਾਉਣ ਲੋਕੋਂ।

ਮੂੰਹ ਭੋਲੇ ਜਿਹੇ ਬਣਾ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਫਿਰ ਸੁਣਾ ਜਾਂਦੇ, ਪੁਰਾਣੇ ਵਾਅਦੇ ਕਿਤੇ ਲੁਕਾ ਜਾਂਦੇ, ਦਿਨੇ ਦਿਹਾਤੇ ਉਲੂ ਬਣਾਉਣ ਲੋਕੋਂ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪੈਸੇ ਕਿਥੋਂ ਆਉਣੇ ਨੇ, ਪਰ ਪਿੰਡ ‘ਨਿਉ ਯਾਰਕ’ ਬਣਾਉਣੇ ਨੇ, ਕਰਨਗੇ ਕੋਈ ਹੱਥ ਦੀ ਸਫਾਈ,

ਖੇਡ ਜਾਦੂ ਦੇ ਐਸੇ ਦਿਖਾਉਣ ਲੋਕੋਂ।

ਕਹਿੰਦੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਨਸ਼ੇ ਲੜਾ ਦੇਣੇ, ਲੜਾ ਕੇ ਹੀ ਮਾਰ ਮੁਕਾ ਦੇਣੇ, ਨਵੀਂ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਸਾਡੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ, ਅੱਗ ਨਾਲ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਲੋਕੋਂ।

ਕੋਈ ਚੋਗਾ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਪਾਉਂਦਾ ਏ, ਕੋਈ ਲਾਲਚ ਹੋਰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਏ, ਵੇਖੋ ਕਿਹੜਾ-ਕਿਹੜਾ ਫਸਦਾ ਏ, ਜਾਲ ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਵਿਛਾਉਣ ਲੋਕੋਂ।

ਕੋਈ ਲੈਕਚਰ ਏਦਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਏ, ਜਿਵੇਂ ਬੈਲ-ਗੱਡੀਆਂ ਭਜਾਉਂਦਾ ਏ, ਕੱਢਣ ਗਾਹਲਾਂ ਚੀਖ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ, ਸੋਹਲੇ ਉਚੀ ਆਪਣੇ ਸੁਣਾਉਣ ਲੋਕੋਂ।

ਕੀ ਧਰਮਰਾਜ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਰੀ ਏ, ਜਾਂ ਜਮਦੂਤ ਹੀ ਕੋਈ ਆੜੀ ਏ, ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨਾ ਰਾਸ਼ਣ ਕਾਰਡ ਬਣਦਾ, ਵੋਟਾਂ ਮਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਵਾਉਣ ਲੋਕੋਂ।

ਰੌਣਕ-ਮੇਲਾਂ ‘ਦਵਿੰਦਰਾ’ ਵਾਹਵਾ ਏ, ਭਾਵੇਂ ਫੋਕੀ ਹੀ ਵਾਹਵਾ, ਸ਼ਾਵਾ ਏ, ਫਸ ਗਏ ਜਦੋਂ ਸਿੰਗ ਕੁੰਢੀਆਂ ਦੇ,

ਕਾਵਿ-ਜਗਤ

ਵੇਖਾਂਗੇ ਫਿਰ ਹੈ ਜਿੱਤਦਾ ਕੌਣ ਲੋਕੋਂ।
-ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ
ਫੋਨ: 913-735-4661

ਮਾਲਕ ਦੀ ਰਜ਼ਾ

ਮਾਲਕ ਆਪਣੀ ਰਜ਼ਾ ‘ਚ ਰੱਖੀ। ਤੱਤੀ ਵਾਹ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖੀ। ਸੱਚ ਦੇ ਰਾਹ ‘ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੱਲਾਂ, ਮੰਦਾ ਬੋਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਬੋਲਾਂ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਾਂ, ਤੇਰਾ ਚਿਹਰਾ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਡਿੱਠਾਂ। ਫਿਰ ਉਠ ਕੇ ਕੰਮ ਧੰਦੇ ਲੱਗ ਜਾਵਾਂ, ਲੱਖ-ਲੱਖ ਤੇਰਾ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਵਾਂ। ਸੱਚ ਦਾ ਸਾਥ ਕਦੇ ਨਾ ਛੱਡਾਂ, ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਪੱਲਾ ਕਦੇ ਨਾ ਅੱਡਾਂ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਨਾ ਦੁਖਾਵਾਂ, ਮੰਗਾਂ ਸਦਾ ਇਹੀ ਦੁਆਵਾਂ। ਮਾਲਕ ਆਪਣੀ ਰਜ਼ਾ ‘ਚ ਰੱਖੀ ਤੱਤੀ ਵਾਹ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖੀ।
-ਜਸਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖੰਨਾ

ਇੱਕ ਘਸੇ-ਪਿਟੇ ਲੜੀਫੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਟੱਟੀ ਜਿਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਸੰਭਲ ਕੇ ਪਾਰ ਲੰਘ ਗਿਆ ਪਰ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਿਆ ਕੀ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਟੱਟੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਚਲੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਨਹੀਂ ਇਹ ਟੱਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਫਿਰ ਆਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਟੱਟੀ ਹੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਚੱਜ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਮੁੜ ਕੇ ਉਹ ਨੇੜਿਓਂ ਤੱਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਹੀ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਇਹ ਟੱਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਹੋਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦੇਖਣ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਖਿਰ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਚਖ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਸੋ, ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਟੱਟੀ ਚਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਦਮ ਥੂਆਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਆਪੋ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ, “ਉਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਟੱਟੀ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਕਿਤੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਗਈ।”

ਮੈਨੂੰ ਸਿਮੂਤੀ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਚਾਹ ਵਿਚ ਟੱਟੀ ਫਿਰਨਾ ਵੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਬੰਗੇ ਅਜੇ ਵੀ ਇਹ ਕਾਰਾ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਵਧ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਰੇਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪਟੜੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੰਗਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਥਾਂ ਰੇਲਪਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ।

ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਇੱਕ ਭਾਵ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸਭਿਅਕ, ਅਸ਼ਲੀਲ ਤੇ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਘੁਮਾ ਫਿਰਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬੀ ਦਾ ਤੁਆਰਫ਼ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਇਹ ਮੇਰਾ ਦਾਮਾਦ ਹੈ।” ਤੇ ਸਾਲੇ ਦਾ ਪਰਿਚੈ “ਬਰਦਰ ਇਨ ਲਾਅ” ਕਹਿ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਟੱਟੀ ਜਾਣ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਾਇਲਟ, ਲੈਟਰੀਨ ਜਾਂ ਬਾਥ ਰੂਮ ਜਾਣਾ ਕਹਿ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੈਟਰੀਨ ਆਈ ਜਾਂ ਬਾਥਰੂਮ ਆਇਆ ਵੀ ਆਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਟੱਟੀਆਂ ਲੱਗਣ ਨੂੰ ਵੀ ਟਾਇਲਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਆਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਹਨ—ਜੰਗਲ ਪਾਣੀ ਜਾਣਾ, ਝਾੜੇ ਜਾਣਾ, ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ,

ਹੱਗਣਾ। ਟੱਟੀ ਆਉਣ ਨੂੰ ਪੇਂਡੂ ਔਰਤਾਂ ਆਮ ਹੀ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਪੌਟੀ ਚੱਲ ਪਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਸਿਆਣੇ ਵੀ ਪੌਟੀ ਆਈ ਜਾਂ ਪੌਟੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਲਚਾਲ ਵਿਚ ਘਟ ਪਰ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹਨ—ਪਾਖਾਨਾ, ਸੰਭਾਸ, ਵਿਸ਼ਟਾ, ਮਲ ਤਿਆਗ। ਕੁਝ ਖਿਝਮਈ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਹ ਤੋਂ ਵੀ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟੱਟੀ ਸ਼ਬਦ ਕਈ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ

ਜਾਂ ਅਖੌਤੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟ ਲੋਕ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਟੱਟੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਟੱਟੀ ਕਢਣੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਟੱਟੀ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਉਹ ਅੰਤਮ ਉਤਪਾਦ ਹੈ ਜੋ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਪੇਟ ਦੀਆਂ ਕਈ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀਆਂ ਥਾਂਦਾ ਤੇ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੇ ਪਾਚਕ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਹੁੰਦਾ ਆਖਿਰ ਗੁਦਾ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਫੋਕਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਮੂੰਹ ਕਢਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਟਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਅਰਥ ਅਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਨੇ ਬਜਾ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ, 1. “ਖਸ, ਬਾਂਸ, ਸਰਕੁਤੇ ਆਦਿ ਦੀ ਕੰਧ ਅਥਵਾ ਪੜਦਾ, ਟਟਿਆ 2. ਪਾਖਾਨੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਓਟ।” ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਟੱਟੀ ਮੁਢਲੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਘਾਹ ਫੂਸ ਜਾਂ ਬਾਂਸ ਆਦਿ ਦਾ ਬਣਿਆ ਓਟਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪਰਦੇ ਵਿਚ ਮਲ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚ ਟੱਟੀ ਦੇ ਇਹ

ਮੁਢਲੇ ਅਰਥ ਸਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਟੱਟੀ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਮਤਲਬ ਓਹਲਾ ਕਰਕੇ ਵਾਰ ਕਰਨਾ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਟਾਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, “ਸਭੈ ਉਡਾਨੀ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਟਾਟੀ ਰਹੈ ਨ ਮਾਇਆ ਬਾਂਧੀ॥” ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, “ਇਹੁ ਤਨੁ ਐਸਾ ਜੈਸੇ ਘਾਸ ਕੀ ਟਾਟੀ॥” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੱਟੀ ਜਾਂ ਟਾਟੀ ਸ਼ਬਦ ਘਾਹ ਫੂਸ ਦਾ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਛੱਪਰ ਸਾਬਿਤ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਟੱਟੀ ਜਾਣਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਮਲ ਤਿਆਗ ਲਈ ਇਸ ਪਰਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖਸਖਸ ਦੀ ਟੱਟੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖੀ/ਸੁਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਫੱਟੀਆਂ ਦਾ ਚੌਖਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖਸ ਨਾਂ ਦਾ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਘਾਹ ਤੁੰਨਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਕੂਲਰਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਇਸ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਛਿੜਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਭਰ ਗਰਮੀ ਦੌਰਾਨ ਅੰਦਰ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਆਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੱਟੀ ਇੱਕ ਸ਼ਿਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਇੱਕ ਸ਼ਿਸ਼ਟ ਉਕਤੀ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਟੱਟੀ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਅਰਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, “3. ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚ ਪਾਖਾਨੇ (ਵਿਸ਼ਟਾ) ਨੂੰ ਵੀ ਟੱਟੀ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।”

ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੇਲੇ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਇੱਕ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਜਦ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ

ਟੱਟੀਆਂ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ ਤਾਂ ਟੱਟੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੁਖ ਅਰਥ ਹੀ ਵਿਸ਼ਟਾ ਬਣ ਕੇ ਨਿੱਖਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੋਚੋ ਜ਼ਰਾ, ਅੱਜ ਟੱਟੀ ਟੈਸਟ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਬੀਮਾਰੀ ਆਦਿ ਲਭਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ਟਾ ਦਾ ਮਾਹਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਓਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਟੱਟੀਆਂ ਬਣਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਉਦੋਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਪਰਦੇ ਵਜੋਂ ਟੱਟੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁਕਵੀਂ ਬਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ! ਸੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟੱਟੀ ਜਾਣਾ ਉਕਤੀ ਬਣੀ, ਫਿਰ ਟੱਟੀ ਫਿਰਨਾ ਤੇ ਫਿਰ ਟੱਟੀ ਆਉਣਾ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਟੱਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ-ਸਰੀਰਕ ਲੱਛਣਾਂ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਹਾਵਰੇ ਬਣ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੱਲੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਟੱਟੀ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਆਉਣਾ, ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਟੱਟੀ ਖੁਸ਼ਕ ਹੋਣਾ, ਜਾਂ ਟੱਟੀ ਨਿਕਲਣਾ। ‘ਟੱਟੀ ਬੋੜੀ ਤੇ ਪਿੜ ਪਿੜ ਜਾਦਾ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ‘ਜੋ ਗਰਜਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵਰਸਦੇ ਨਹੀਂ’ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਦੇਸੀ ਹਕੀਮ ਟੱਟੀ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਤੋਂ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲਭ ਕੇ ਔਸ਼ਧੀ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਹਾਵਤ ਹੈ, “ਜੇ ਟੱਟੀ ਚਿਰਚਰ ਕਰਕੇ ਆਵੇ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੇ ਪਿਰਚਰ ਕਰਕੇ ਆਵੇ ਤਾਂ ਵਾਇ ਵਾਦੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ।”

ਟੱਟੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਤਨ, ਮਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਅਥਾਹ ਬੋਝ ਤੋਂ ਹਲਕਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਟੱਟੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਹੀ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਰਿਸਾਲੇ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਟੱਟੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਟਾਂਡ ਹੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਇੱਕਸ਼ਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗੀਤਾ ਦੀ ਸਮਝ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟੱਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਆਈ। ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਇੱਕ ਗਾਣਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸੀ, “ਓਹ ਵੇਲਾ ਯਾਦ ਕਰ।” ਮੈਂ ਜਦ ਵੀ ਇਹ ਗਾਣਾ ਗਾਉਣ ਲਗਦਾ, ਗੁਆਂਢ ਦਾ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਜਵਾਬੀ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਜਦ ਟੱਟੀ ਬੈਠੇ ਨੇ ਬੇਰ ਖਾਧੇ ਸੀ।” ਇਹ ਉਸ ਕਹਾਣੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿਚ ਟੱਟੀ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਬੇਰ ਲਭ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਮਤਲਬ ਦੁਹਰਾ ਸਵਾਦ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਟੱਟੀ ਸ਼ਬਦ ‘ਸਥ’ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਖੜਾ ਕਰਨਾ, ਸਥਿਤ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਢਾਂਚਾ ਜੋ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਭਾਵ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਝਿੜਕਦਿਆਂ ਬੋਲੇ, “ਮੇਰੀ ਐਨਕ ਕਿੱਥੇ ਆ, ਤੂੰ ਕਾਰ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਕੋਈ ਚੁਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ।”

ਉਸ ਨੇ ਵਕੀਲ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, “ਜਨਾਬ ਜਿਹੜੀ ਥੋਡੇ ਲਗੀ ਆ, ਇਹ ਉਹੀ ਐਨਕ ਆ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ?” ਦਰਅਸਲ ਉਹੀ ਐਨਕ ਉਸ ਦੇ ਲਗੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਹੱਦ ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਕਚਹਿਰੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਜਰੂਰੀ ਕੇਸ ਦਾ ਬਰੀਫ ਘਰੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਰੰਤ ਵਾਪਸ ਮੁੜੇ। ਦਫਤਰੋਂ ਬਰੀਫ ਚੁਕਿਆ। ਫਰਿਜ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕਢ ਕੇ ਪੀਤਾ। ਕਚਹਿਰੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗੰਨਮੈਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾ ਕਾਰ 'ਚੋਂ ਬਰੀਫ ਚੁਕ ਕੇ ਲਿਆ। ਉਹ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਬਰੀਫ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਰੀਫ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਗੇੜਾ ਐਵੇਂ ਗਿਆ। ਗੰਨਮੈਨ ਫਿਰ ਘਰੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਰੀਫ ਫਰਿਜ 'ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ।

ਨਾਂਵਾਂ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਨਾਂਵਾਂ ਦੀ ਕਾਇਆਕਲਪ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਝਲਕੀਆਂ ਵੀ ਕਚਹਿਰੀਆਂ 'ਚ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਡੌਰ ਭੌਰ ਬੀਬੀ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਦਾ ਅੱਡਾ ਭੁਲ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਅਸਲ ਚੌਧੀ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਂ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਕੀਲ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਪਿਆਲੀ’ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਹੁਲੀਆ ਦੱਸਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰੰਗ ਗੋਰਾ ਹੈ, ਸਿਰ ਗੰਜਾ, ਕੱਦ ਮਧਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪਿਉ ਵੀ ਵਕੀਲ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਪਰਦਾ, ਓਟਾ, ਛੱਪਰ ਆਦਿ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੜੇ ਕੀਤੇ ਢਾਂਚੇ ਹੀ ਹਨ। ਟਾਟ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਥੇ ਥਾਂ ਸਿਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਥ ਤੋਂ ਠਾਠ/ਠਾਟ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਾਹ-ਫੂਸ ਨਾਲ ਵਲਿਆ ਢਾਂਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਢਾਂਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਭਾਵ ਵੀ ਹੈ। ਠਾਠ ਦਾ ਆਮ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਰਥ ਸਜ ਧਜ, ਟੋਅਰ, ਸ਼ਿੰਗਾਰ, ਰੁਹਬ-ਦਾਬ ਹੈ। ਇਸੇ ਤੋਂ ਠੱਠੀ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਜੋ ਗਰੀਬਾਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਲਮੀਕਾਂ ਦੀ ਬਸਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਠੱਠੀਆਂ ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਦਰੀ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਇਥੋਂ ਦਾ ਹੀ ਸੀ।

ਸਥ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਟੱਟੀ ਨਿਕਲ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਲਈ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਟੱਟੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਸਟੂਲ (stool) ਦਾ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਵਿੰਗਾ ਟੇਵਾ ਸਾਕਾਦਾਰੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਗੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਟੱਟੀ ਤੇ ਹੋਰ ਗਿਣਾਏ ਸ਼ਬਦ ਹਿੰਦ-ਯੂਰਪੀ ਅਸਲੇ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਰੋਪੀ ਮੂਲ ਸਟਾ (sta) ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਧਾਤੂ ਸਥ ਦੀ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜਾ ਹੋਣਾ, ਸਥਿਤ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ stand ਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸ਼ਬਦ ਬਣੇ। ਸਥਾਨ, ਥਾਂ, ਥਾਣਾ, ਫਾਰਸੀ ਅਸਲੇ ਵਾਲਾ ਸਤਾਨ, ਇਸੇ ਮੂਲ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਆਈਏ ਸਟੂਲ 'ਤੇ। ਪੁਰਾਣੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ‘ਇੱਕ ਜਣੇ ਦੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੀ ਸੀਟ’ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਜਰਮੈਨਿਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਣ ਜਾਂ ਤਖਤ ਵੀ ਸੀ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸੀਟ ਲਈ ਚੇਅਰ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਸਟੂਲ ਦੀ ਵੱਕਤ ਘਟ ਗਈ। ਇਸ ਦੀ ਢੋਅ ਤੇ ਬਾਹਵਾਂ ਲਹਿ ਗਈਆਂ ਤੇ ਇਹ ਅੱਜ ਵਰਗਾ ਨਿਮਾਣਾ ਜਿਹਾ ਆਸਣ ਬਣ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਸਟੂਲ ਦਾ ਅਰਥ ‘ਨਿੱਜੀ’ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਨਿਘਰਦਾ ਨਿਘਰਦਾ ‘ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵਿਚ ਫਿਰੀ ਟੱਟੀ’ ਜਾਂ ਝਾੜ ਹੋ ਗਿਆ।

ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ

ਸੋਚ ਸੋਚ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਲਖਣ ਲਾਇਆ। ਅਚਾਨਕ ਫੁਰਨੇ ਵਾਂਗ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, “ਬੀਬੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕਿਤੇ ਕੱਪੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?” ਔਰਤ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਇੱਕ ਦਮ ਖੇੜਾ ਆ ਗਿਆ, ਬੋਲੀ, “ਹਾਂ ਹਾਂ ਬਾਈ ਕੱਪੀ ਹੀ ਆ।”

ਗੱਲ ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਕੀਲ ਦਾ ਨਾਂ ਕਪਿਲ ਦੇਵ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿਉ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਪੀ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਵਿਚਾਰੀ ਨੂੰ ਭਾਂਡਾ ਯਾਦ ਰਿਹਾ, ਨਾਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਕੱਪੀ ਨੂੰ ਪਿਆਲੀ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਭਾਂਡਾ ਉਹੀ ਸੀ ਪਰ ਨਾਂ ਬਦਲ ਗਿਆ।

ਨਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਿਲਚਸਪ ਵਾਕਿਆ ਕੋਰਟ ਰੂਮ 'ਚ ਵਾਪਰਿਆ। ਇੱਕ ਕੇਸ 'ਚ ਕਈ ਵਾਰ ‘ਵਜ ਪਈ। ਸਾਇਲ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਜਾਵੇ, ਜੱਜ ਕਹੇ ਆਵਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਲਿਆ। ਵਕੀਲ ਆਪਣੇ ਅੱਡੇ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਵੇ। ਜੱਜ ਫਾਈਲ 'ਚ ਦੇਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਕੀਲ ਕੌਣ ਸੀ? ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਜੱਜ ਭੱਜ ਕੇ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, “ਜੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਉਹ ਐ ਜੀ ਜਿੱਥੇ ਫੁੱਲ ਪਾਉਣ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ।” ਜੱਜ ਡੌਰ ਭੌਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਨਾਂ ਹੋਇਆ। ਕੋਲ ਖੜਾ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਬੋਲਿਆ, “ਜੀ ਇਸ ਦਾ ਵਕੀਲ ਹਰਦੁਆਰ ਸੰਧੂ ਹੋਣੈ।” ਸਇਲ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ, “ਹਾਂ ਜੀ ਉਹੀ ਹੀ ਹੈ।”

ਅਵਤਾਰ ਗੋਂਦਾਰਾ

ਫਰੀਦਕੋਟ ਬਾਰ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਕਸਰ ਲੰਚ ਵੇਲੇ ਬਾਰ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ 'ਚ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਆਉਂਦੇ। ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਗੜੀ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈ ਰਿਹਾ। ਬੈਠਿਆਂ ਬੈਠਿਆਂ ਧਾਲੀਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਅੱਚਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਅੱਕ ਕੇ ਪੁੱਛ ਹੀ ਲਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਗੱਡੀਆਂ, ਜਨਾਬ ਅਗਾਂਹ ਵੀ ਵੇਖ ਲੇ? ਦੂਜੇ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ, “ਯਾਰ ਗਾਂਹ ਕੀ ਵੇਖ ਲੇ? ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਲਿਖਿਐ, ਪੈਂਟ ਹੜ੍ਹ ਮਾਰੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਉਡੀ, ਪੈਂਟ ਉਡੀ ਕਿਵੇਂ ਫਿਰੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਸੁਰਖੀ 'ਚ ਅੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੁਰਖੀ ਸੀ, ‘Pant flies over the flooded area’ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਕਿ ਪੈਂਟ ਕਿਵੇਂ ਉਡ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਖਬਾਰ ਫੜਿਆ ਤੇ ਸੁਰਖੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਖਬਰ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ। ਖਬਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੜ੍ਹਾਉਣੀ ਸਮਝ ਆਈ ਤੇ ਹੱਸਣ ਲਗੇ। ਬੋਲੇ, “ਭਾਈ, ਇਹ ਖਬਰ ਪੈਂਟ ਦੇ ਉਡਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਪੰਤ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਹੜ੍ਹ ਮਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਗੇੜਾ ਕਢਿਐ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਹੜ੍ਹ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹਵਾਈ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਧਾਲੀਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਹਾਜ਼ਰ ਜਵਾਬ ਵੀ

ਕਟਹਿਰੇ ‘ਚ ਹਾਸਾ

ਬਹੁਤ ਸਨ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਸਾਇਲ ਆਇਆ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਵਕੀਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਕੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ। ਧਾਲੀਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੀਸ ਦੱਸੀ ਤੇ ਲਫਾਫਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਸਾਇਲ ਫੀਸ ਸੁਣ ਕੇ ਤੁਝਕ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, “ਜੀ ਜੱਜ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਵਕੀਲ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ 'ਚ ਹੋ ਜੂ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਾਲੀ ਫੀਸ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ?” ਧਾਲੀਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜੱਜ ਦੀ ਗੱਲ ਚੁਭੀ। ਬੋਲੇ, “ਜਾਹ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕਿ ਜੀ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਸੌ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਵਕੀਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਜੱਜ ਬਣ ਗਏ ਆ।” ਸਇਲ ਨੇ ਉਵੇਂ ਜਾ ਕੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ।

ਫਰੀਦਕੋਟ ਛੱਡ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾ ਵਸੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਇੰਦਰਜੀਤ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜੀ ਗੱਲ ਫੁਰਦੀ ਹੈ। ਟੋਟਕੇ ਸੁਣਾ ਸੁਣਾ ਉਹ ਅਕਸਰ ਹਸਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਤੇ ਹਰਤ ਵਾਂਗ ਸੁਕਿਆ ਬੰਦਾ, ਉਸ ਕੋਲ ਹਲਫੀਆਂ ਬਿਆਨ ਤਸਦੀਕ ਕਰਵਾਉਣ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਨਾਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਬੰਦਾ ਬੋਲਿਆ, “ਜੀ ਸੋਹਣਾ।” ਬਰਾੜ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਉਹ ਤਾਂ ਦਿਸੀ ਜਾਂਦਾ ਐ, ਆਵਦੇ ਪਿਉ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸ।” ਬਰਾੜ ਦੀ ਬਿਮਾਰਪੁਰਸੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵੀ ਹਾਸੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਵਕੀਲ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਉਸ ਦਾ

ਪਤਾ ਲੈਣ ਗਏ। ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਸੀਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਬਰਾੜ ਦੇ ਪਲਸਤਰ ਲਗਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਿਰ ਫੇਰੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਫਸੋਸ ਕਰੀ ਜਾਵੇ। ਹਮਦਰਦੀ ਜਤਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੋਈ, ਬਾਹਰ ਟੁੱਟ ਗਈ, ਏਦੂੰ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਮਰਿਆ ਚੰਗਾ।”

ਭੱਜ ਨਠ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਨਾਂ, ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਕੰਮ ਭੁਲਣ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਆਮ ਹੈ। ਕੁਛੜ ਕੁੜੀ ਗਰਾਂ ਹੋਕਾ ਵਾਲੀ ਕਹਾਵਤ ਆਮ ਵਾਪਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮੋਹਤਬਰ ਮੈਂਬਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਰਕਰਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਹਨ। ਵਕਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਤੇ ਉਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ। ਸੁਰਤ ਭੁਲੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੀਟਿੰਗ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਕਾਰ ਗਿਅਰ 'ਚ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਕਰੀ ਜਾਣ। ਪਿੱਛੇ ਬੈਠੇ ਗੰਨਮੈਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, “ਯਾਰ ਕਾਰ ਤੁਰਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?” ਗੰਨਮੈਨ ਬੋਲਿਆ, “ਜਨਾਬ ਤੁਰੇ ਕਿਥੋਂ, ਗਿਅਰ 'ਚ ਪਾਈ ਜਾਨੇ ਆ, ਸਟਾਰਟ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ।”

ਇਹੀ ਵਕੀਲ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗਏ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜਰੂਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀ। ਕਾਰ 'ਚੋਂ ਜਾਣ ਲਗਿਆਂ ਗੰਨਮੈਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਰ ਕੋਲ ਰਹੀ, ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਚੋਰੀ ਨਾ ਹੋ ਜੇ।” ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਕਾਰ 'ਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਹਥ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਗੰਨਮੈਨ ਨੂੰ

ਚੌਥੇ ਬੰਦੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਹੰਗੂਰਾ ਕੌਣ ਦੇਵੇਗਾ?”

“ਮੈਂ,” ਪੰਜਵੇਂ ਆਖਿਆ, “ਹੰਗੂਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਮੇਰੀ ਏ!”

ਚੌਥੇ ਬੰਦੇ ਖੰਘੂਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਸੰਘ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ।

ਪਹਿਲਾ ਬੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਦੂਜੇ ਤੇ ਤੀਜੇ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਚੌਥੇ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਖੰਘੂਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਸੰਘ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਨਿੰਮ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹੱਸ ਪਿਆ। ਚੌਥੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਅਧੂਰਾ ਜਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਉਂ ਜੁ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਹੰਗੂਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੰਗੂਰਾ ਤੇ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਗਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪੂਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਜਾਗ ਰਹੇ

ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਅਹਿਸਨ ਰੰਧਾਵਾ

ਸਨ। ਫੇਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹਨੂੰ ਕੌਣ ਹੰਗੂਰਾ ਭਰੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲੇ ਦਾ ਦੂਜੇ, ਦੂਜੇ ਦਾ ਤੀਜੇ, ਤੀਜੇ ਦਾ ਚੌਥੇ ਦੇ ਹੰਗੂਰਾ ਦਿੱਤਿਉਂ ਬਿਨਾਂ ਈ ਕੰਮ ਚੱਲ ਗਿਆ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਚੌਥੇ ਦਾ ਹੰਗੂਰਾ ਪੰਜਵੇਂ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਸਿੱਧੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਨੂੰ ਫੇਰ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ? ਤੇ ਖੰਘੂਰਾ ਕਿਉਂ?

ਖੰਘੂਰੇ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਤੇ ਕਈ ਮਾਅਨੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਖੰਘੂਰਾ ਆਪਣੇ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਤਨ ਵਾਲਾ ਖੰਘੂਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੁੰਡਾ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਏ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਮੁੰਡੇ-ਖੁੰਡੇ ਟੁਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਕਰਵਾਣ ਲਈ ਖੰਘੂਰੇ ਰਾਹੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰੀਕ ਸ਼ਰੀਕ ਨੂੰ ਬੋਲਿਓਂ ਬਗੈਰ ਚੱਘਣ ਲਈ ਖੰਘੂਰੇ ਦੀ ਡਾਂਗ ਮਾਰ ਦੇਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਪਿੰਡੇ ਨੂੰ ਅੱਡੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਘੋੜੀ ਨੂੰ, ਸਵਾਰ ਖੰਘੂਰੇ ਦੀ ਅੱਡੀ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਹਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਸੁਥਰੇ ਵਗਣ ਵਾਲੇ ਵੱਗਿਆਂ ਉਤੇ ਟਿਚਕਾਰੀ ਤੇ ਪਰਾਣੀ ਦੀ ਥਾਂ ਖੰਘੂਰਾ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਰਾਹੀਂ ਗਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਖੰਘੂਰੇ ਦੇ ਗਜ਼ ਨਾਲ ਸੰਘ ਦੀ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਨਾਲੀ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਚੌਥੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਓਸ ਖੰਘੂਰੇ ਦਾ ਹੋਰ ਹੀ ਮਤਲਬ ਸੀ। ਜਾਂ ਉਹ ਖੰਘੂਰਾ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਭੇਤ ਸੰਦੂਕ ਦਾ ਜਿਦਰਾ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ। ਜਾਂ ਫੇਰ ਸ਼ਾਇਦ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਖੰਘੂਰੇ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਹੌਸਲਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਜੁ ਉਹ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸੁਰੂ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਹ ਸਹੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਿ ਉਸ ਖੰਘੂਰੇ ਦਾ ਅਸਲ ਮਤਲਬ ਕੀ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਏ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਤੇ ਪੱਕੀ ਸੀ ਜੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਤੇ ਉਹ ਵੇਲਾ ਭਾਰੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਏਸ ਔਖ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਈ ਪਹਿਲਾ ਬੰਦਾ ਹੱਸਿਆ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਔਖ ਵਿਚ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਏ?

ਉਹ ਪੰਜ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੋਸਤ, ਉਸ ਰਾਤ, ਉਸ ਬੇਲੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਹੱਡ ਬੀੜੀ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਨਵਾਂ ਟੁਕੜਾ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਹੜਾ ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲਿਆ। ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਨਵਾਂ ਨਕੋਰ ਸੱਚ! ਤੇ ਏਸ ਈ ਵਜ੍ਹਾ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਰਦਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖਣਾ ਮੁਨਾਸਬ ਤੇ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ, ਦੂਜਾ, ਤੀਜਾ, ਚੌਥਾ ਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਨੰਬਰ ਦੇਨੇ ਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਲਈ ਅਲਫ਼-ਬੇ, ਜੀਮ ਜਿਹੇ ਫ਼ਰਜੀ ਨਾਂ ਵਰਤਾਂਗੇ।

ਉਹ ਪੱਧ ਦੀ ਐਸੀ ਰਾਤ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਚੰਨ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ, ਰਾਤ ਹਨੇਰੀ ਤੇ ਰੱਜ ਕੇ ਠੰਢੀ ਸੀ। ਕੱਕਰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ, ਪਰ ਉਤੇ ਪੈਂਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਝਿਲ-ਮਿਲ ਝਿਲ-ਮਿਲ ਕਰਦੇ ਵੱਡੇ-ਛੋਟੇ ਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨ ਏਨਾ ਭਰਿਆ ਤੇ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਨਾਲ ਝੁਕ ਕੇ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਆ ਗਿਆ ਲਗਦਾ। ਵੱਡੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਬੇਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਫ਼ ਪੱਧਰੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਉਹ ਲੋਕ ਅੱਗ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਭਾਂਬੜ ਬਾਲ ਕੇ ਉਹਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਰਾਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਏਸ ਦੀ ਅੱਗ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ

ਸੁਰਨੀ

ਜਨਾਬ ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਅਹਿਸਾਨ ਰੰਧਾਵਾ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਉਹ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਸੀਫ਼ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ‘ਰੰਨ, ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਘੋੜਾ’ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚਲੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਸਲੀ ਪੇਂਡੂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਕਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਫਰੋਲਦਾ ਹੈ। ਹਥਲੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਣਾਂ ਦੀ ਥਾਹ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸ਼ਿਕਾਰ ਭੁੰਨਿਆ, ਖਾਧਾ ਤੇ ਏਸ ਹੀ ਅੱਗ ਦਵਾਲੇ ਬਹਿ ਕੇ ਬੇਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਉਹ ਠੰਢੀ ਸੀਤ ਰਾਤ, ਜਾਗ ਕੇ ਕੱਟਣ ਲਈ ਬਾਤਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਰਾਤਾਂ, ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਣ ਤੇ ਸੁਣਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮੁਨਾਸਬ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ, ਕਿਸੇ ਉਮਰ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਣ ਤੇ ਆ ਜਾਣ ਫੇਰ ਤੇ ਉਹ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ ਗੱਪਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਗੱਪੋਂ ਛੱਡਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਵੀ ਵਾਕਫ਼ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਤਾਂ ਹੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੱਡ-ਬੀੜੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਨਕੋਰ ਸੱਚ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਕਹਾਣੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਮਾਅਰਕਿਆਂ ਦੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਅੱਧਖ਼ਤ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਫਿਰਨ-ਟੁਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਤੇ ਮਜ਼ਲਸੀ ਬੰਦਿਆਂ ਕੋਲ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਐਸਾ ਸੱਚ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਕਿਧਰੇ ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਵਿਖਾ ਨਾ ਬੈਠੇ ਹੋਣ! ਸੁਣਾ ਨਾ ਬੈਠੇ ਹੋਣ! ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਭੇਤ-ਸੰਦੂਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਏ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਸੱਚ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਕਦੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਬੰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਚਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਵੀ ਲੁਕਾ-ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਏ...ਕਦੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦਾ ਜਾਂ ਕੱਢ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਰਾਤ ਅਜਿਹੇ ਸੱਚ ਹੀ ਕੋੜਿਆਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੂੰਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਿਕਲ ਕੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਖੌਰੇ ਏਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਬੰਦਾ ਸੋਚ-ਸੋਚ ਕੇ, ਸਹਿਮ-ਸਹਿਮ ਕੇ, ਡਰ-ਡਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਬੋੜਿਆਂ-ਬੋੜਿਆਂ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਕ-ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਥੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਦਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਭੇਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇੰਝ ਉਹ ਸਾਰੇ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਭੇਤੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਦਾਂ ਉਹ ਪੰਜੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਤੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਯਾਰ ਸਨ। ਨੰਬਰ ਇਕ, ਦੋ ਤੇ ਤਿੰਨ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਹੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਨੰਬਰ ਚਾਰ ਤੇ ਪੰਜ ਇਕ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਦੋ ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਇਕ ਨੰਬਰ ਦੀ ਦੂਜੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਦੇ ਪੇਕੇ ਪੰਜ ਨੰਬਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਨ। ਖੌਰੇ ਏਸ ਲਈ ਹੀ ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਤੇ ਪੰਜ ਨੰਬਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਭਾ ਕਰਦੇ। ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਸਿਆਲ ਵਿਚ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਨੰਬਰ ਪੰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਦੇ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਇਹ ਦਿਨ ਉਹ ਗੱਪਾਂ ਲਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਫ਼ਰੋਲਦੇ।

ਪਹਿਲੇ ਉਹ ਛੇ ਸਨ। ਪਰ ਪੰਦਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲੇ ਛੇ ਨੰਬਰ ਦੇ ਮਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪੰਜ ਰਹਿ ਗਏ। ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਛੇ ਨੰਬਰ, ਚਾਰ ਨੰਬਰ, ਚਾਰ ਤੇ ਪੰਜ ਨੰਬਰ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਲੰਗੋਟੀਆ ਯਾਰ ਸੀ। ਪੰਜੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਉਹਨੂੰ ਮੂੰਹ ਚਿਤ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਦਲੇਰ, ਅੱਡਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਤੇ ਚੰਗੇ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਘਰ ਦਾ ਜਵਾਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਯਾਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਿਆਲ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ

ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ, ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਛੇ ਨੰਬਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਰਾਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਵੜਦਾ।

ਨੰਬਰ ਚਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦਰਮਿਆਨੇ ਜਿਹੇ ਕੱਦ, ਛੀਟਕੇ ਜੁੱਸੇ, ਤੇਜ਼ ਤਿੱਖੇ ਨਕਸ਼ਾਂ ਵਾਲਾ, ਇਕ ਅੱਧਖ਼ਤ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਸਾਂਵਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਚੀਚਕ ਦੇ ਦਾਗ, ਅੱਗ ਦੀ ਲੋਅ ਵਿਚ ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਫੇਰ ਇਕ ਖੰਘੂਰਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬਾਰਾਂ ਬੋਰ ਦੀ ਦੋਨਾਲੀ ਖੋਲ੍ਹੀ। ਐਸ.ਜੀ. ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਤੂਸ ਬੰਦੂਕ ‘ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਬੰਦੂਕ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੰਬਲ ਤੇ ਰੱਖੀ। ਕਾਰਤੂਸ ਕੋਲ ਪਏ ਹੋਏ ਝੋਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਝੋਲੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਪਰ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਲੀ ਦੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਕੀ ਬੰਦੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਜਮਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜੰਗਲ ਬੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਰਾਤ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਭਰ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰ

“ਉਹਨੂੰ ਬੜਾ ਪਤਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਬੜਾ ਪਤਾ ਸੀ!” ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਫੇਰ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, “ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗ ਕੇ ਮੈਂ ਟੁਰਿਆ...ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਰਾਹੋਂ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਇਆ...ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਭਰੀ ਬੰਦੂਕ ਕੁੰਢਾਂ ਵਾਂਗ ਫੜੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਬਾਜ਼ ਵਰਗੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖ ਜਾਂਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਉਤੋਂ ਉਹ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਖਿਆਲ ਏ, ਉਹ ਬਾਲ ਸੀ ਕੋਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਤਿਲੁਕਦਿਆਂ ਤੇ ਨਾਲੀ ਸਿੱਧੀ ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਵੱਲ ਕਰਕੇ ਘੋੜਾ ਦਬਦਿਆਂ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਹੋਏਗਾ? ਉਸ ਡਿੱਗਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਓਏ ਟਕੇ ਦੀ ਰੰਨ ਤੋਂ ਯਾਰ ਮਾਰ ਘੱਤਿਆ ਈ, ਉਸ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਚਾਰ ਦਿਨ ਹੰਢਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਯਾਰ ਤੋਂ ਮਰਵਾ ਦੇਣਾ ਏ। ਉਏ ਬਚੀਂ ਉਸ ਰੰਨ ਤੋਂ ਮੂਰਖਾ, ਤੇ ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਚੁੰਮ ਕੇ ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।”

ਨਿਕਲ ਪਏ, ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ, ਕਿਧਰੋਂ ਉਤੇ ਆ ਚੜ੍ਹੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਆਬਾਦੀ ਤੋਂ ਕੋਰਾਂ ਦੂਰ, ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਬੇਲੇ ਵਿਚ, ਉਤੋਂ ਅਤਿ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ, ਨੰਬਰ ਚਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੋਨਾਲੀ ‘ਚੋਂ ਕਾਰਤੂਸ ਕੱਢ ਛੱਡੇ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਤ ਦਿਨ ਸਦਾ ਭਰੀਆਂ ਤੇ ਤਿਆਰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੁੰਦੇ।

ਰਾਤ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਵਾਲੇ ਝਾੜੀਆਂ, ਸਰੂਟੇ, ਕਰੂਟੇ, ਬੂਟੇ ਦਰੱਖਤ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਹਰ ਸ਼ੈਅ ਗਹਿਰੀ ਨੀਂਦ ਸੁੱਤੀ ਲੱਗਦੀ। ਜੰਗਲ ਬੇਲੇ ਦੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਇਕ ਉਹ ਘੜੀ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਏ ਜਦੋਂ ਜੰਗਲ ਬੇਲੇ ਵਿਚ ਉਗਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਇਹ ਉਹ ਘੜੀ ਸੀ। ਕਿਤੋਂ ਬੀੜੇ ਦੇ ਬੇਲਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੱਸ ਅੱਗ ਵਿਚ ਬਲਦੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਦੀ ਨਿੰਮੀ-ਨਿੰਮੀ ਸੁੰ-ਸੁੰ-ਸੁੰ ਤੇ ਭਾਂਬੜ ਦੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਾਂਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਦੇ ਬੋਮਾਲੂਮ ਤੇ ਬੇ-ਆਵਾਜ਼ ਰਾਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਂ ਸੀ। ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਨੇ ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਖੰਘੂਰਾ ਮਾਰਿਆ। ਅੱਗ ਵਿਚ ਭਖਦੇ, ਲਿਸ਼ਕਦੇ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ

ਹੌਸਲਾ ਤੇ ਮੁਨਾਸਬ ਲਫ਼ਜ਼ ਲੱਭਣ ਦੀ ਅਜੀਅਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇ।

ਅਖੀਰ ਉਸ ਇਕ ਲੰਮਾ ਸਾਹ (ਜਿਹੜਾ ਹੋਕੇ ਨਾਲ ਰਲਦਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ) ਲਿਆ ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਉਹ ਯਾਰੋਂ ਵੱਧ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਸ਼ੈਅ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ, ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਸਕਦੀ। ਰਾਤ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਮੌਜਾਂ ਲੁੱਟਦੇ। ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਤੇ ਹਵਾ ਵੀ ਨਾ ਲੰਘ ਸਕਦੀ। ਉਹਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮੇਰੀ ਅਕਲ ‘ਤੇ ਪੱਥਰ ਪੈ ਗਏ। ਹੁਣ ਹੱਥਾਂ ‘ਤੇ ਚੱਕ ਵੱਢਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹਾਸਲ?”

ਗੱਲ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਉਹ ਇਕ ਦਮ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਗੱਲ ਉਹਦੇ ਸੰਘ ਵਿਚ ਅੜ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਚਾਰੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਟਿਕ-ਟਿਕੀ ਲਾਏ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਡਰੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਵਿਚ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਹਾਣੀ ਅੱਗ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਹੰਗੂਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਦਾ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਮਗਰੋਂ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ,

“ਇਕ ਦਿਨ ਮੁਰਗਾਬੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਉਹ ਤੇ ਮੈਂ ਛੁੱਡ ਤੇ ਪਿਛਾਂਹ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਆਮ ਰਾਹ ਅਸੀਂ ਲੰਮਾ ਕਰਕੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪੈਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਸਿੱਧੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਪੈ ਗਏ। ਸਿਆਲ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ। ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਨਿੰਮੀ-ਨਿੰਮੀ ਧੁੱਪ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਡੰਡੀਆਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ, ਤੇ ਵੱਟਾਂ ਉਤੋਂ ਦਾ ਘਾਹ ਤ੍ਰੇਲ ਨਾਲ ਭਿੱਜਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਤੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਦੋ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ ‘ਤੇ। ਮੇਰੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਬੰਦੂਕ ਮੇਰੇ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਸੀ। ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਬੱਟ ਉਤੇ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲੀ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਵੱਟ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਉਹਦੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ‘ਤੇ ਕਮਾਦ ਸੀ, ਸਿਵਾਏ ਆਸਮਾਨ ਦੇ ਉਥੋਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਬੰਨੇ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰੀਂ ਨਾ ਆਉਂਦਾ। ਵੱਟ ਦੇ ਤ੍ਰੇਲ ਨਾਲ ਭਿੱਜੇ ਘਾਹ ਤੋਂ ਜਿਉਂ ਮੇਰਾ ਪੈਰ ਤਿਲਕਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸੰਭਲਦਿਆਂ ਸੰਭਲਦਿਆਂ ਅਫ਼ਰਾ-ਤਫ਼ਰੀ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਜਾ ਪਿਆ, ਬੰਦੂਕ ਚਲ ਗਈ। ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਾਰਤੂਸ ਨੇ ਇਕ ਹੱਥ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਯਾਰ ਦਾ ਸੀਨਾ ਛਾਨਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ...ਰੱਸੀ

ਬੰਦੇ ਤੇ ਪੁਲਸ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਛੇ ਨੰਬਰ ਨੇ ਆਪ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਯਾਰ ਤਿਲੁਕ ਨਾ ਪੈਂਦਾ ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਨਾ ਚਲਦੀ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਉਹਦਾ, ਨਾ ਬੰਦੂਕ ਦਾ।

“ਛੇ ਨੰਬਰ ਨੇ ਜਾਣ ਕੇ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਸੀ ਮਰਦਿਆਂ... ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਤੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਈ ਤੇ ਮੈਂ ਕਲਪ ਰਿਹਾ ਆਂ। ਇਹ ਕਤਲ ਸੀ, ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਕਤਲ,” ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਨੇ ਰੋਣ ਹਾਕੀ ਚੀਕ ਮਾਰੀ।

“ਛੇ ਨੰਬਰ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਰਿਆ ਕੋਈ!” ਇਕ ਨੰਬਰ ਬੇ-ਸਬਰੀ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਆਖਿਆ, “ਤੂੰ ਝੂਠ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਏਂ ਹੁਣ! ਗੱਲ ਨੂੰ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਕੀ ਝੂਠ ਦੇ ਪੁਲੰਦੇ ਬੰਨ੍ਹ ਰਿਹਾ ਏ!”

“ਢੰਠੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਪਵੇ...ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਆਪ ਬੇਈਮਾਨ ਤੇ ਝੂਠੇ ਓ!” ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਇਕੋ ਵਾਰ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਉਸ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਗੋਡਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇ ਲਿਆ। ਉਹ ਰੋਣੀ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਉਹਦਾ ਸਾਰਾ ਜਿਸਮ ਹਿੱਲੀ ਜਾਂਦਾ।

ਅੱਗ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੈਠੇ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਹੈਰਾਨ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ, ਉਹ ਠਨੰਬਰ ਗਏ, ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਉਹਦੇ ਰੋਣ ਤੋਂ, ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਗਦੇ ਹੋਏ ਸੱਚ ਤੋਂ...! ਚੌਧ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਬੰਦੇ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮਖੌਲ ਹੀ ਸਮਝ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹਦਾ ਰੋਣ ਕੁਝ ਹੋਰ ਈ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਵੀਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿੱਧਰੇ ਅੱਥਰੂ ਵੱਗਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ ਉਹ ਬਾਲਾਂ ਵਾਂਗ ਬੁਕ ਬੁਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰਨ?

“ਅਸੀਂ ਸੁਣਨੇ ਆਂ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰ ਪਰ ਰੱਬ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲੇ ਇਹ ਸਵਾਣੀਆਂ ਵਾਂਗ ਰੋਣਾ ਬੰਦ ਕਰ।” ਇਕ ਨੰਬਰ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਕੋਈ ਘੜੀ ਕੁ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹਦਾ ਜਿਸਮ ਹਿਲਣੇ ਹਟ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਰੋਣ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਅੱਥਰੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਚਿਹਰਾ ਗੋਡਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਤਾਂਹ ਚੁਕ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵੱਲ ਵਾਰੋ-ਵਾਰੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਬਲਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ। ਇਕ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਮੈਂ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਆਖਦਾ ਆਂ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਰਿਆ, ਮੈਂ ਮਸੀਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਆਂ ਕਿ ਘੋੜਾ ਡਿੱਗਣ ਲੱਗਿਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੱਬਿਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਜਾਣ ਕੇ ਦੱਬਿਆ ਸੀ।...ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਬੱਸ!”

ਚਾਰੇ ਬੰਦੇ ਕੰਥ ਗਏ...ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤਕ ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ। ਖੌਰੇ ਸੱਚ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੋਲਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਖੋਹ ਲਈ ਸੀ।

“ਪਰ ਕਿਉਂ?” ਬੜੇ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਨੰਬਰ ਬੋਲਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੋ ਸਕਿਆ ਲੱਗਦਾ। ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚਾਦਰ ਦੀ ਡੱਬ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਅੱਥਰੂਆਂ ਭਰਿਆ ਮੂੰਹ ਪੂੰਝਿਆ ਤੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਉਹਦੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਰੰਨ ਆ ਗਈ ਸੀ।”

“ਕਿਹੜੀ ਰੰਨ?” ਦੋ ਤੇ ਤਿੰਨ ਨੰਬਰ ਨੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਈ ਪੁਛਿਆ, ਪਿਛਲੇ 15 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਛੇ ਨੰਬਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੰਨ ਆ ਵੜੀ ਸੀ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ‘ਚ ਕਿਸੇ ਮਰਦ ਤੇ ਰੰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਐਸਰਾਂ ਢੱਕਿਆ ਛੁਪਿਆ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਘਣੀ ਫ਼ਸਲ ਹੇਠ ਜ਼ਮੀਨ ਨਜ਼ਰ ਈ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

“ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ! ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿਓ।” ਉਸ ਕਿਹਾ ਤੇ ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਖਲੇ ਗਿਆ। ਬੜੇ ਹੌਸਲੇ ਤੇ ਬੜੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬੰਦੂਕ ਵਿਚੋਂ ਕਾਰਤੂਸ ਕੱਢ ਛੱਡੇ ਨੇ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਿਹੱਥਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਆਂ...ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਜ਼ਰ ਆਂ, ਮਾਰੋ ਮੈਨੂੰ ਗੋਲੀ!”

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਸੁੰਘ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਸਾਹ ਘੁੰਟੀ ਬੈਠੇ ਸਾਹਮਣੇ

(ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ ‘ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਆਕੜ ਕੇ ਖਲੋਤੇ ਨੰਬਰ ਚਾਰ ਦੇ ਭੂਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਇਕ ਘੜੀ ਪਲ ਵਿਚ ਈ 15 ਵਰ੍ਹੇ ਲੰਘ ਗਏ। ਅੰਦਰ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਸੱਚ ਤੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲੀ ਜਾਂਦੀ ਨਮੋਸ਼ੀ, ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ, ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਨੰਬਰ ਚਾਰ ਨੇ ਉਸ ਰੰਨ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾ ਦੱਸਿਆ।

(ਇਕ ਮਰਦ ਨਮੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਤੇ ਇਕ ਵੱਸਦਾ ਘਰ ਤਬਾਹੀ ਬਰਬਾਦੀ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ) ਖੋਲ੍ਹੇ ਏਸੇ ਪਾਰੋਂ ਨੰਬਰ ਪੰਜ ਨੂੰ ਹਯਾਤੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਹਦੇ ਤੇ ਪਿਆਰ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਉਹਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਬੋਲੇ ਬਿਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭਾਰੀ ਤੇ ਜਚੀ ਤੁਲੀ 'ਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਜੇ ਉਸ ਆਪ ਤੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ ਤੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰੇ। ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਆਖਣਾ ਏ।" ਪੰਜ ਨੰਬਰ ਦੀ ਏਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਜਾਗ ਪਏ ਲੱਗਦੇ ਸਨ।

"ਉਸ ਇਹਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ? ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਤੇ ਮਰਨ ਤੀਕ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ ਹੋਣਾ ਕਿ ਉਹਦਾ ਯਾਰ ਜਾਣ ਕੇ ਉਹਦੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਨਹਾਤਾ ਏ।" ਇਕ ਨੰਬਰ ਦੂਰ ਕਿਧਰੇ ਹਨੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੇਖਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ।

"ਉਹਨੂੰ ਬੜਾ ਪਤਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਬੜਾ ਪਤਾ ਸੀ!" ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਫੇਰ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, "ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗ ਕੇ

ਮੈਂ ਟੁਰਿਆ... ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਰਾਹੋਂ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਇਆ... ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਭਰੀ ਬੰਦੂਕ ਕੁੰਢਾਂ ਵਾਂਗ ਫੜੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਬਾਜ਼ ਵਰਗੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖ ਜਾਂਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਉਤੋਂ ਉਹ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਖਿਆਲ ਏ, ਉਹ ਬਾਲ ਸੀ ਕੋਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਤਿਲੁਕਦਿਆਂ ਤੇ ਨਾਲੀ ਸਿੱਧੀ ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਵੱਲ ਕਰਕੇ ਘੋੜਾ ਦਬਦਿਆਂ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਹੋਏਗਾ? ਉਸ ਡਿੱਗਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਉਏ ਟਕੇ ਦੀ ਰੰਨ ਤੋਂ ਯਾਰ ਮਾਰ ਘੱਤਿਆ ਈ, ਉਸ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਚਾਰ ਦਿਨ ਹੰਢਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਯਾਰ ਤੋਂ ਮਰਵਾ ਦੇਣਾ ਏ। ਉਏ ਬਚੀਂ ਉਸ ਰੰਨ ਤੋਂ ਮੂਰਖਾ, ਤੇ ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਚੁੰਮ ਕੇ ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।"

ਘੜੀ ਕੁ ਉਹ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਪੱਥਰ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਰਾਤ ਬੋਲੇ ਵਿਚ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਵਾਂਗ ਸੋਗ ਤੇ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਚੌਥੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਮੁੱਕ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਅੱਗੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸੀ।

ਅਚਾਨਕ ਰਾਤ ਦੀ ਚੁੱਪ ਸੂਰਾਂ ਦੇ ਘੁਰ ਘੁਰ ਤੇ ਟੁਰਨ ਦੀ 'ਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਪਾਟ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਸੂਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਇੱਜਤ ਘੁਰ ਘੁਰ ਕਰਦਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਦੇਈ ਲੰਘ ਕੇ ਅਗਾਂਹ ਟੁਰ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ

ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਏਸ ਬੋਲੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸੂਰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰੁਕੇ...

ਪੰਜਵੇਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ ਬਹੁਤ ਨਿੱਕੀ ਏ, ਦੋ ਫਿਕਰਿਆਂ ਦੀ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਈ ਬੱਧੀ ਜੁੜੀ ਏ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਸੁਣਾ ਕੇ ਗੱਲ ਮੁਕਾਉਣਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਸੌਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।"

ਪਹਿਲੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੰਗੂਰਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਫੇਰ

ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਵਾਰ ਹਾਂ ਹਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਸ ਆਖਿਆ, "ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ ਬੱਸ ਏਨੀ ਕੁ ਏ, ਭਈ ਏਦੂੰ ਪਹਿਲੇ ਕਹਾਣੀ ਵਾਲੀ ਜਿਹੜੀ ਰੰਨ ਨੇ ਯਾਰ ਹੱਥੋਂ ਯਾਰ ਮਰਵਾਇਆ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਮਰਵਾਣ ਦਾ ਬੇ-ਹਿਸਾਬ ਚਾਰਾ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ਕਿਉਂ ਜੁ ਮੈਂ ਸਮਝਨਾ ਆਂ ਪਈ ਰੰਨ ਭਾਵੇਂ ਮੇਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਘਰ-ਘਰ ਫਿਰਨ ਵਾਲੀ ਟੀਨ ਦੀ ਛਾਨਣੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਘਰ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਪਾਸੇ ਦੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਭੜੋਲੀ... ਰੰਨ ਦੇ ਪੋਟੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕਿਸੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਨਿਹੱਕ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਏ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣੀ ਰੰਨ ਵੀ ਯਾਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।"

"ਅੱਗੋਂ? ਫੇਰ?" ਕਈ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਬੋਲ ਪਏ।

"ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ," ਪੰਜਵੇਂ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

"ਨਾਂ? ਨਾਂ? ਉਹਦਾ ਨਾਂ?"

ਇਕ ਦੋ ਤਿੰਨ ਇਕੱਠੇ ਬੋਲ ਪਏ, "ਹੱਡ ਬੀੜੀ ਸੁਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਏ। ਕਹਾਣੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰੋ ਤੇ ਉਸ ਰੰਨ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ, ਜਿਹੜੀ ਦੋ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਏ।"

ਨੰਬਰ ਚਾਰ ਦਾ ਰੰਗ ਉਡ ਗਿਆ। ਉਸ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲ ਇਉਂ ਵੇਖਿਆ ਜਿਵੇਂ ਗੋਲੀ ਲੱਗਿਆ ਹਿਰਨ, ਹਲਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਏ।

ਇਕ ਨੰਬਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਸੁਰਖ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਦੀਆਂ ਰਗਾਂ ਫੁੱਲ ਗਈਆਂ ਤੇ ਉਸ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ, ਨਫਰਤ ਤੇ ਕਰਾਹਤ ਭਰੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ।

"ਕੱਜਰੀ, ਕੁੱਤੀ, ਗੰਦੀ, ਸੂਰਨੀ... ਗੋਲੀ ਦੇ ਲਾਇਕ ਰੰਨ। ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਦੱਸੋ ਤੇ ਏਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਕਿ ਉਹ ਬੰਦੇ ਖਾਣੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਯਾਰ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਏ ਉਹਨੂੰ ਸੁੱਬਣ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਦਿਉ।"

"ਉਹਦਾ ਨਾਂ? ਉਹਦਾ ਨਾਂ?" ਚਾਰ ਚੁਫ਼ਰੇ ਤੋਂ ਇਸਰਾਰ ਵਧੀ ਜਾਂਦਾ। ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਰੰਗ ਫੇਰ ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਅੱਗ ਦੇ ਏਨੇ ਨੇੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਹ ਸੜਨ ਲਗ ਪਏ। ਉਸ ਹੌਲੀ ਜਿਹਾ ਕਿਹਾ, "ਕਿਸੇ ਦੀ ਧੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਛੱਟਣ ਦਾ ਪਾਪ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉਤੇ... ਉਸ ਨੇਕ ਬਖਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ 'ਜੀਮ' ਏ, ਉਹ 'ਬੇ' ਪਿੰਡ ਦੇ 'ਅਲਫ਼' ਦੀ ਧੀ ਸੀ। ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋਏ ਉਹਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਤੇ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਉਹ ਮਰ ਗਈ। ਹੁਣ ਪੁੱਛੋਗੇ ਇਹ 'ਬੇ' ਪਿੰਡ ਕਿੱਥੇ ਕੁ ਏ? ਮੇਰੇ ਪਿੰਡੋਂ ਪਹਾੜ ਵੱਲ ਦਸ ਕੋਹ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ।"

"ਮਰ ਗਈ," ਕਹਿ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਨੰਬਰ ਇਕ, ਦੋ ਤੇ ਤਿੰਨ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਹੱਸਣ ਲਗ ਪਏ। ਹਾਸੇ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦਾ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦਿਆਂ ਨਾ ਸੁਣਿਆ।

ਹੁਣ ਇਹ ਇਕ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਦੋਂ ਉਹਦੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ, ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲੋਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ, ਉਹਦੀ ਪਿਆਰੀ ਦੂਜੀ ਘਰ ਵਾਲੀ 'ਕਾਫ਼' ਹੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਨੇਕ ਬਖਸ਼ ਏ ਜਿਹਦਾ ਨਾਂ ਆਖਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜੀਮ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਏ ਪਈ ਪੰਜਵਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਏਸ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਖੁਦ ਸੀ।

ਚਲਦੀਆਂ ਲੁਆਂ 'ਚ ਕਰੇ ਕੋਈ ਬੋਹੜ ਵਾਲੀ ਛਾਂ...

ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬਾਬੇ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ। ਉਹ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਨੇਕ ਇਨਸਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਜਿਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਲਣੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਪੋਤਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਪੋਤ-ਜਵਾਈ ਇਥੇ ਆ ਗਏ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਪੋਤ-ਜਵਾਈ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਖਾਲਸਾ ਸਰੂਪ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਸੀ,

ਮੈਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਬਾਪ ਵੀ ਇਕੱਲਾ ਪੁੱਤ ਸੀ, ਅਗਾਂਹ ਮੈਂ ਵੀ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਸੀ। ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਿਤਾ ਦਾ ਹੱਥ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਮਾਂ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਕਮਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ ਚਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ। ਮਾਂ ਨੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਰਗਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦਿਆਂ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾਇਆ। ਮਾਂ ਵੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਧੀ ਸੀ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀ ਬਾਣੀ ਮੂੰਹ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਕੰਠ ਸੀ। ਮਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਮਹਿਰਾਦਾ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜ ਦਿੱਤਾ। ਜ਼ਮੀਨ ਬੇਸ਼ਕ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਬਰਕਤ ਬੇਬੇਰੀ ਸੀ। ਮਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਮੁਤਾਬਕ ਦਾਨ ਵੀ ਕਰਦੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਮੰਗਤਾ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਛਕਾਉਂਦੀ। ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪੈਸਾ ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਨਾ ਕਦੇ ਦਰ ਆਏ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਮੋਤਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਂ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਵਾ ਲਿਆਈ।

ਫਿਰ ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹਰ ਲਿਆਉਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਹ ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਏਡੀ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਧੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮਾਂ ਨੇ ਘਰੇ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਕਰ ਕੇ, ਮੰਗਣੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸੰਪਰਨਤਾ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਪੰਜ ਬੰਦੇ ਜਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਕਰਵਾ ਲਿਆਏ। ਉਦੋਂ ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਰੇਡੀਓ ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੰਨਾ, ਟਿੱਪੀ, ਵੱਧ ਘੱਟ ਲੱਗ ਜਾਣਾ, ਤਾਂ ਮਾਂ ਨੇ ਝੱਟ ਕਹਿ ਦੇਣਾ, 'ਪੁੱਤਰ ਜੀ! ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹੋ' ਮਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਵੀ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਫਿਰ ਧੀ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲ ਗਈ।

ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਧੀ ਰਾਣੀ

ਦਸ ਜਮਾਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਟ ਗਈ। ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਾਡੇ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖਤਮ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਈ ਕਿ ਕੁੜੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਈ ਹੈ। ਕੁੜੀ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਸਨ। ਬੱਸ, ਦੋ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੜੇ ਸਾਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਨੂੰਹ ਰਾਣੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਕੌਰ ਨੂੰ ਪੰਜ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੇਪਰ ਭਰ ਦਿੱਤੇ। ਮਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਸੱਚ ਜਾਣਿਓ... ਸਾਡੇ ਘਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ; ਇਥੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਦੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਹਨ ਪਰ ਪਿੰਡ ਮਾਂ ਨੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤਾ। ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਮਾਂ ਨੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਪੁੱਤਰ! ਪਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੱਲਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜਿਥੇ ਚੋਗ ਖਿਲਾਰੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਚੁਗਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਪੁੱਤ ਤੇ ਪੋਤਰੇ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹੀ ਪਰਦੇਸ਼ੀ ਤੋਰੀਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਦੀ। ਦਾਹੜਾ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਤਨ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਨਾ ਕਰੀਂ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਸਮਝੀ।' ਮਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਫਤਿਹ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੇ ਦਿਨ ਆਏ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਦਾਹੜਾ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣਨ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਾਦੀ ਦੇ ਕਹੇ ਬੋਲ ਯਾਦ ਸਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਨਾ ਕੋਠੀ ਕਾਰਾਂ ਦੀ; ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਕਰ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰ, ਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰ। ਦੋ ਦੋ ਸਿਫਟਾਂ ਲਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਡਾਲਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਗਿਆ। ਮਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਗੇ ਬਾਗ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਪੋਤਰੇ ਨੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਤਨੇ ਮਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਿਸਾਰੀ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਮਹੀਨਾ ਪਿੰਡ ਰਹਿ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ।

ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਕੌਰ ਮਾਂ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਪਰ ਭਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਮਾਂ ਅੱਗਿਉਂ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਨੂੰਹ

ਰਾਣੀ ਧੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਿਆਰੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵੋ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਧੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਵੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਜਵਾਈ ਵੀ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਇਥੇ ਸੱਦਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਮਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਸਸਕਾਰ ਤਾਂ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਭੋਗ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਸਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਭੋਗ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹੀ ਖਿਆਲ ਸਨ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲੇ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਬਹੁਤ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਦੀ ਦੇ ਕਹੇ ਬੋਲਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਗਰੀਬ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗੋਲਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਗਰੀਬ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਬਿਮਾਰ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਇਸ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਮਾਂ, ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਕੌਰ ਕੋਲ ਜ਼ਰੂਰ ਆਓ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਇੱਥੇ ਆ ਗਏ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਦੂਜੀ ਪੋਤੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਨੇ ਮਨ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਿਰ ਕੁੜੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਅੱਗੇ ਇਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਣ।

ਬੱਚੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੈਂ ਘਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੱਕ ਦੋਵੇਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਸਕੂਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਲੰਘਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਝੱਟ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਵਾ ਲਿਆਏ।

ਇਕ ਦਿਨ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਬੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ, "ਈਸ਼ਰ ਸਿਆ! ਪੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਲਿਆਇਆ, ਪੋਤ-ਜਵਾਈ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਕਿਥੋਂ ਲੱਭੋਗਾ? ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ।" ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, "ਵੀਰ ਤੈਨੂੰ ਫਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਖੀ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।"

ਦੋਹਾਂ ਪੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਾਲੀਆਂ ਸੈਂਚੀਆਂ ਲਿਆ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਭਾਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਸਦਾ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖਤਮ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ। ਇਥੇ ਵੀ ਲੜਕੇ ਦੇਖੇ ਪਰ ਗੱਲ ਨਾ ਬਣੀ। ਪੰਜਾਬ ਗਏ। ਉਥੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਸੱਜਣਾਂ-ਸਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਕਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਦੱਸ ਪਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਕੋਲ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਗਰੀਬ ਕਿਰਸਾਨ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਪੁੱਤ ਨਾਲ ਬਣ ਗਈ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸੀ, ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੱਕ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਾਤੀ ਸਿਆਸਤ ਕਾਰਨ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਸਕੀ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਲਈ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਪੋਤੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਉਥੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਛੋਟੀ ਪੋਤੀ ਲਈ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਦੱਸ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਪਈ। ਉਥੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਤਿੰਨ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਭਰਾ ਸੀ, ਤੇ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸਿੰਘ। ਚੰਗੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਈ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਆਧਿਆਪਕ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਘਰੇਲੂ ਸੁਆਣੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਤੇ ਅਥਾਹ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ। ਦੋਹਾਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ। ਦੋਵਾਂ ਵਿਆਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਾਮਦਾਸੀਆ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਲਾਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੋਤ-ਜਵਾਈਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਕੀਤਾ। ਨਾ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸ ਬੁਕ ਕਰਵਾਇਆ, ਨਾ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪਰਮਿਟ ਖਰੀਦਿਆ, ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਬੱਸ, ਫਾਲਤੂ ਪੈਸੇ ਖਰਚਣ ਨਾਲੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ ਸਿੰਘ ਇਥੇ ਆ ਗਏ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਹਨ।... ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਮੁਕਾਈ।

ਮੈਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੋਤੀਆਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਯਾਦ ਆਈਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੋ ਵਾਪਰਿਆ, ਉਹ ਲਿਖਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ। ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਠਾਰਾਂ ਉਨੀ ਸਾਲ ਦੀ ਕੁੜੀ, ਇਕ ਕਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿਗਰਟ ਮੰਗੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਪਰੂਫ਼ ਲੈਣ ਲਈ ਆਈ.ਡੀ. ਕਾਰਡ ਮੰਗ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਫਲਾਣੀ ਕੌਰ; ਗੁੱਸਾ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਆਈ.ਡੀ. ਕਾਰਡ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਏ ਖੰਡੇ ਨੂੰ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਸੋਨੇ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਨਾਲ ਲਟਕ ਰਿਹਾ

ਮੂੰਹ ਆਈ ਬਾਤ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਏਕਲਾਂ
ਫੋਨ: 916-273-2856
www.boparaisudhar.com

ਸੀ। ਮੇਰੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਸ ਕਾਲੇ ਨੇ ਮੱਚੀ ਲੱਕੜ ਵਰਗੇ ਆਪਣੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦੀ ਗਰਦਨ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ।

ਮੇਰੀਆਂ ਮੁੱਠੀਆਂ ਮਿਚ ਗਈਆਂ। ਕੁੜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਆਏ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਭਾਪਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਅੰਕਲ ਜੀ! ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਮੰਗੋਤਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਲਦੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲੈਣਾ ਹੈ।" ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਪੀਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਗਰਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਧੂੰਏਂ ਦੇ ਬੱਦਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਕੁੜੀ ਕਾਲੇ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਇਕੱਲੀ ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਾਲਾ ਮੰਗੋਤਰ ਕਿਉਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ? ਕੁੜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਅੰਕਲ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਡੈਡ ਕੋਲ ਸਟੋਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਇਥੇ ਹੀ ਜੰਮੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵੱਡਾ ਘਰ ਹੈ, ਵਧੀਆ ਕਾਰਾਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਦਿਖਾਵਾ ਹੈ। ਮੰਮੀ ਸਵੇਰੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਜਾ ਕੇ ਸਟੋਰ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਡੈਡ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੰਮੀ ਸ਼ਾਮੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਰੋਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਫਿਰ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ ਕਦੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਮੁੰਡਾ ਜਾਂ ਕੁੜੀ ਵੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਪਾਉਂਦੇ। ਇਹ ਕਾਲਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੋਵੀ ਘੰਟੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ।"

"ਤੇਰੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਜਾਂ ਨਾਨਾ-ਨਾਨੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ?" ਮੈਂ ਵਿਚੋਂ ਟੋਕਿਆ।

"ਨਾਨਾ-ਨਾਨੀ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਉਹ ਇੰਡੀਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।" ਕੁੜੀ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਲਈਆਂ। ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਕਸੂਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਮੀਰੀ ਦੀ ਕਲਗੀ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲਦੇ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਪੱਲੇ ਪਛਾੜਾਵਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਦੀ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਦੀ। ਜੇ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਹੀ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰੱਬ ਰਾਖਾ।

ਦੀਪਿਕਾ ਦਾ ਚਿਰਾਗ-ਏ-ਦਿਲ

ਅਦਾਕਾਰਾ ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੁਕੋਣ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਜੋਇਆ ਅਖਤਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਆ ਰਹੀ ਫਿਲਮ 'ਦਿਲ ਧੜਕਨੇ ਦੇ' ਦੀ ਪਟਕਥਾ ਤੋਂ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੋਇਆ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਲਈ ਕਾਹਲੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਪਟਕਥਾ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਚਿਰਾਗ ਜਗ ਉਠਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਸ ਵਕਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਸੀ।" ਫਿਲਮ 'ਦਿਲ ਧੜਕਨੇ ਦੇ' ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੀਪਿਕਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਵੀ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰੇਗੀ। ਉਹ ਫਿਲਮ ਦੀ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੱਕ ਬਣਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੁਕੋਣ ਨੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪੈਂਥ ਬਣਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਐਸਵਰਿਆ' ਜੋ ਕੰਨੜ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, 2006 ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ। 2007 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਓਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਓਮ' ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਨਾਲ ਸੀ। ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦੀਪਿਕਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਛਾਲ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਸੱਤ ਅਦਾਕਾਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਨਵੀਆਂ ਨਾਇਕਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਝੰਡੀ ਹੈ।

ਜੋਇਆ ਅਖਤਰ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦੀ ਵਾਹਵਾ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ 'ਲੱਕ ਬਾਈ ਚਾਂਸ' (2009), 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾ ਮਿਲੇਗੀ ਦੁਬਾਰਾ' (2011) ਅਤੇ 'ਬੰਬੇ ਟਾਕੀਜ਼' (2013) ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। 'ਬੰਬੇ ਟਾਕੀਜ਼' ਫਿਲਮ ਦੀ ਖਿਆਲ ਉਡਾਰੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਭ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਝ ਵੀ ਜੋਇਆ ਅਖਤਰ ਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। 'ਦਿਲ ਧੜਕਨੇ ਦੇ' ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਮੰਦਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ

ਜੋਇਆ ਦਾ ਭਰਾ ਫਰਹਾਨ ਅਖਤਰ ਅਤੇ ਅਨਿਲ ਕਪੂਰ ਵੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਭੈਣ ਭਰਾ ਬਣੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਲਈ ਜੋਇਆ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਦਰੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਰਣਬੀਰ ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਚਲਾਈ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਜੋਇਆ ਨੇ ਤੱਬੂ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਤੱਬੂ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਔਖੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਰੋਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੋਇਆ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ ਦੀ ਪਟਕਥਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਪਾ' ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਬਾਲਨ ਨੇ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਅਦਾਕਾਰ ਤਾਂ ਅਦਾਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਮਸਲਾ ਸਬੰਧਤ ਕਿਰਦਾਰ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਮਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਿਛਾਂਹ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋਇਆ ਅਖਤਰ ਨੇ ਜਨਮ ਭਾਵੇਂ ਚੋਟੀ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰ ਜਾਵੇਦ ਅਖਤਰ ਅਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਟਕਥਾ ਲੇਖਕ ਹਨੀ ਇਰਾਨੀ ਦੇ ਘਰ ਲਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮੁਕਾਮ ਆਪਣੀ ਲਿਆਕਤ ਅਤੇ ਨਫਾਸਤ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਤਜਰਬੇ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋਖਮ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਪੈਂਡੇ ਉਤੇ ਉਹ ਸਫਲ ਵੀ ਹੋਈ। ਉਸ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਫਿਲਮਾਂ 'ਤਲਾਸ਼', 'ਲੱਕ ਬਾਈ ਚਾਂਸ' ਅਤੇ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾ ਮਿਲੇਗੀ ਦੁਬਾਰਾ' ਲਈ ਪਟਕਥਾਵਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ। ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਦਿਲ ਧੜਕਨੇ ਦੇ' ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਉਸ ਨੇ ਰੀਮਾ ਕਗਤੀ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਜੋਇਆ

ਰਣਬੀਰ

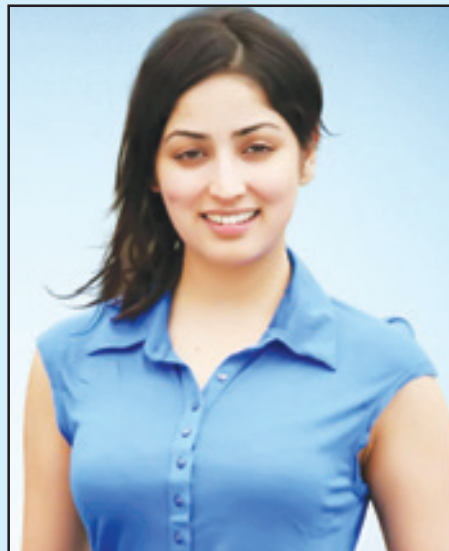

ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ

ਸੋਨਾਕਸ਼ੀ ਸਿਨਹਾ ਤੇ ਯਾਮੀ ਗੌਤਮ ਦੀ ਸ਼ਰੀਕੇਬਾਜ਼ੀ

ਅਦਾਕਾਰਾ ਯਾਮੀ ਗੌਤਮ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਸੋਨਾਕਸ਼ੀ ਸਿਨਹਾ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਧਰ, ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਯਾਮੀ ਗੌਤਮ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਆਈ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋਨਾਕਸ਼ੀ ਸਿਨਹਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਲ 2012 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਫਿਲਮ 'ਵਿਕੀ ਡੋਨਰ' ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਯਾਮੀ ਦੀ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ 'ਟੋਟਲ ਸਿਆਪਾ' ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਅਜੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਹੀ ਆਈਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੋਨਾਕਸ਼ੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ

ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇਵਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਐਕਸ਼ਨ ਜੈਕਸ਼ਨ' ਵਿਚ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਯਾਮੀ ਗੌਤਮ ਦਾ ਨਾਇਕ ਅਜੇ ਦੇਵਗਨ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣੀ ਹੈ ਪਰ ਯਾਮੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੈ। ਸਾਲ 2014 ਵਿਚ ਹੀ ਯਾਮੀ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਫਿਲਮ 'ਹਮਾਰਾ ਬਜਾਜ਼' ਵੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋਨਾਕਸ਼ੀ ਸਿਨਹਾ ਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਫਿਲਮਾਂ 'ਤੇਵਰ' ਅਤੇ 'ਹੋਲੀਡੇਅ' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਵੀ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਫਿਲਮ 'ਦਬੰਗ' (2010) ਨਾਲ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪੈਂਥ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ।

ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਦੀ ਬੁਲੰਦੀ

ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਆਪਣੇ ਤਾਏ ਧਰਮਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਫਿਲਮਾਂ 'ਬੰਦਨੀ' ਅਤੇ 'ਚੁਪਕੇ ਚੁਪਕੇ' ਦਾ ਰੀਮੇਕ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਨਾਲ ਧਰਮਿੰਦਰ ਵੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕਰਨਗੇ। ਅਭੈ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੇਸਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵੀ ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ 'ਵੰਨ ਬਾਈ ਟੂ' ਦਾ ਸਹਿ-ਨਿਰਮਾਤਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਰੋਕ ਦਿ ਸ਼ਾਦੀ' ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਲੇਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਹੁਣ ਅਗਸਤ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਅਭੈ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇਨੇਲੀਆ ਡਿਸੂਜਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੇਸਾਈ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਸ਼ਾਦੀ ਔਫ ਦਿ ਡੈੱਡ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਨਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਰੰਗ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੋਸ਼ੇ-ਖਰੋਸ਼ ਵਾਲੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਕਾਮੇਡੀ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਅਭੈ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਸਦਾ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਫਿਲਮ ਭਾਵੇਂ ਚੱਲੀ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅਭੈ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਅਭੈ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਛੂਹੇਗਾ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੱਲ ਇਕ ਕਦਮ ਹੋਰ ਪੁੱਟੇਗਾ।

ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਦਾ ਵੀ ਬਥੇਰਾ ਸਹਾਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਨਾਲੋਂ ਐਨ ਵੱਖਰੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਦਰਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਾਹ ਆਪ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ ਇਹੀ ਤੱਥ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ 'ਤੇ

ਰੰਗਾਰੰਗ ਸ਼ਾਮ

ਦੇਬੀ ਮਖਸੂਸਪੁਰੀ

ਸਨਿਚਰਵਾਰ 22 ਮਾਰਚ 2014 ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ

ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ, ਸ਼ਾਮਬਰਗ 1521 W. Schaumburg Rd., Schaumburg, IL 60194

ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ

ਫੋਨ: 219-670-4579

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓਂ

ਫੋਨ: 815-557-4991

**ਹਾਲ ਅੰਦਰ ਐਂਟਰ ਹੋਣ ਲਈ
ਗੈਸਟ ਪਾਸ ਜ਼ਰੂਰੀ**

ਗਾਇਕ ਨਿੱਮਾ ਡੱਲੇਵਾਲਾ

ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਲਾਲੀ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ ਰਤਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਵੀ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਪੰਧੋਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਾਲ ਘੋੜਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਮਰਾ ਦਿੱਲੀ ਪੈਲੇਸ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਧਨੋਆ ਪਿੰਕਾ ਪਾਲੀਆ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਕਿੰਟੂ ਬਾਵਾ ਹੈਰੀ ਢੱਟ ਜੱਸੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਕਾਕਾ ਬਾਠ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰਿੰਦਰ ਭੂਰਾ ਕੁਲਦੀਪ ਗਿੱਲ ਲਖਬੀਰ ਚੀਮਾ ਰਣਜੀਤ ਕਾਹਲੋਂ ਸਤਵਿੰਦਰ ਸੱਤਾ ਰਾਣਾ ਵਿਰਕ ਰਾਣਾ ਸੇਖੋਂ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਰਿੰਪੀ ਖੱਟੜਾ ਧਰਮਿੰਦਰ ਖੱਟੜਾ ਦਲਬਾਰਾ ਮਾਂਗਟ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਨਿੱਕ ਗਾਖਲ ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਪਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਗੁਰਦਿਆਲ ਬਸਰਾਨ ਹਰਦਿਆਲ ਦਿਓਲ ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਲੱਖਣ ਮਿੱਕੀ ਕਾਹਲੋਂ ਹੈਪੀ ਹੀਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੱਪੂ

ਨੀਟੂ ਕਾਹਲੋਂ ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਅਮਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੰਦੇਸਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ ਦੀਪਾ ਬੰਦੇਸਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਲੱਕੀ ਸਹੋਤਾ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਗੀ ਜਸਬੀਰ ਸੁੱਗਾ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ ਸੀ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦੀ

ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ: ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਹੈਰੀਟੇਜ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਮਿਡਵੈਸਟ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ-ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ-ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ, ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕਲੀਵਲੈਂਡ (ਓਹਾਇਓ), ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਡੇਅਟਨ (ਓਹਾਇਓ) **ਮੀਡੀਆ ਸਹਿਯੋਗੀ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼, ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਡਾਟ ਕਾਮ **ਵੀਡੀਓ ਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ:** ਸਿਆਨ ਵੀਡੀਓ

Send money to your loved ones this Vaisakhi.

Cash pick up
in minutes.*

moneygram.com 800-926-9400

[f /moneygram](https://www.facebook.com/moneygram) [@moneygramMe](https://twitter.com/moneygramMe)

Available for pick up at any of these locations:

*Subject to agent operating hours, availability and local laws and regulations. Licensed as a Money Transmitter by the Banking Department of the State of New York. MoneyGram, the Globe and MoneyGram Bringing You Closer are marks of MoneyGram. All other marks are the property of their owners. © 2014 MoneyGram. 0114-17AMT